

VÆSENTLIGHED VED REVISION AF ÅRSRAPPORTEN

- Stemmer revisorers væsentlighedsniveau overens med regnskabsbrugeres forventning herom?

Forfatter: Morten Kyed Thomsen

Vejleder: Jesper Seehausen

Cand. Merc. Aud studiet

Ålborg Universitet

November 2018

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	5
1.1	Problemformulering	6
1.2	Afgræsning	7
1.3	Disposition.....	7
1.4	Metode.....	8
2	Revision	9
2.1	Samfundsmæssige berettigelse.....	9
2.2	Revisors opgave og ansvar	10
2.2.1	Revisors rolle og ansvar	10
2.2.2	Revisors mål for revisionen	11
3	Væsentlighed.....	15
3.1	Definition.....	15
3.2	Væsentlighed ifølge de internationale regnskabsstandarder	16
3.3	Væsentlighed ifølge IFRS	17
3.3.1	IFRS Practice Statement 2 – Making Materiality Judgements	18
3.3.2	Udkast til ny væsentlighedsdefinition.....	18
3.4	Øvrige kilder.....	19
3.4.1	Fondbrådet.....	19
3.4.2	Erklæringsbekendtgørelsen og erklæringsvejledningen	20
3.5	Opsamling	20
4	Regnskabsbruger.....	21
4.1	Definition.....	21
4.2	Informationsbehov.....	22
4.3	Forventningskløften.....	23
4.4	Revisors forventninger til regnskabsbruger	24

5	Revisors væsentlighedsniveau	25
5.1	Fastlæggelse af væsentlighedsniveauet	25
5.1.1	Væsentlighed for regnskabet som helhed	25
5.1.2	Væsentlighedsniveauet for bestemte grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger.....	27
5.1.3	Væsentlighedsniveau ved udførelsen.....	27
5.1.4	Niveau for ubetydelighed.....	28
5.2	Revisors ansvar i relation til væsentlighedsbeløbet	28
6	Udarbejdelse af spørgeskema til revisorer	29
6.1	Population og stikprøveudvælgelse.....	29
6.2	Udarbejdelse af spørgeskema.....	30
6.2.1	Spørgeskemaets side 1 – oplysninger om respondenter.....	31
6.2.2	Spørgeskemaets side 2 – angivelse af væsentlighedsniveau.....	32
6.2.3	Spørgeskemaets side 3 og 4 – beregningsmetode.....	32
6.2.4	Uddeling af spørgeskema.....	33
6.3	Forventninger til besvarelsene	34
7	Analyse af resultater fra spørgeskema udsendt til revisorer	35
7.1	Frasortering af uegnede respondenter	35
7.2	Besvarelse af indledende spørgsmål.....	36
7.2.1	Kønsmæssig sammensætning	36
7.2.2	Alderssammensætning	37
7.2.3	Geografisk fordeling	37
7.2.4	Statsautoriseret eller registreret revisor.....	38
7.2.5	Forbrug af arbejdstid på revision af årsregnskaber.....	38
7.3	Vurdering af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.....	40
7.3.1	Identificering af outliers.....	40

7.3.2	Undersøgelse af besvarelser fordelt på statsautoriserede og registrerede revisorer.....	43
7.3.3	Anvendelse af bechmarks til beregning af væsentlighedsniveauet.....	44
7.3.4	Kontrol af sammenhæng mellem besvarelser	46
7.3.5	Andre faktorer der påvirkede vurderingen af væsentlighedsniveauet	47
7.3.6	Hvilke faktorer påvirkede vurderingen, hvis ikke benchmarks var anvendt	48
7.4	Det fastsatte væsentlighedsniveau.....	48
8	Udarbejdelse af spørgeskema til regnskabsbrugere	49
8.1	Population og stikprøveudvælgelse.....	49
8.2	Udarbejdelse af spørgeskema.....	50
8.2.1	Spørgeskema til investorer.....	50
8.2.2	Spørgeskema til långiver.....	52
8.3	Forventninger til besvarelserne	53
9	Analyse af resultater fra spørgeskema udsendt til regnskabsbrugere	55
9.1	Analyse af resultater fra investorers besvarelser.....	55
9.1.1	Frasortering af uegnede respondenter	55
9.1.2	Kønsmæssig sammensætning	56
9.1.3	Alderssammensætning	57
9.1.4	Geografisk fordeling	57
9.1.5	Antallet af aktiehandler foretaget om året.....	58
9.1.6	Vurdering af påvirkning på investeringsbeslutningen	59
9.1.7	Graden af påvirkningen på investeringsbeslutningen	60
9.2	Analyse af resultater fra långiveres besvarelser	61
9.2.1	Frasortering af uegnede respondenter	61
9.2.2	Kønsmæssig sammensætning:	62
9.2.3	Alderssammensætning	62
9.2.4	Geografisk fordeling	62

9.2.5	Erfaring som erhvervsrådgiver.....	63
9.2.6	Vurdering af påvirkning på långivning.....	63
10	Vurdering af resultater fra analyse.....	65
10.1	Stemmer revisorernes beregnede væsentlighedsniveau med regnskabsbrugernes forventninger herom.....	65
10.1.1	Investorenes vurdering.....	65
10.1.2	Långivernes vurdering	66
10.2	Vurdering af validitet og reliabilitet	67
10.2.1	Revisorernes spørgeskemaundersøgelse	67
10.2.2	Investorenes spørgeskemaundersøgelse	67
10.2.3	Långivernes spørgeskemaundersøgelse	68
10.3	Samlet vurdering af undersøgelsen.....	68
11	Reaktionsmuligheder	70
11.1	Øge kommunikationen.....	70
11.2	Mindske usikkerheden	72
12	Konklusion	74
13	Litteraturliste.....	77
14	Abstract	78

1 Indledning

Når en revisor reviderer et årsregnskab, afsluttes arbejdet med at afgive en revisionspåtegning. Denne påtegning offentliggøres sammen med årsregnskabet, og er dermed en del af regnskabsbrugerens vurderingsgrundlag for beslutningstagen omkring virksomheden.

Revisor erklærer i sin revisionspåtegning, at årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. statustidspunktet. Dette med høj grad af sikkerhed for at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Der er således ingen tvivl om, at ”det retvisende billede” har stor betydning for regnskabsaflæggelsen. Det vurderedes dog, at begrebet ”væsentlighed” er en anelse mere dybdegående, forstået på den måde, at et regnskab ikke kan give et retvisende billede af virksomheden, hvis det indeholder væsentlige fejl. På den måde kan det tolkes, at begrebet ”væsentlighed” er en forudsætning for ”det retvisende billede”.

Læser man videre i revisors revisionspåtegning, oplyses det, at fejlinformationer er væsentlige, hvis det kan forventes disse har indflydelse på regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger. Med dette må det implicit forstås således, at regnskabsbrugerne også har en væsentlighedsbetragtning, når årsregnskabet gennemgås.

Det er min opfattelse, at der, bortset fra en PHD afhandling skrevet af Leif Højskov i 1996¹, ikke tidligere i Danmark er foretaget undersøgelser af, om revisors væsentlighedsniveau stemmer overens med regnskabsbrugernes væsentlighedsniveau. Derfor har jeg fundet det interessant at undersøge dette og dermed lade det danne grundlag for min Cand. Merc. Aud. afhandling.

Med dette afsæt vil jeg præsentere jer for opgavens problemformulering.

¹ Væsentlighed i regnskabs- og revisionsforhold, PHD afhandling, Leif Højskov, Handelshøjskole Syd, Kolding, 1996

1.1 Problemformulering

Opgavens overordnede problemstilling, er jævnfør overskriften følgende:

Stemmer revisorers professionelle vurdering af væsentlighedsniveauet overens med regnskabsbrugeres vurdering heraf?

Dette undersøges via udsendelse af spørgeskema til revisorer og regnskabsbrugere, og forsøges besvaret via analyse og vurdering af indsamlede data herfra. Før spørgeskemaerne kan udarbejdes og problemformuleringen kan besvares, er det dog nødvendigt at opnå forståelse for fagområdet og få skabt et tilstrækkeligt grundlag herfor.

Dette gøres via behandling af følgende punkter.

For det første er det vigtigt at slå fast, at det ene af opgavens hovedelementer er, at opgaven omhandler revision. Opgaven kommer dermed til at fokusere på væsentlighedsniveauet set ud fra et revisionsmæssigt synspunkt, navnlig ved revision af årsrapporten.

Dermed vil det være relevant at inddrage grundlæggende revisionsteori, der kan klargøre baggrunden for revision af årsrapporten, da dette vil give en forståelse af hvorledes væsentlighed spiller ind i revisionsprocessen.

For det andet gøres det klart, at det andet hovedelement i opgaven er væsentlighed. Selve begrebet væsentlighed søges defineret, da det herved kan afgrænses fra det uvæsentlige. Definitionen søges i gældende love og reguleringer, samt i tilgængelige vejledninger i og uden for Danmark.

For det tredje er det relevant for opgaven at få defineret begrebet regnskabsbruger, og herefter undersøge hvilke forventninger regnskabsbruger har til revisor, og om disse forventninger stemmer overens med virkeligheden.

For det fjerde vil det være relevant at undersøge revisors anvendelse af væsentlighedsbegrebet i revisionstilfælde. Revisor arbejder i revisionen med et væsentlighedsniveau, og det vil derfor yderligere være relevant af afdække revisors muligheder for fastsættelse af væsentlighedsniveauet, samt at undersøge hvilke faktorer der har indvirkning herpå.

Når ovenstående 4 punkter er behandlet, er der skabt et tilstrækkeligt kendskab til emnet, som kan danne den faglige baggrund for udarbejdelse af spørgeskemaet. Det faglige kendskab kan dog ikke stå alene.

For det femte er det derfor nødvendigt at undersøge hvilke spørgeskemadesign der kan danne grundlag for undersøgelsen. Her undersøges yderligere hvordan respondenterne skal udvælges, samt hvordan de skal udspørges, således der fremkommer analyserbare data til viderebehandling i opgaven.

Herefter analyseres og vurderes resultaterne af undersøgelsen med henblik på at besvare opgavens primære problemstilling.

Resultatvurderingerne evalueres herefter med henblik på at identificere mulige handlingsparametre, som kan afhjælpe eventuelle problemstillinger identificeret ved analysen.

1.2 Afgræsning

Jeg afgrænser mig fra at undersøge væsentlighedsniveau ved andre erklæringstyper end revision.

Jeg afgrænser mig fra at undersøge begrebernes historiske perspektiv, da begrebernes tidligere betydninger og indvirkninger vurderes irrelevante, med den begrundelse, at jeg søger den nuværende betydning af begreberne.

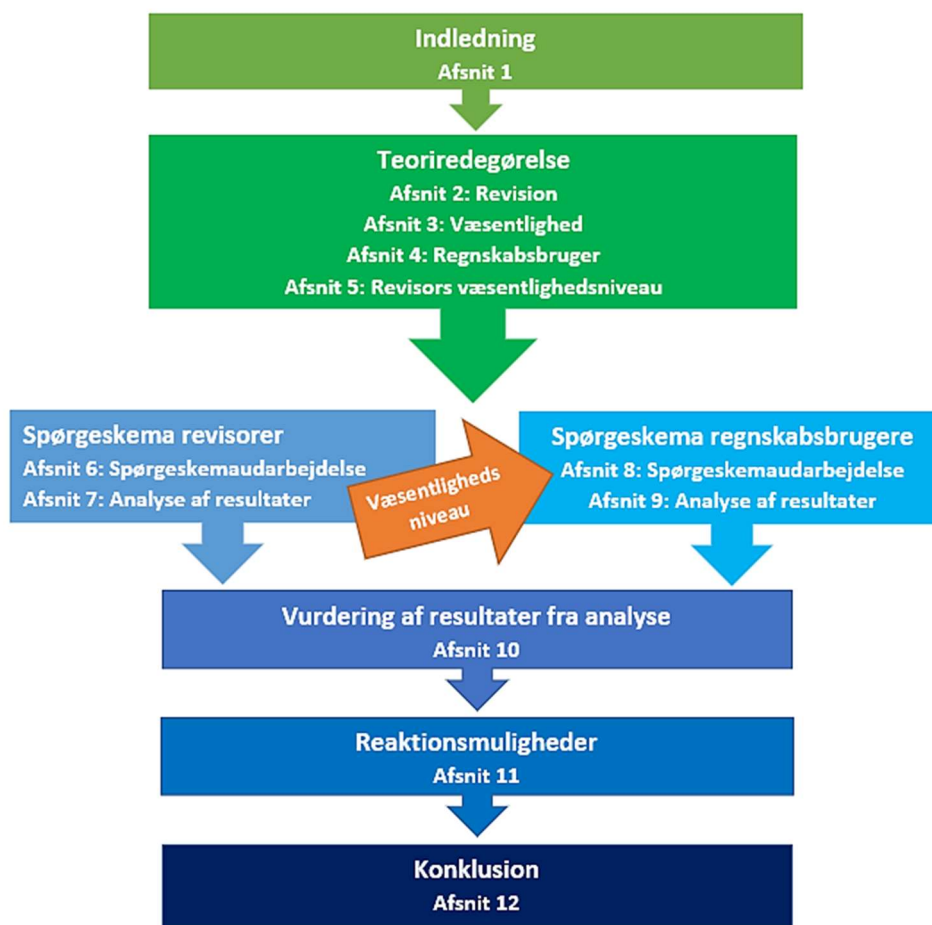
Respondentudvælgelsen er afgrænset til at være inden for Danmarks grænser.

Opgaven er afsluttet medio november 2018. Lovforslag, lovændringer, domstolsafgørelser eller retningslinjer udsendt af relevante styrelser/foreninger udsendt efter denne dato, vil derfor ikke blive behandlet i opgaven.

Øvrige afgrænsninger vil blive præsenteret senere i opgaven.

1.3 Disposition

Opgavens opbygning er som præsenteret på næste side:

1.4 Metode

I den første del af opgaven anvendes den retsdogmatiske metode, der beskriver og analyserer den gældende ret og de gældende vejledninger, der er relevante for opgaven. Med et retspositivistisk udgangspunkt har der været anvendt gængs juridisk metode ved behandlingen af de relevante retskilder.

I den anden del af opgaven anvendes kvantitativ metode i form af spørgeskemaundersøgelser, til at indhente kvantitative data, hvor det via analyse heraf er hensigten at kunne besvare opgavens primære problemstilling.

I den sidste del af opgaven anvendes retspolitisk metode og overvejelser til at diskutere hvilke tiltag der kan gøres brug af, for at imødegå eventuelle opståede problemstillinger ved analysen og vurderingen af spørgeskemaresultaterne.

Der vil senere i opgaven blive gennemgået mere specifikke overvejelser omkring metodevalget vedrørende spørgeskemaudarbejdelsen.

2 Revision

I dette afsnit vil grundlæggende revisionsteori blive gennemgået, for at skabe en forståelse for begrebet væsentlighed i relation til revision af årsregnskabet. Hvorfor eksisterer behovet for at få revideret et regnskab, og hvad er revisors rolle ved revision af årsregnskabet.

Indledningsvist defineres revisor i denne opgave, som værende den godkendte (statsautoriserede eller registrerede, jf. Revisorlovens § 1a, nr. 1) revisor som foretager revisionen af årsregnskabet².

2.1 Samfundsmæssige berettigelse

Behovet for revision af årsrapporten er opstået, grundet afstanden mellem på den ene side investorerne der ejer virksomheden, og på den anden side virksomhedens daglige ledelse³. Den daglige ledelse forvalter ejernes investering, og ejerne er naturligvis interesseret i at undersøge, om forvaltningen foregår på en hensigtsmæssig måde, og om rapporteringen de modtager fra den daglige ledelse, i form af årsrapporten, stemmer overens med virkeligheden. Da investorerne ikke selv har kompetencer eller ressourcer til at vurdere dette, vælger investorerne en revisor til at gennemgå det af ledelsen udarbejdede udkast til årsrapporten, og sammenligne dette med de faktiske økonomiske forhold⁴. Dermed opnår investorerne en sikkerhed for, at årsrapporten giver et retvisende billede.

Ovenstående situation beskrives ofte via principal-agent teorien. Principalen (ejereren) ansætter agenten (direktionen) til at varetage virksomhedens ressourcer, med henblik på at modtage et afkast af virksomhedens drift⁵. Der kan i denne situation opstå interessekonflikt mellem principal og agent, f.eks. i situationer hvor agentens løn er afhængig af virksomhedens resultat, hvorved agenten vil have incitament til at gøre resultatet så stort som muligt. Agenten udarbejder årsrapporten, men principalen har ikke mulighed for at vurdere om oplysningerne er korrekte, grundet asymmetri i kendskabet til virksomhedens drift. Derfor ansættes revisor, der får til opgave at afgive en erklæring på det udarbejdede årsregnskab, for dermed at skabe troværdighed omkring dette og for at reducere risikoen for fejlinformation mellem parterne⁶. I principal-agent teorien ansættes revisor af agenten, men i dansk praksis vælges revisor på generalforsamlingen og dermed af selskabets investorer.

² I ISA 200.13, (d), defineres revisor som den person der udfører revisionen, som udgangspunkt den opgaveansvarlige partner, som givet er godkendt revisor.

³ Langsted, Andersen & Kiertzner, Revisoransvar, s. 19

⁴ Fuchsel, Gath, Langsted & Skovby, Revisor – regulering og rapportering, s. 38

⁵ Messier, Glover & Prawitt, Auditing & Assurance Services, 9th edition, s. 7

⁶ Messier, Glover & Prawitt, Auditing & Assurance Services, 9th edition, s. 7

Denne betragtning stemmer overens med ISA 200, der bekræfter at *"Formålet med en revision er at styrke de tiltænkte brugeres tillid til regnskabet"*⁷.

2.2 Revisors opgave og ansvar

Revisor får med baggrund i ovenstående afsnit til opgave at revidere et årsregnskab. Men hvad er indholdet af en sådan opgave, og hvad er revisors rolle og ansvar i forbindelse med revisionen.

2.2.1 Revisors rolle og ansvar

Ifølge Revisorlovens § 16, stk. 1 er revisor "offentlighedens tillidsrepræsentant" ved udførelse af revisionsopgaven. Med dette begreb hentydes til, at revisor skal være interesseneutral og ikke udelukkende må varetage klientens interesser⁸. Dermed handler revisor i samfundets, herunder regnskabsbrugernes, interesse.

For at kunne handle i offentlighedens og samfundet interesse, er der et klart krav til revisors uafhængighed. Revisor skal jævnfør Revisorlovens § 24, stk. 1 ved udførelse af en revisionsopgave være *"uafhængig af den virksomhed, som opgaven (revisionen) vedrører, og må ikke være involveret i virksomhedens beslutningstagen."* En revisor ville dermed ikke være uafhængig hvis pågældende eksempelvis var bestyrelsesmedlem i den virksomhed der skulle revideres⁹. Desuden gælder der økonomisk uafhængighed, hvor revisor ikke kan betegnes som uafhængig såfremt *"der foreligger en direkte eller indirekte økonomisk interesse... mellem revisor og den virksomhed, en opgave vedrører, som for en velinformeret tredjemand kan vække tvivl om revisors uafhængighed."*¹⁰ Begrebet økonomisk interesse inkluderer eksempelvis ejerskab, låneforhold, honorarafhængighed og modtagelse af vederlag hvis størrelse er afhængig af andre forhold end det udførte arbejde¹¹.

Uafhængigheden er utrolig vigtig, da der ved interessekonflikt mellem samfundets krav til revisor og revisors egne personlige motiver, kan skabes en risiko for, at revisor mister objektiviteten, hvilket kan resultere i, at revisionen ikke ender ud med at give et retvisende billede af virksomheden¹².

For at kunne agere som offentlighedens tillidsrepræsentant, skal revisor desuden udføre revisionen i overensstemmelse med "god revisorskik", der indebærer at revisor skal *"... udvise den nøjagtighed*

⁷ ISA 200.3

⁸ Langsted, Andersen & Kiertzner, Revisoransvar, s. 263

⁹ Som uddybet i Revisorlovens § 24 c

¹⁰ Revisorlovens § 24, stk. 2.

¹¹ Jf. Revisorlovens § 26, stk. 1, nr. 2

¹² Langsted, Andersen & Kiertzner, Revisoransvar, s. 20

og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader.”¹³ samt ”... at revisor skal udvise professionel skepsis, integritet, objektivitet, fortrolighed, professionel adfærd, professionel kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaverne.”¹⁴ Disse etiske krav stemmer overens med de grundlæggende principper for professionel etik, som er fastsat af IESBA¹⁵. Der er umiddelbart mange ord, som beskriver kravene til god revisorskik, men det kan også sammenfattes i at være den adfærd den gode og omhyggelige, samt fagligt kompetente revisor udviser¹⁶. Dette kan efter forfatterens vurdering sammenlignes med begrebet ”bonus pater familias”, den gode familiefar, inden for jura.

2.2.2 Revisors mål for revisionen

Når den uafhængige, kompetente revisor jf. ovenstående afsnit skal revidere årsrapporten, har denne nogle overordnede mål med revisionen, der i ISA 200¹⁷ er beskrevet som følgende:

*”(a) at opnå **høj grad af sikkerhed** for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl, således at revisor er i stand til at **udtrykke en konklusion** om, hvorvidt regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med en relevant regnskabsmæssig begrebsramme, og*

(b) at forsyne regnskabet med en erklæring og kommunikere som krævet af ISA i overensstemmelse med revisors observationer.”

De fremhævede dele af teksten anses som de centrale budskaber og gennemgås nærmere herunder.

2.2.2.1 Høj grad af sikkerhed og revisionsrisikomodellen

Når der er tale om ”høj grad af sikkerhed”, betyder dette at der ikke arbejdes med en ultimativ sikkerhed for væsentlig fejlinformation. Det er dermed ikke 100 % sikkert, at regnskabet giver et retvisende billede af virksomheden, selvom revisor har afgivet en blank revisionspåtegning herom. Risikoen for at dette sker, også kaldet revisionsrisikoen¹⁸, forsøges selvfølgelig minimeret fra revisors side, jævnfør retningslinjerne om god revisorskik.

¹³ Revisorloven § 16, 2. pkt.

¹⁴ Revisorloven § 16, 3. pkt.

¹⁵ IESBA, Code of Ethics for Professional Accountants

¹⁶ Karnovs note 75 til Revisorlovens § 16; https://pro.karnovgroup.dk/document/7000821154/1#LBKG20161167_P16

¹⁷ ISA 200.11

¹⁸ Messier, Glover & Prawitt, Auditing & Assurance Services, 9th edition, s. 100

Revisionsrisikoen analyseres af revisor ved anvendelse af revisionsrisikomodellen, som illustreres således: ***Revisionsrisikoen = Iboende risiko x Kontrolrisiko x Opdagelsesrisiko***¹⁹

Revisionsrisikoen er både risikoen for, at der afgives en påtegning uden forbehold på et regnskab, der indeholder væsentlige fejl, samt risikoen for, at der afgives en påtegning med forbehold på et regnskab, der er uden væsentlige fejl.

Den *iboende risiko* er risikoen for, at væsentlige fejl opstår. Dette gælder både hændelige fejl og besvigelser. Den iboende risiko er påvirket af virksomhedens branche, de varer/ydelser der leveres, konkurrencen på området og andre virksomhedsspecifikke områder, som hverken revisor eller virksomheden kan kontrollere.

Kontrolrisikoen er risikoen for, at væsentlige fejl ikke forhindres eller rettes af virksomhedens interne kontrol. Kontrolrisikoen afhænger af virksomhedens manuelle kontroller, samt kontroller i IT-systemer. Dermed har virksomheden direkte mulighed for at påvirke denne risiko, mens revisors mulighed herfor kun er indirekte.

Opdagelsesrisikoen er risikoen for, at væsentlige fejl ikke opdages under revisionen. Opdagelsesrisikoen er afhængig af revisors revisionsmetoder, herunder antallet af valgte substansrevisionshandlinger og valg af stikprøvestørrelse. Opdagelsesrisikoens størrelse er afhængig af den iboende risiko og kontrolrisikoen set i forhold til den acceptable revisionsrisiko. Såfremt den iboende risiko er lav og virksomheden har gode interne kontroller, vil revisor således kunne øge opdagelsesrisikoen.

Den acceptable revisionsrisiko vil være lavere for virksomheder med stor offentlig interesse. Niveauet for revisionsrisikoen vil typisk være 5 % eller mindre²⁰. Dermed er der mindst 95 % sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejl og mangler, hvilket henføres til udsagnet om ”høj grad af sikkerhed”.

2.2.2.2 Væsentlig fejlinformation

Begrebet væsentlighed vil blive behandlet i afsnit 3.

¹⁹ Messier, Glover & Prawitt, Auditing & Assurance Services, 9th edition, s. 103

²⁰ Messier, Glover & Prawitt, Auditing & Assurance Services, 9th edition, s. 102

Selve begrebet ”fejlinformation”, kan dække over en beløbsmæssig forskel eller en klassifikations eller præsentationsmæssig afvigelse, mellem det i regnskabet præsenterede og det der er krævet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme²¹.

Ifølge ISA 240 kan fejlinformation skyldes besvigelser eller fejl, hvor forskellen herpå er, om den underliggende handling der resulterer i fejlinformationen, er sket bevidst eller ubevidst²².

Besvigelser er således en bevidst handling, og kan både være udført af virksomhedens ledelse, medarbejdere eller tredjeparter²³. Besvigelser opdeles i fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation og fejlinformation som følge af misbrug af aktiver²⁴.

Regnskabsmanipulation kan eksempelvis være indarbejdning af fiktiv omsætning, overdrivelse af aktiver (forkert værdiansættelse) eller manglende indarbejdelse af oplysninger om eventualforpligtelser mv. Eksempler på misbrug af aktiver kan være tyveri eller betaling for virksomheden uvedkommende varer eller ydelser.

Det er revisors mål at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser²⁵.

2.2.2.3 Revisors konklusion

Revisor skal udtrykke en konklusion om, hvorvidt regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Den regnskabsmæssige begrebsramme i Danmark er Årsregnskabsloven (ÅRL), der indeholder nogle grundlæggende krav til årsrapporten. Disse krav inkluderer kravet om det retvisende billede²⁶, kvalitetskrav²⁷ og de grundlæggende forudsætninger²⁸ som indebærer bl.a. going concern forudsætningen og at alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten.

Revisors konklusion skal i dette tilfælde udtrykke, om regnskabet giver et retvisende billede i henhold til Årsregnskabsloven²⁹.

²¹ ISA 200.13, i)

²² ISA 240.2

²³ ISA 240.11, a)

²⁴ ISA 240.3

²⁵ ISA 240.10, a)

²⁶ ÅRL § 11

²⁷ ÅRL § 12

²⁸ ÅRL § 13

²⁹ ISA 200, A13

Konklusionen kommer til udtryk via revisors erklæring (revisionspåtegningen) på regnskabet.

2.2.2.4 Revisors erklæring

Revisor skal forsyne regnskabet med en revisionspåtegning. Revisors udarbejdelse heraf er reguleret af Erklæringsbekendtgørelsens § 3-8, samt ISA 700, ISA 710 og ISA 720.

Revisionspåtegningen er revisors erklæring om den udførte revision³⁰. Denne offentliggøres sammen med årsrapporten, og er således den information, der gives videre til regnskabsbrugerne.

Revisionspåtegningen indeholder revisors konklusion, grundlaget for denne afgivne konklusion og omtale af revisors ansvar, samt hvis relevant en omtale af væsentlig usikkerhed om fortsat drift, fremhævelse af forhold i regnskabet, oplysninger vedrørende andre forhold og udtalelse om ledelsesberetningen³¹.

Erklæringsbekendtgørelsen suppleres af ISA 700, der omhandler revisors ansvar ved udformning af konklusion om regnskabet, samt indholdet af revisors erklæring³². ISA 705 omhandler hvorledes erklæringen skal ændres når revisor udtrykker en modificeret konklusion³³ og ISA 706 omhandler hvorledes revisor kommunikerer væsentlige forhold der er/ikke er præsenteret i regnskabet³⁴.

Nu hvor der er klargjort hvad en revision indebærer, og hvilken rolle revisor har i forbindelse hermed, ses der nu nærmere på begrebet væsentlighed i relation til revision.

³⁰ Erklæringsbekendtgørelsen § 3, stk. 1

³¹ Erklæringsbekendtgørelsen § 5, stk. 1, nr. 1-7

³² ISA 700.1

³³ ISA 705.1

³⁴ ISA 706.1

3 Væsentlighed

Som det fremgår af afsnit 2, er væsentlighed et centralt begreb ved revisors revision af årsrapporten, da revisor i revisionspåtegningen erklærer, at årsregnskabet med høj grad af sikkerhed ikke indeholder væsentlige fejl og mangler.

Dette afsnit vil definere begrebet væsentlighed, samt beskrive hvilke love og reguleringer der indeholder dette begreb. Dette med henblik på at skabe forståelse for revisors væsentlighedsniveau, som behandles i afsnit 5.

3.1 Definition

Den i hverdagssproget kendte definition af noget væsentligt, er noget *”som udgør eller vedrører en tings inderste og egentlige væsen, og som derfor er yderst vigtigt.”*³⁵ og hvis synonymer er ”fundamental” og ”essentiell”. Modsætningsvist er det uvæsentlige noget *”som kun har ringe betydning.”*³⁶ og hvis synonymer er ”betydningsløst” og ”uvigtigt”.

Både det væsentlige og det uvæsentlige er begreber, der eksisterer for revisor ved revision af årsrapporten. Er fejlinformation væsentlig, skal revisor reagere herpå, men er det uvæsentligt, giver det ikke revisor anledning til at modificere sin konklusion.

Som nævnt i indledningen, er det i revisors revisionspåtegning skrevet, at *”Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.”*³⁷

Ovennævnte formulering tager udgangspunkt i Erklæringsbekendtgørelsens bestemmelser. Væsentligheden indtræder dermed først, når det forventes at påvirke regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger. Der er dermed umiddelbart en svag definering af væsentlighedsbegrebet.

Årsregnskabsloven har ingen definition af væsentlighedsbegrebet. Væsentlighed er dog en af de i ÅRL § 13 angivne grundlæggende forudsætninger for årsrapportens udarbejdelse. ÅRL § 13, nr. 3

³⁵ <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?aselect=v%C3%A6sentlig&query=v%C3%A6sentlighed>

³⁶ <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=uv%C3%A6sentligt>

³⁷ https://www.beierholm.dk/fileadmin/user_upload/pdf/Faglig_udviklingsafd/Beierholm_Ny_Revisionspaategning_web.pdf, s. 10

angiver at: *"Alle relevante forhold skal indgå i årsrapporten, medmindre de er ubetydelige (væsentlighed). Anses flere ubetydelige forhold tilsammen for at være betydelige, skal de dog indgå."*

I Årsregnskabsloven med kommentarer³⁸ henvises der til IFRS og standarderne IAS 1 og IAS 8, samt fondsrådets notat fra 2008, Erklæringsbekendtgørelsen og Erklæringsvejledningen for at forklare væsentlighedsbegrebet. Med udgangspunkt i ovenfor nævnte forordninger og vejledninger søges en dybere definition af væsentlighedsbegrebet.

3.2 Væsentlighed ifølge de internationale regnskabsstandards

ISA standarderne (de internationale revisionsstandards) er udarbejdet af IAASB og sætter standarderne for revisors revision af årsregnskaber.

ISA 320 definerer det generelle væsentlighedsbegreb som værende forklaret via nedenstående punkter³⁹:

"• fejlinformationer, herunder udeladelser, betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller tilsammen påvirker de økonomiske beslutninger, som brugere træffer på grundlag af regnskabet"

Udeladelse er her kategoriseret som hørende under fejlinformation. Det bemærkes at væsentligheden først indtræffer ved *forventningen* om, at fejlinformationen påvirker brugerens beslutningstagen.

"• vurderinger vedrørende væsentlighed foretages under de givne omstændigheder og påvirkes af størrelsen eller arten af en fejlinformation eller en kombination af begge, og"

Vurderingen baseres dermed på de faktiske forhold, med hensyn tagen til størrelsen og arten af fejlinformationen.

Fejlinformation er som angivet i afsnit 2.2.2.2, en beløbsmæssig forskel eller anden afvigelse, mellem det der er præsenteret i regnskabet, og den præsentation der er krævet jævnfør den relevante regnskabsmæssige begrebsramme.

Væsentlighedsdefinitionen i ISA 320 sammenlignes i næste afsnit med definitionen efter IFRS, med henblik på at belyse hvilke sammenhænge og forskelle der er i definitionerne.

³⁸ 7. udgave 2016, https://pro.karnovgroup.dk/document/7000750869/2#LBKG20151580_P13

³⁹ ISA 320.2

3.3 Væsentlighed ifølge IFRS

IFRS er de internationale regnskabsstandarder, som børsnoterede selskaber kan vælge at anvende som regnskabsmæssige begrebsramme i stedet for Årsregnskabsloven. IFRS indeholder standarderne IFRS og IAS, samt fortolkningsbidrag udarbejdet af IFRIC⁴⁰.

IAS 1 definerer væsentlighedsbegrebet således⁴¹:

”Udeladelser eller fejlagtige oplysninger vedrørende poster anses for væsentlige, hvis disse hver for sig eller tilsammen kan have indflydelse på økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugere træffer på grundlag af årsregnskabet...”

Udeladelser er her angivet som en selvstændig betegnelse, der er sidestillet med fejlagtige oplysninger. Det bemærkes at væsentligheden allerede indtræffer såfremt disse *kan* influere regnskabsbrugers beslutningstagen.

(fortsat) ”Væsentlighed afhænger af udeladelsens eller den fejlagtige oplysnings størrelse og art vurderet ud fra de forhold, der gør sig gældende. Postens art eller størrelse eller en kombination af begge kan være den afgørende faktor.”

Vurdering baseres dermed på de faktiske forhold, med hensyn tagen til størrelse og art af fejlinformationen.

Selve ordlyden i ISA 320 og IAS 1 er, som det fremgår af ovenstående, næsten identisk, når man ser bort fra brugen af synonymmer⁴². De eneste reelle forskelle er brugen af ordene ”forventes at påvirke” mod ”kan påvirke” regnskabsbrugers beslutning, hvor IFRS rammer bredere i deres definition, da forventes-begrebet alt andet lige må være mere snævert end kan-begrebet. Den anden forskel er ved brugen af ordet ”udeladelser”, der står først og selvstændigt i IAS 1, men er en del af fejlinformation i ISA 320. Begge definitioner vurderer væsentligheden ud fra de faktiske forhold.

Dog må det vurderes, at de to væsentlighedsdefinitioner har samme materielle indhold.

Denne vurdering styrkes af en nedenfor nævnte vejledning, udsendt af IFRS.

⁴⁰ IAS 1.7

⁴¹ IAS 1.7

⁴² Synonymmer; ”fejlagtige oplysninger” og ”fejlinformation”; ”indflydelse på” og ”påvirke”.

3.3.1 IFRS Practice Statement 2 – Making Materiality Judgements

I september 2017 udgav IFRS en vejledning til hvorledes væsentlighedsbeslutninger kan træffes i overensstemmelse med IFRS standarderne⁴³.

I afsnit 6 i denne vejledning uddybes det, at man ved beslutningstagen omkring væsentlighed, i sine overvejelser skal medtage hvorledes fejlinformationen *”could be expected to influence the primary users...”*⁴⁴. Hermed indtræder der, på dansk, *forventningen* om at fejlinformationen måtte få indflydelse på de primære regnskabsbrugeres beslutninger. Dermed er definitionerne i ISA 320 og IAS 1 harmoniseret hvad angår forventningskriteriet. Derimod introduceres nu begrebet *primære regnskabsbrugere*, hvilket er et begreb der er væsentligt indsnævret i forhold til ”brugere af regnskabet” jævnfør ISA 320. Denne diskussion belyses i afsnit 4.1.

3.3.2 Udkast til ny væsentlighedsdefinition

IFRS udgav i september 2017 også et udkast til en ændring af væsentlighedsdefinitionen⁴⁵. Udkastet er i skrivende stund ikke endeligt vedtaget, men dette forventes at blive færdiggjort i løbet af 4. kvartal 2018⁴⁶.

Den foreslåede ændring af væsentlighedsdefinition i IAS 1, 1. punktum, er i udkastet udtrykt således: (egen oversættelse fra engelsk til dansk)

*”(Fejl)Information er væsentlig hvis udeladelse, fejlføring eller tilslørelse heraf, med rimelighed kan forventes at påvirke beslutninger, som de primære brugere af en bestemt rapporterende virksomheds årsregnskab, træffer på grundlag af dette årsregnskab.”*⁴⁷

I ovenstående fornyelse af væsentlighedsbegrebet, er indarbejdet forventningsbegrebet som introduceret i IFRS Practice Statement 2 – Making Materiality Judgements, som jf. afsnit 3.3 gør det mere klart hvilken grad af påvirkning der hentydes til, hvilket er en mere snæver og konkret påvirkning. Yderligere er der fra denne vejledning indarbejdet begrebet primære regnskabsbrugere, i stedet for blot regnskabsbrugere.

⁴³ IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B845

⁴⁴ IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B845

⁴⁵ Exposure draft ED/2017/6, Definition of Material – Proposed amendments to IAS 1 and IAS 8

⁴⁶ <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/definition-of-material/>

⁴⁷ Exposure draft ED/2017/6, Definition of Material – Proposed amendments to IAS 1 and IAS 8, s. 7

Derudover er ”udeladelse” ikke det første ord i definitionen, og dermed er der mindre fokus på udeladelsen, der i stedet er på samme niveau som fejlføring og tilslørelse. Tilslørelse er i øvrigt et begreb, der ikke tidligere er sat eksplicit i forbindelse med væsentlighedsdefinitionen.

Der foreslås i tilknytning hertil, at udtrykke følgende vedrørende 2. punktum af definitionen i IAS 1, hvilket giver et indblik i hvad begrebet tilslørelse betyder:

(egen oversættelse fra engelsk til dansk)

”Væsentlighed afhænger af arten eller størrelsen af (fejl)information, eller begge dele. (Fejl)information vurderes enten individuelt eller i sammenhæng med anden (fejl)information, om denne er væsentlig set i forhold til årsregnskabet. Væsentlig (fejl)information kan blive tilsløret hvis det ikke kommunikeres korrekt – for eksempel, hvis det er tilsløret af uvæsentlig fejlinformation.”⁴⁸

Tilslørelse af fejlinformation afhænger altså af måden hvorpå denne kommunikeres, og dermed præsenteres i regnskabet. Dermed må tilslørelse også indeholde brugen af uklart sprog, ukorrekt opdeling af fejlinformation og ukorrekt samling af fejlinformation med anden information, med det formål at skjule fejlinformation for regnskabslæseren.

Væsentlighedsdefinitionen ifølge IFRS vil, såfremt ændringsforslaget godkendes, dermed ligge meget tæt på ISA’s definition.

3.4 Øvrige kilder

Ud over definitionerne i ISA 320 og IAS 1, og væsentlighedsbegrebet også fundet ved øvrige kilder.

3.4.1 Fondsrådet

Fondsrådet udarbejdede i december 2008 et notat om deres generelle overvejelser ved vurdering af væsentlighed⁴⁹. Fondsrådsnotatet er væsentligt at nævne, da det er noget af det nyeste danske materiale omkring emnet. FSR har i august 1996 udgivet ”Notat vedrørende væsentlighed”, som har inspireret fondsrådets praksis for trufne afgørelser, men grundet tiltrædelse af den nye revisionsstandard vedrørende væsentlighed og revision (ISA 320), anser FSR ikke længere notatet for tidssvarende⁵⁰.

⁴⁸ Exposure draft ED/2017/6, Definition of Material – Proposed amendments to IAS 1 and IAS 8, s. 7

⁴⁹ Fondsrådet generelle overvejelser og afvejninger ved vurdering af væsentlighed i forbindelse med regnskabskontrol

⁵⁰ Fondsrådet generelle overvejelser og afvejninger ved vurdering af væsentlighed i forbindelse med regnskabskontrol, s. 8

Fondbørsrådets notat tager udelukkende udgangspunkt i væsentlighedsdefinition efter IFRS, herunder definitionen i IAS 1 som behandlet i afsnit 3.3. Notatet vil derfor ikke blive behandlet yderligere i dette afsnit, da det ikke bidrager med yderligere til væsentlighedsdefinitionen.

3.4.2 Erklæringsbekendtgørelsen og erklæringsvejledningen

Væsentlighedsdefinitionerne i erklæringsbekendtgørelsen og erklæringsvejledningen er identisk med definitionen heraf i ISA 320 som behandlet i afsnit 3.2. Derfor vil disse heller ikke blive behandlet yderligere i dette afsnit.

3.5 Opsamling

Jeg vil her gøre rede for væsentlighedsdefinitionen der anvendes i denne opgave.

Jeg arbejder med begrebet ”primære regnskabsbrugere” i denne opgave, hvorfor det er naturligt at lægge sig op ad IFRS’ nye væsentlighedsdefinition. Desuden vurderer jeg, at forventnings-begrebet er mere korrekt at anvende, set i forhold til kan-begrebet.

Væsentlighedsdefinitionen skal i denne opgave forstås som følgende:

Fejlinformation er væsentlig hvis udeladelse, fejlføring eller tilslørelse heraf, med rimelighed kan forventes, at påvirke de økonomiske beslutninger, som de primære regnskabsbrugere træffer på grundlag af regnskabet.

4 Regnskabsbrugere

Det følgende afsnit omhandler begrebet ”regnskabsbruger”. Begrebet søges defineret, hvorefter regnskabsbrugernes informationsbehov afdækkes. Slutteligt inddrages teorien om forventningskløften, for at belyse regnskabsbrugernes forventninger til revisor og det af revisor udførte arbejde.

4.1 Definition

I Årsregnskabslovens § 12, stk. 2 er regnskabsbrugerne defineret som værende følgende:

”... personer, virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder m.v., hvis økonomiske beslutninger normalt må forventes at blive påvirket af en årsrapport, herunder nuværende og mulige virksomhedsdeltagere, kreditorer, medarbejdere, kunder, alliancepartnere, lokalsamfundet samt tilskudsgivende og fiskale myndigheder.”

EY uddyber, at den af Årsregnskabsloven benævnte brede kreds af regnskabsbrugere, ikke kan anses for udtømmende, da kredsen af regnskabsbrugere afhænger af virksomhedens størrelse, art og offentlige interesse⁵¹. Et børsnoteret selskab vil dermed have en bredere kreds af regnskabsbrugere end et mindre, ejer ledet anpartsselskab.

Ud fra dette, må selve essensen af en regnskabsbruger, være en hvilken som helst entitet, der normalt må forventes at kunne lade pågældendes økonomiske beslutninger blive påvirket af en årsrapport. Dermed er Årsregnskabslovens definition af ”regnskabsbruger” meget bredt defineret.

IFRS arbejder med et mere snævert begreb, hvilket er begrebet ”primary users” (primære regnskabsbrugere). Disse er angivet som værende eksisterende og potentielle investorer, långivere og andre kreditorer. Ud over de primære regnskabsbrugere, anerkender IFRS, at der også er andre parter der kan finde årsregnskabet brugbart. Disse inkluderer virksomhedens ledelse, lovgivere og medlemmer af offentligheden. Årsregnskabet er dog ikke primært rettet mod disse sekundære regnskabsbrugere⁵².

De primære regnskabsbrugere kan ikke forvente at virksomheden rapporterer direkte til dem, men må i stedet anvende årsregnskabet som informationsgrundlaget for at træffe økonomiske beslutninger⁵³. Dette understreger vigtigheden af, at revisor indsættes til at kontrollere at informationerne i regnskabet stemmer overens med de faktiske forhold.

⁵¹ EY, indsigt i årsregnskabsloven, s. 61

⁵² IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B849

⁵³ IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B849

Dermed er der forskel på hvor bred en kreds af regnskabsbrugere, de to begrebsrammer søger at henvende sig til med årsrapporten. IFRS henvender sig til de primære regnskabsbrugere, hvor Årsregnskabsloven henvender sig til alle der lader de økonomiske beslutninger blive påvirket af årsrapporten.

Både IFRS og Årsregnskabsloven er enige om, at regnskabsbrugerne bruger regnskabet som grundlag for at træffe økonomiske beslutninger. Hvilke informationer regnskabsbrugerne konkret skal bruge i denne forbindelse undersøges i nedenstående afsnit.

4.2 Informationsbehov

De økonomiske beslutninger der træffes af en regnskabsbruger, kan ifølge Årsregnskabslovens være placering af regnskabsbrugerens egne ressourcer eller ledelsens forvaltning og fordeling af virksomhedens ressourcer⁵⁴. Ifølge IFRS er det bl.a. køb og salg af selskabskapital, etablering eller afvikling af lån og andre former for kredit, samt at udøve ejerbeføjelser omkring beslutninger der vedrører brug af virksomhedens økonomiske ressourcer⁵⁵.

For at kunne træffe saglige beslutninger omkring ovenstående, er det essentielt at regnskabsbrugerne modtager korrekt og relevant information via årsrapporten. Det er jævnfør Årsregnskabsloven et krav, at årsrapporten skal oplyse om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugerne, samt at disse oplysninger skal være pålidelige i forhold til hvad regnskabsbruger normalt forventer⁵⁶. Det nævnes dog ikke hvilke oplysninger der eventuelt kunne være relevante. Her er IFRS mere specifik. Ifølge IFRS er de økonomiske beslutninger hovedsageligt baseret på, hvor stort et afkast regnskabsbrugerne kan forvente at få ud af en investering, långivning mv. Derfor har regnskabsbrugerne primært brug for oplysninger omkring virksomhedens ressourcer og forpligtelser (aktiver, passiver og egenkapital, i.e. balancen), årets ændringer i disse ressourcer og gæld (indtægter og udgifter, i.e. resultatopgørelsen), samt hvor effektivt virksomhedens ledelse har opfyldt deres ansvar vedrørende brug af virksomhedens ressourcer⁵⁷.

Nu hvor regnskabsbrugerne og deres informationsbehov er defineret, undersøges det hvilke forventninger regnskabsbruger kan have til revisor.

⁵⁴ Årsregnskabsloven § 12, stk. 2, nr. 1-3

⁵⁵ IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B850

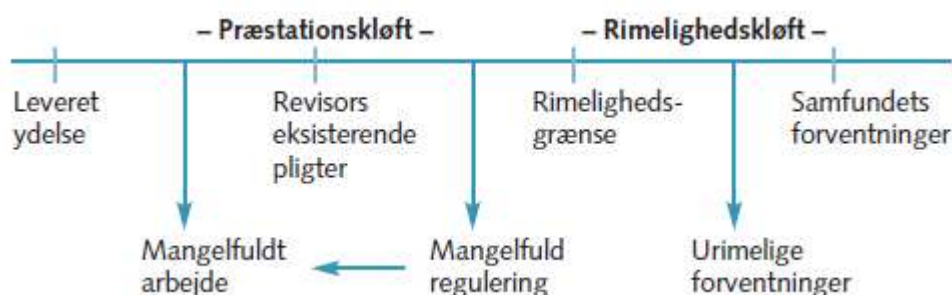
⁵⁶ Årsregnskabsloven § 12, stk. 3

⁵⁷ IFRS Practice Statement 2, Making materiality judgements, September 2017, B850

4.3 Forventningskløften

Det må forudsættes at revisors revisionspåtegning kun har en værdi, i det omfang at regnskabsbruger har tillid til revisor. Revisor er jf. Revisorloven ”offentlighedens tillidsrepræsentant” og skal dermed overholde kravene som angivet i afsnit 2.2.1. Der er i lovgivningen dermed lagt op til, at regnskabsbrugerne kan stole på revisor. Ifølge en undersøgelse foretaget af FSR i 2014⁵⁸, er denne tillid bekræftet i praksis, da revisor ifølge undersøgelsen er den type rådgiver som virksomhederne har størst tillid til, med en tillidsscore på 6,91 ud af 10⁵⁹. Til sammenligning havde advokater scoren 6,53 og bankrådgivere scoren 4,57. Dermed er der stor tillid til revisor, uden der dog er tale om blind tillid.

Tilliden til revisor opretholdes ved, at regnskabsbruger har viden om revisors arbejde. Hvis der er uoverensstemmelser mellem det som regnskabsbruger forventer af revisor, og det som revisor skal udføre for at efterleve lovgivningen og god revisorskik, opstår forventningskløften⁶⁰, som kan illustreres således:

Figur 1- Komponenter i forventningskløften som illustreret i Professionsetik for revisorer, s. 15

Forventningskløften består fra venstre mod højre, af præstationskløften, hvor første komponent heraf er intervallet indtil revisors eksisterende pligter er opfyldt. Opfylder revisor ikke sine pligter må det betegnes som mangelfuldt arbejde. Anden komponent af præstationskløften er intervallet fra dette punkt frem til rimelighedsgrænsen, hvor revisor overholder sine pligter, men ikke lever op til regnskabsbrugernes forventninger, grundet uhensigtsmæssige love og reguleringer, hvilket revisor ikke kan holdes ansvarlig for. Forventningskløften består slutligt af rimelighedskløften, som er spændet mellem det der er rimeligt at forvente, og regnskabsbrugernes urimelige forventninger⁶¹.

⁵⁸ <https://www.fsr.dk/Bliv%20revisor/FAQ%20om%20revisor/Hvordan%20ser%20kundevirksomheden%20paa%20revisor>

⁵⁹ Scoren 1 = ingen tillid, scoren 10 = stor tillid

⁶⁰ Bøg & Kiertzner, Professionsetik for revisorer, s. 14

⁶¹ Bøg & Kiertzner, Professionsetik for revisorer, s. 15

Hvis forventningskløften er baseret på urimelige forventninger til revisor, vil dette undergrave regnskabsbrugernes tillid til revisor. Derfor er det vigtigt at regnskabsbruger forstår omfanget af revisors arbejdshandlinger ved revisionen.

Ser man forventningskløften i forhold til væsentlighedsbegrebet som beskrevet i afsnit 3, er det derfor vigtigt at regnskabsbruger forstår, at revisor arbejder med et væsentlighedsniveau ved udførelse af revisionen, og at dette betyder at uvæsentlige fejl og mangler ikke nødvendigvis rettes. Et revideret regnskab er således ikke fejlfrit, selvom dette kan være nogle regnskabsbrugeres forventning, hvilket vil være en urimelig forventning jævnfør teorien om forventningskløften.

Væsentlighedsniveauet afhænger som beskrevet i afsnit 3 af, hvor tærsklen for regnskabsbrugerens beslutningstagen vil blive ændret. Regnskabsbruger må med udgangspunkt i dette, have en forventning om hvad væsentlighedsbeløbet bør være. Denne forventning er fuldt ud berettiget ifølge teorien, men i praksis er det jo revisor der vurderer væsentlighedsbeløbet. Revisor skal anse alle regnskabsbrugere som en samlet gruppe, ved vurderingen af væsentlighed, og ikke tage hensyn til disses individuelle behov⁶². Derfor vil der næsten altid være en forventningskløft hvad væsentlighedsniveauet angår.

4.4 Revisors forventninger til regnskabsbruger

Ligesom regnskabsbruger har forventninger til revisor, har revisor også forventninger til regnskabsbruger. Når revisor fastsætter væsentlighedsniveauet, skal revisor vurdere regnskabsbrugernes behov for finansielle oplysninger jævnfør afsnit 4.2. For at informationsmængden i årsrapporten ikke bliver for stor og irrelevant, er det i denne forbindelse, ifølge ISA 320, rimeligt for revisor at forudsætte, at regnskabsbrugerne har en rimelig viden om virksomhedens aktiviteter og regnskabsvæsen, læser regnskabsoplysninger med rimelig omhu, forstår væsentlighedsbetragtningen og måleusikkerhed ved skøn i årsrapporten, og at regnskabsbruger på grundlag af regnskabsoplysningerne kan træffe rimelige økonomiske beslutninger⁶³.

Nu hvor regnskabsbrugerne er defineret og forventningerne mellem regnskabsbruger og revisor er afklaret, er det relevant at undersøge hvorledes revisor i praksis fastsætter væsentlighedsniveauet.

⁶² ISA 320.2

⁶³ ISA 320, punkt 4 og Begrebsramme til Internationale regnskabsstandarder, afsnit 25

5 Revisors væsentlighedsniveau

Revisor skal ved udførelse af revision af årsrapporten, fastlægge et niveau for, hvornår fejlinformation i årsrapporten kan forventes at få indflydelse på regnskabsbrugernes beslutningstagen. Dette niveau betegnes væsentlighedsniveauet.

Revisor skal under hele revisionsprocessen have væsentlighed for øje. Dette gælder både under revisionsplanlægningen og ved selve udførelsen af revisionen, herunder ved vurdering af, om den konstaterede fejlinformation kan kategoriseres som væsentlig, samt slutligt ved udformningen af konklusionen i revisors påtegning⁶⁴.

I dette afsnit undersøges hvorledes revisor kan fastlægge dette væsentlighedsniveau.

5.1 Fastlæggelse af væsentlighedsniveauet

Der er ikke noget facit for revisor, når væsentlighedsniveauet fastlægges, da væsentlighedsniveauet fastlægges ud fra revisors faglige vurdering, og afhænger af hvorledes revisor opfatter regnskabsbrugernes behov for finansielle oplysninger⁶⁵. Netop derfor er det interessant at undersøge hvilke metoder og overvejelser revisor kan anvende ved fastlæggelse af væsentlighedsniveauet.

Der er i ISA 320⁶⁶ nogle krav for revisors fastsættelse af væsentlighed, som skal overvejes i forbindelse med revisionsplanlægningen og fastlæggelse af den overordnede revisionsstrategi. Indledningsvist skal væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed fastsættes. Herefter skal der fastsættes et væsentlighedsniveau for eventuelle specifikke grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger, der ligger under væsentlighedsniveauet som helhed, men som stadig kan forventes at påvirke regnskabsbrugernes beslutningstagen. Dernæst skal væsentlighedsniveauet for revisionens udførelse fastlægges og endeligt er det relevant at identificere niveauet for ubetydelig fejlinformation. Hvorledes disse kan beregnes, undersøges i nedenstående underpunkter.

5.1.1 Væsentlighed for regnskabet som helhed

Væsentlighed for regnskabet som helhed fastsættes i direkte tilknytning til revisors vurdering af, hvad der er væsentligt for regnskabsbruger. Da væsentlighedsniveauet dels er en talmæssig størrelse, skal revisor finde et grundlag hvorudfra denne kan fastsættes. Dette gøres ofte ved anvendelse af

⁶⁴ ISA 320.5

⁶⁵ ISA 320.4

⁶⁶ ISA 320.10 og 11

procentsatser på en eller flere valgte benchmarks⁶⁷. De valgte benchmarks består af elementer fra regnskabet, og kan dermed bestå af f.eks. omsætning, resultat før skat, egenkapital eller aktivsummen.

Når revisor skal identificere, hvilke benchmarks der er hensigtsmæssige at anvende ved revisionen af det pågældende regnskab, skal revisor igen have regnskabsbrugerne i tankerne, og vurdere hvad disse vil fokusere på. Virksomhedens art, samt branche- og ejerforhold, kan dog også påvirke revisors vurdering heraf.

Det vil ofte gøre sig gældende, at virksomheder har til formål at skabe overskud til deres investorer. I disse tilfælde vil benchmarket ”resultat før skat” være relevant at anvende for revisor, da regnskabsbrugerne vil have fokus på virksomhedens evne til at generere overskud. Hvis dette benchmark dog svinger meget fra år til år, kan andre benchmarks som omsætning eller bruttoresultat være mere hensigtsmæssige at anvende.⁶⁸

Selve væsentlighedsbeløbet for regnskabet som helhed fremkommer ved, at revisor vurderer hvor stor en procentdel af det/de valgte benchmarks, som skal indgå i beregningen. ISA 320 angiver eksempelvis 5 % af overskuddet før skat, eller 1 % af omsætningen⁶⁹. Procentsatserne vil i praksis typisk være 3-10 % af resultat før skat eller 0,5-2 % af omsætning, aktivsum eller egenkapital⁷⁰.

Om revisor skal anvende de høje eller lave procentsatser på benchmarkene til udregning af væsentlighedsbeløbet, afhænger eksempelvis af faktorer som⁷¹:

- **Ejerforhold**; revisor kan vælge en høj procentsats ved mindre virksomheder, hvor ejerne er velinformerede, og må vælge en lav procentsats for børsnoterede virksomheder
- **Gældsforhold**; begrænset gæld giver anledning til høj procentsats
- **Virksomhedens omgivelser**; ukompleks drift antyder højere procentsats, hvor procentsatsen for en virksomhed der agerer i ustabile omgivelser vurderes lavere
- **Andre forhold**; såfremt virksomhedens branche er omfattet af betydelig regulering vil dette antyde en lavere procentsats, har virksomheden få regnskabsbrugere kan procentsatsen være højere

⁶⁷ ISA 320, A4

⁶⁸ ISA 320, A5

⁶⁹ ISA 320, A7

⁷⁰ Gath & Lauritzen, Væsentlighed og fejlinformation, RR.2.2010.10

⁷¹ Gath & Lauritzen, Væsentlighed og fejlinformation, RR.2.2010.10

Det skal bemærkes at anvendelsen af benchmarks og procentsatser heraf, ikke er reguleret i Årsregnskabsloven, de internationale revisionsstandarder eller anden regulering, men er udviklet i praksis af revisorer for at gøre væsentlighedsfænomenet håndterbart.

5.1.2 Væsentlighedsniveauet for bestemte grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger

Såfremt revisor vurderer at visse grupper af transaktioner, balanceposter eller oplysninger kan forvente at påvirke regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger, selvom disse beløbsmæssigt ligger under væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed, skal revisor fastlægge et særskilt væsentlighedsniveau herfor.

Dette kan eksempelvis være oplysninger vedrørende virksomhedsovertagelse og lignende, eller oplysninger vedrørende transaktioner med nærtstående parter. Fondsrådets notat benævner disse som risikonoter, henholdsvis kontrolnoter⁷².

Væsentlighedsniveauet er i dette tilfælde dermed mere baseret på de kvalitative forhold end de kvantitative forhold.

5.1.3 Væsentlighedsniveau ved udførelsen

Revisor anvender væsentlighedsniveauet ved udførelsen til at vurdere risici for væsentlig fejlinformation, og til at bestemme arten, den tidsmæssige placering og omfanget af yderligere revisionshandling⁷³.

Væsentlighedsniveauet ved udførelsen er lavere end væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed, og er det væsentlighedsniveau revisor arbejder ud fra, ved udførelse af revisionshandlingerne. Tanken bag dette lavere væsentlighedsniveau er, at revisor dermed nedsætter sandsynligheden for, at de samlede ikke korrigerede og uopdagede fejlinformationer i regnskabet, overstiger væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed⁷⁴. Dermed er der mindre risiko for at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation.

⁷² Fondsrådet notat, s. 11-12

⁷³ ISA 320.11

⁷⁴ ISA 320, A13

Væsentlighed ved udførelsen kan eksempelvis sættes til 75 % af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed⁷⁵. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der ikke blot er tale om en simpel automatisk beregning, men derimod at revisor skal ind og udøve en faglig vurdering heraf⁷⁶.

5.1.4 Niveau for ubetydelighed

Ud over at fastlægge et væsentlighedsniveau, er det også relevant for revisor at fastlægge et niveau for, hvornår fejlinformation er klart ubetydelig, da fejlinformationer kategoriseret under dette, hverken enkeltvist eller samlet vil blive anset som væsentligt. Dermed skal revisor ikke akkumulere fejlinformation der er klart ubetydelig⁷⁷.

Ubetydelig fejlinformation kan beregnes som en meget lav procentdel af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. I praksis er der set anvendt en procentsats på 5 % heraf⁷⁸, men det må forventes at niveauet herfor også afhænger af revisors faglige vurdering.

5.2 Revisors ansvar i relation til væsentlighedsbeløbet

Revisors ansvar i relation til fastsættelse af væsentlighedsbeløbet problematiseres ved, at fastsættelsen baseres på revisors professionelle vurdering, og dermed er individuel.

Derfor er det vigtigt, at revisor i praksis får dokumenteret sine overvejelser omkring fastsættelsen af beløbet, og at overvejelserne eventuelt suppleres af benchmark beregninger.

Det er revisors ansvar at dokumentere dette. Såfremt dette ikke dokumenteres, vil det af revisornævnet blive anset som tilsidesættelse af god revisorskik. Dette fremgår bl.a. ved revisornævnets afgørelse i sag 85/2016.

Hermed afsluttes teoriredegørelsen. Afhandlingens næste afsnit vil omhandle udarbejdelse og analyse af spørgeskemaundersøgelser, med henblik på at besvare afhandlingens problemformulering.

⁷⁵ Gath & Lauritzen, Væsentlighed og fejlinformation, RR.2.2010.10

⁷⁶ ISA 320, A13

⁷⁷ ISA 450.5

⁷⁸ Jf. retningslinjer fra forfatterens arbejdsgiver

6 Udarbejdelse af spørgeskema til revisorer

Formålet med at udsende spørgeskema til revisorerne, er via deres professionelle vurdering, at få fastlagt et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed. Dette væsentlighedsniveau skal så efterfølgende præsenteres for regnskabsbrugerne, hvor det her undersøges om regnskabsbrugerne finder det betydende for deres økonomiske beslutninger.

I dette afsnit redegøres for hvorledes spørgeskemaet til revisorerne er udarbejdet, og hvilke forudsætninger og valg der lægger bag.

6.1 Population og stikprøveudvælgelse

Totalpopulationen i undersøgelsen er alle godkendte revisorer, dvs. alle statsautoriserede og registrerede revisorer. Ifølge udtræk fra datacvr.virk.dk er der 1.888 statsautoriserede⁷⁹ og 1.420 registrerede⁸⁰ revisorer i Danmark, dvs. i alt 3.308 godkendte revisorer.

Jeg har i mine betragtninger omkring undersøgelsesgruppen overvejet at lade de registrerede revisorer udgå af undersøgelsen, da disses teoretiske baggrund alt andet lige er mindre end den for de statsautoriserede revisorer. Men da det er både statsautoriserede og registrerede revisorer som udfører revision af virksomheder i Danmark, set i forhold til det faktum at undersøgelsesgruppen skal være repræsentativ for totalpopulationen⁸¹, har jeg valgt at medtage de registrerede revisorer i undersøgelsen.

Antallet af stikprøver af totalpopulationen som kan udgøre undersøgelsesgruppen er sat til 200, hvilket svarer til 6 % af totalpopulationen. Af hensyn til de statistiske usikkerheder, er det normalvis kutyme at udvælge 10 % af totalpopulationen, når man ønsker at generalisere på baggrund heraf⁸². Dermed skal der udvælges 331 stikprøver før undersøgelsen kan betegnes som repræsentativ. Der er to grunde til at dette princip er fraveget ved denne undersøgelse. For det første indsnævrer opgavens omfang og karakter, udsendelse af spørgeskemaet til et større antal stikprøver end 200, og for det andet forventes respondenternes svar ikke at afvige væsentligt fra hinanden, da revisors faglige

⁷⁹https://datacvr.virk.dk/data/visninger?soeg=&openFilter&virksomhedsform=Alle&virksomhedsstatus=Alle&antal_an_satte=Alle&reklamebeskyttelse=Alle&virksomhedsmarkering=Alle&kommune=Alle®ion=Alle&personrolle=revisorer-statsautoriseret_aktive&branche=undefined&type=Alle&sortering=postasc

⁸⁰https://datacvr.virk.dk/data/visninger?soeg=&openFilter&virksomhedsform=Alle&virksomhedsstatus=Alle&antal_an_satte=Alle&reklamebeskyttelse=Alle&virksomhedsmarkering=Alle&kommune=Alle®ion=Alle&personrolle=revisorer-registreret_aktive&branche=undefined&type=Alle&sortering=postasc

⁸¹ Jens Thisted, Forskningsmetode i praksis, s. 136

⁸² Jens Thisted, Forskningsmetode i praksis, s. 136

vurdering, selvom disse er individuelle, må tage udgangspunkt i samme grundlæggende forståelse for væsentlighedsbegrebet.

Listerne over godkendte revisorer fra datacvr.virk.dk er i Excel blev sorteret efter postnummer, og herved blev der identificeret 21 statsautoriserede og 3 registrerede revisorer, som ikke havde adresse i Danmark. Jævnfør min afgrænsning skal respondenterne have bopæl i Danmark, og derfor blev disse 24 revisorer frasorteret. Dermed udgør min totalpopulation 1.867 statsautoriserede og 1.417 registrerede revisorer.

I stedet for at udvælge stikprøverne tilfældigt (tombolametoden), fandt jeg det mere retvisende at fordele de 200 valgte stikprøver forholdsmæssigt blandt de statsautoriserede og registrerede revisorer, da dette vil sikre repræsentativiteten blandt de to grupper. Dermed skulle der udvælges 114 statsautoriserede og 86 registrerede revisorer til undersøgelsen⁸³. Derudover vil jeg sikre den geografiske repræsentativitet, ved at udvælge stikprøverne systematisk⁸⁴ ud fra postnummer, hvilket betyder at hver 16. revisor på excellisten blev udvalgt til undersøgelsesgruppen.

Spørgeskemaet udsendes til undersøgelsesgruppen via e-mail. E-mailadresserne identificeres ved at søge på revisorenes hjemmesider. Såfremt det ikke er muligt at finde en valgt revisors e-mailadresse på denne måde, eller såfremt en revisor ikke arbejder ved et revisionsfirma, vælges den næste revisor i populationen i stedet.

Nu hvor undersøgelsesgruppen er defineret, kan spørgeskemaet udarbejdes.

6.2 Udarbejdelse af spørgeskema

Spørgeskemaet (se bilag 1) er udarbejdet via “onlineundersogelse.dk”, som er en online undersøgelsesplatform, der har flere end 1.000.000 brugere fra verden over⁸⁵. Grunden til jeg anvender denne hjemmeside frem for andre sider, er at denne side har et samarbejde med Aalborg Universitet, og jeg dermed gratis har fået adgang til yderligere funktioner, som koster penge på de fleste andre sider. Derudover vurderes det nemt at oprette spørgeskemaet på denne side, samt at få det tilpasset mine behov.

Ved udarbejdelse af spørgeskemaet skal man have respondenterne i tanker og så vidt muligt tilpasse sværhedsgraden af spørgsmålene samt længden af spørgeskemaet, således respondenter både har tid

⁸³ Som eksempel er antallet af statsautoriserede revisorer udregnet som $1.867/3.284 \cdot 200 = 113,7$, oprundet til 114

⁸⁴ Jens Thisted, *Forskningsmetode i praksis*, s. 138

⁸⁵ <https://www.onlineundersogelse.dk/opret-undersogelse>

og evne til at svare herpå. Taget dette i betragtning forventes fagord vedrørende revision af årsrapporten ikke at udgøre en barriere, da revisorer anvender dette i deres dagligdag. Dermed behøves fagudtryk som ”væsentlighedsbeløbet” ikke uddybet. Det tidsmæssige aspekt vurderes straks mere bekymrende, da det er min opfattelse at revisorer næsten altid har ret travlt, hvilket taler imod udsendelse af et længere spørgeskema. Det er dog også min erfaring, at lige netop september og oktober måned, hvor spørgeskemaet forventes udsendt, er revisorerne mest stille måneder på året. Dermed vil jeg forvente at opnå en større svarprocent ved at udsende spørgeskemaet i disse måneder, frem for f.eks. maj måned, hvor den gennemsnitlige revisor er kendt for at arbejde rigtig mange timer om ugen. Dette giver mig også mulighed for at gøre spørgeskemaet lidt mere dybdegående, dog uden jeg vil kunne tillade mig at stille for mange spørgsmål.

Jeg har valgt at gøre spørgeskemabesvareelserne anonyme, så respondenterne ikke behøver bekymre sig om, hvorvidt deres besvarelser senere bliver offentliggjort. Desuden er det uvæsentligt for undersøgelsen hvorvidt respondenterne kan identificeres, da denne har et overordnet fokus.

Taget ovenstående i betragtning udarbejdes spørgeskemaet således.

6.2.1 Spørgeskemaets side 1 – oplysninger om respondenterne

Spørgeskemaet indleder med 5 spørgsmål om respondenterne. Spørgsmål 1 og 2 angiver respondents køn og alder, to spørgsmål der altid bør indgå i et spørgeskema⁸⁶. Angivelse af alder er intervalopdelt, da dette er med til at gøre spørgeskemaet mindre personligt, hvilket sikrer respondents fortrolighed. Spørgsmål 3 angiver hvilken region respondenterne er bosat i. Region er valgt frem for postnummer, da der ved angivelse af postnummer af risiko for jeg kan identificere respondenterne og anonymiteten herved bortfalder. Spørgsmål 4 angiver om respondenterne er statsautoriseret revisor, registreret revisor eller ingen af delene. Grunden til den tredje svarmulighed ”ingen af delene” er indsat, er for at kunne frasortere eventuelle respondenter som er undersøgelsen uvedkommende.

Spørgsmål 5 angiver hvor stor en del af arbejdstiden respondenterne bruger på at revidere årsregnskaber. Denne information giver mig mulighed for at frasortere de respondenter som slet ikke, eller kun i meget lille grad, udfører revisionsopgaver.

Disse 5 indledende spørgsmål giver værdifuld viden om respondenterne, og kan bruges som analysefaktorer på resten af undersøgelsen.

⁸⁶ Jens Thisted, Forskningsmetode i praksis, s. 111

6.2.2 Spørgeskemaets side 2 – angivelse af væsentlighedsniveau

Den vigtigste del af undersøgelsen, set i forhold til min primære problemstilling, er besvarelsen af spørgsmålet på side 2. Her skal respondenterne ud fra nogle fiktive regnskabstal, angive væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.

Spørgsmålet indledes med en kort forklaring og præsentation, hvor det forsøges at sætte respondenterne i en situation, der minder om en virkelig arbejdssituation, hvilket har til formål at skabe tryghed for respondenterne.

Der er valgt at tage udgangspunkt i en produktionsvirksomhed, da det forventes at alle respondenterne i større eller mindre grad, må have stiftet bekendtskab med sådan en type virksomhed i deres daglige virke. Regnskabstallene er fiktive, men der sørges for at tallene så vidt muligt fremstår realistiske, bl.a. ved at undersøge regnskabstal for en konkret produktionsvirksomhed, hvorfra der er hentet inspiration.

Respondenten skal ud fra de oplyste regnskabstal angive væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Der er anført at respondenterne skal benytte samme beregningsmetode som pågældende plejer at anvende. Dette er anført da jeg ikke blot ønsker et "hurtigt estimat" af væsentlighedsniveauet, men en velovervejet og velbegrundet beregning heraf. For ikke at skabe bias omkring respondenterens beregning, har jeg valgt ikke give dem nogen form for stikord eller vejledning til hvordan beregningen bør udarbejdes.

For at skabe forståelse for hvorledes respondenterne har beregnet væsentlighedsniveauet, er der udarbejdet følgende tillægsspørgsmål om beregningsmetoden i spørgeskemaets side 3 og 4.

6.2.3 Spørgeskemaets side 3 og 4 – beregningsmetode

Spørgeskemaet afsluttes med en undersøgelse af, hvilken beregningsmetode (hvis nogen), som revisor har brugt ved udregningen af væsentlighedsniveauet på spørgeskemaets side 2.

På side 3 udspørges respondenterne, om de har anvendt benchmarks til beregning af væsentlighedsniveauet. For at sikre respondenterne ikke kommer i tvivl om betydningen af ordet "benchmarks", er der i parentes angivet eksempler herpå. Spørgsmålene på side 4 afhænger af om respondenterne har svaret ja eller nej til dette spørgsmål.

Har respondenterne på side 3 svaret “ja”, vil respondenterne på side 4 blive udspurgt om hvilke benchmarks denne har anvendt i sin beregning af væsentlighedsniveauet. Som svarmuligheder er der angivet de 4 benchmarks som omtalt i afsnit 5.1.1 (omsætning, resultat før skat, egenkapital og aktivsum). Der er nedenfor disse muligheder indsat et åbent svarfelt, hvor respondenterne selv kan angive det benchmark, som pågældende har anvendt i sin beregning, såfremt der skulle være behov for dette. På den måde sikres det, at respondenterne ikke er begrænset i sine svarmuligheder, og dermed ikke bliver tilbageholdt information grundet uhensigtsmæssigheder i spørgeskemaet.

Respondenten skal ud for hvert benchmark, der er anvendt i beregningen, angive hvor stor en procentsats der er anvendt af det pågældende benchmark. Procentsatserne er sat i henhold til afsnit 5.1.1 (0,5 – 10 %). Det må med udgangspunkt i teori-afsnittet forventes, at respondenterne kan holde sig inden for disse procentintervaller, selvom det naturligvis ikke udelukker, at respondenterne i praksis har anvendt en anden procentsats. For at imødekomme dette, er der indsat en svarmulighed der hedder 10+ %.

Herudover udspørges respondenterne om, hvilke andre faktorer der påvirkede beregningen af væsentlighedsniveauet. Dette er et åbent spørgsmål, hvor respondenterens svar angives i fri tekst. Dette er valgt for ikke at påvirke respondenterne med forfatterens holdninger eller gældende teori. Målet med spørgsmålet er at give respondenterne mulighed for at beskrive præcis hvilke forhold, der påvirker dennes professionelle vurdering af væsentlighedsniveauet.

Har respondenterne på side 3 svaret “nej”, vil respondenterne på side 4 blive udspurgt om, hvilke faktorer pågældende så lagde til grund for den faglige vurdering af væsentlighedsbeløbet. Igen er dette formuleret som et åbent spørgsmål, hvor respondenterne besvarer i fri tekst. Igen med udgangspunkt i, at respondenterne ikke ønskes påvirket af gældende teori eller forfatterens synspunkter.

6.2.4 Uddeling af spørgeskema

Spørgeskemaet sendes til respondenterne via hjemmesiden, hvor spørgeskemaet er udarbejdet. Sammen med spørgeskemaet udsendes en følgenote, hvor jeg præsenterer mig selv og formålet med undersøgelsen, hvilket har til formål at vække interesse for emnet og på den måde øge responsraten. Jeg pointerer i mailen at besvarelsen af spørgeskemaet er 100 % anonymiseret. Spørgeskemaet tilgås ved at trykke på medsendt link, hvilket gør det nemt at tilgå undersøgelsen.

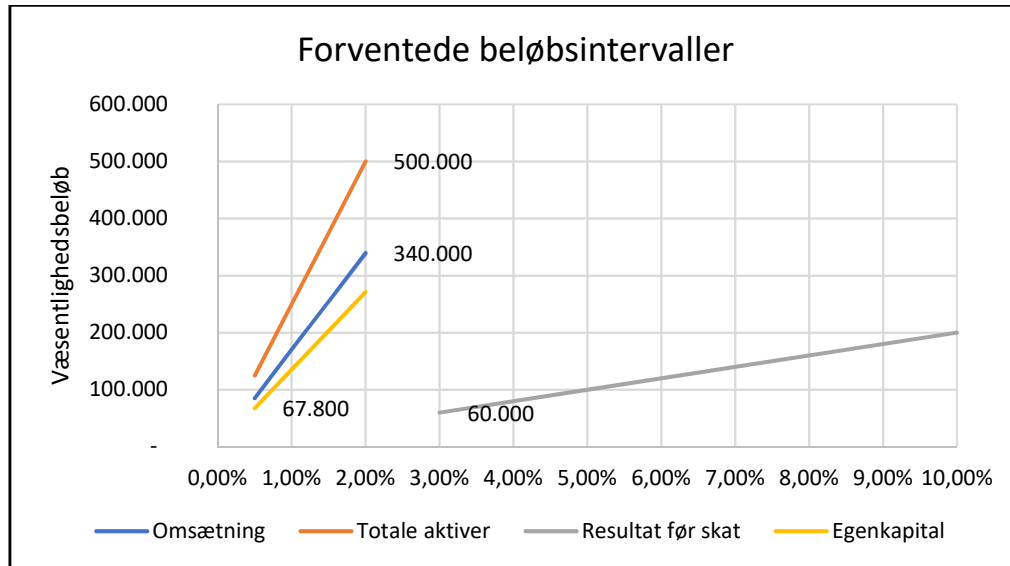
Der anvendes rykkerprocedurer, så de revisorer der endnu ikke har besvaret spørgeskemaet, får en påmindelse herom. Der rykkes for svar 2 gange i løbet af en uge.

6.3 Forventninger til besvarelsene

I forbindelse med spørgeskemaudarbejdelsen har jeg gjort mig nogle overvejelser om, hvad der er realistisk at forvente af respondenterne.

Hvad angår bortfald, der defineres som de individer i undersøgelsesgruppen, som ikke vælger at bevare spørgeskemaet⁸⁷, så vil et bortfald på mere end 50 % anses som uacceptabelt såfremt resultaterne skal kunne ses som videnskabeligt pålidelige⁸⁸. Dette kan godt blive problematisk for min undersøgelse, da jeg kun forventer en besvarelsesprocent på 25 % og dermed et bortfald på 75 %. Denne forventning baserer jeg på det faktum, at respondenterne som tidligere nævnt vurderes som travle mennesker, og derfor kan det ikke forventes, at de frivilligt vil bruge deres dyrebare tid på at udfylde et spørgeskema. Det forventede bortfald vurderes dog mindre problematisk i denne undersøgelse, da det som beskrevet i afsnit 6.1, forventes at respondenternes svar ikke afviger væsentligt fra hinanden.

Selve udregningen af væsentlighedsniveauet forventes at blive baseret hovedsageligt på benchmarks. Det forventes derfor at udregningen heraf resulterer i et væsentlighedsbeløb, der ligger på mellem kr. 60.000 (3 % af resultat før skat) og kr. 500.000 (2 % af aktivsummen), som illustreret nedenfor:

Figur 2 - forventede beløbsintervaller for væsentlighedsbeløbet

Det må selvfølgelig også forventes at respondenternes professionelle vurdering spiller en rolle, men overordnet set forventer jeg, at væsentlighedsbeløbene ligger inden for ovenstående intervaller.

⁸⁷ Jens Thisted, Forskningsmetode i praksis, s. 139

⁸⁸ Jens Thisted, Forskningsmetode i praksis, s. 140

7 Analyse af resultater fra spørgeskema udsendt til revisorer

Jeg har modtaget resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen i perioden 24/9-2018 til 9/10-2018. Undersøgelseslinket har været aktivt fra d. 24/9-2018 til d. 12/10-2018.

I denne periode har jeg modtaget svar fra 62 respondenter, hvilket svarer til en svarprocent på 31 %, hvilket er 6 % højere end forventet.

7.1 Frasortering af uegnede respondenter

Desværre er det ikke alle respondenter der har færdiggjort spørgeskemaet. Ud af de 62 respondenter der har deltaget i undersøgelsen, er der 10 respondenter som ikke har besvaret alle spørgsmålene. Disse 10 respondenter har alle formået at svare på spørgsmålene på spørgeskemaets side 1, men kun 1 af disse 10 respondenter har angivet et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed. 9 af respondenterne har dermed enten ikke formået at komme med en professionel vurdering af væsentlighedsniveauet eller har simpelthen opgivet at svare på spørgsmålet. Dette kan skyldes, at spørgsmålet har krævet for meget tid eller har været for besværligt for respondenterne at behandle i besvarelsessituationen. Disse 9 respondenter frasorteres naturligvis den videre analyse. Den sidste af de 10 respondenter som ikke færdiggjorde spørgeskemaundersøgelsen, har angivet et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed, men har ikke angivet om denne har anvendt benchmark til beregningen heraf. Vi kender således ikke metoden for hvorledes respondenteren er kommet frem til det angivne væsentlighedsniveau. Da dette spørgsmål er obligatorisk i spørgeskemaet, vælger jeg at se bort fra denne besvarelse, selvom respondenteren har besvaret undersøgelsens vigtigste spørgsmål. Dermed frasorteres alle 10 respondenter som ikke har færdiggjort spørgeskemabesvarelsen. Der er dermed 52 respondenter tilbage som kan udgøre min respondentgruppe. Dette svarer til en besvarelsesprocent på 26 %, hvilket svarer overens med min forventning på 25 %.

I spørgeskemaet er der indsat 2 spørgsmål, der giver mig mulighed for at sortere respondenter som jeg ikke finder egnet til at indgå i min undersøgelse. Jeg vil foretage en frasortering af disse respondenter inden min egentlige analyse påbegyndes.

Den første frasorteringsmulighed er i spørgsmål 4, hvor respondenteren angiver om denne er statsautoriseret revisor, registreret revisor eller ingen af delene. Da jeg har udsendt spørgeskemaet direkte til statsautoriserede og registrerede revisorer, er det naturligvis min forventning, at det kun er godkendte revisorer der har besvaret spørgeskemaet. Der er dog en enkelt respondent der har angivet

svaret ”ingen af delene”. Dette kan være som følge af respondenteren er blevet fejludvalgt (jeg kan f.eks. have sendt spørgeskemaet til en forkert e-mailadresse), eller at den godkendte revisor har videresendt spørgeskemaet til en uautoriseret kollega. En mindre sandsynlig grund kan også være, at den udvalgte revisor har mistet sin autorisation, og dette ikke er blevet opdateret i registret på cvr.dk. Under alle omstændigheder frasorteres denne respondent i den videre analyse.

Den anden frasorteringsmulighed er i spørgsmål 5, hvor respondenteren angiver hvor stor en del af arbejdstiden denne bruger på at revidere årsregnskaber. Jeg har en formodning om, der er en sammenhæng mellem den procentdel af arbejdstiden en godkendt revisor bruger på at revidere årsregnskaber, og værdien af dennes professionelle vurdering af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Det er min praktiske erfaring at godkendte revisorer i dag bruger mindre tid på revision af årsregnskaber end tidligere, da kravene for hvornår et regnskab skal revideres er blevet lempeligere. Det kan derfor være svært at vurdere hvor cuttet skal være i besvarelserne. Jeg vil dog kræve af mine respondenter at revision er af en vis kontinuerlig størrelse. Derfor vælger jeg i første omgang at frasortere de respondenter der har svaret, at de aldrig reviderer årsregnskaber. Kun 1 respondent har svaret dette til spørgsmål 5, og denne frasorteres som konsekvens heraf.

Dermed er der efter frasorteringen af uegnede besvarelser, 50 respondenter tilbage, hvis svar jeg vælger at basere min analyse på.

7.2 Besvarelse af indledende spørgsmål

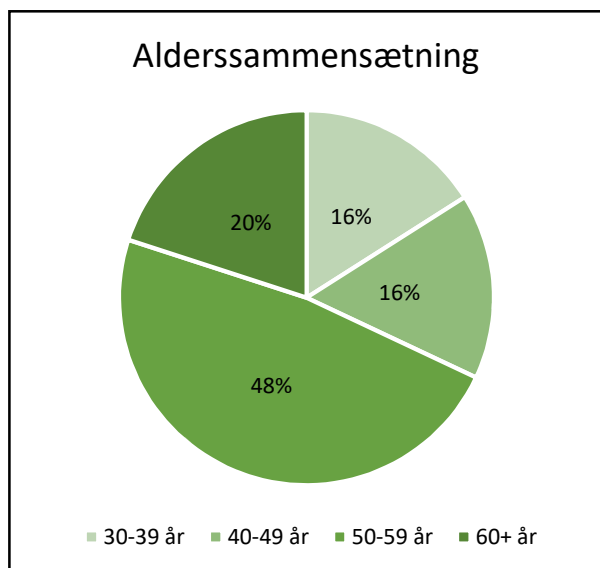
Herunder analyseres spørgsmålene angivet i spørgeskemaets side 1. Disse spørgsmål giver generel information om respondenteren.

7.2.1 Kønsræssig sammensætning

Ud af de 50 respondenter har 43 angivet at de er mænd. Dette svarer til at 86 % af respondenter er mænd og 14 % af respondenterne er kvinder. Det er i sig selv ikke essentielt for undersøgelsen hvad kønsfordelingen er i respondentgruppen, men det kunne være interessant at undersøge om besvarelserne imellem kønnene er forskellige. Der må dog stilles spørgsmålstegn ved validiteten af en sådan undersøgelse, da der kun er 7 kvinder der har besvaret spørgeskemaet tilfredsstillende.

7.2.2 Alderssammensætning

Alderssammensætningen er illustreret i nedenstående diagram:

Som det fremgår af diagrammet er besvarelserne præget af aldersgruppen 50-59 år, som udgør 48 % af besvarelserne. Jeg havde ikke forventet at denne aldersgruppe ville være så overrepræsenteret.

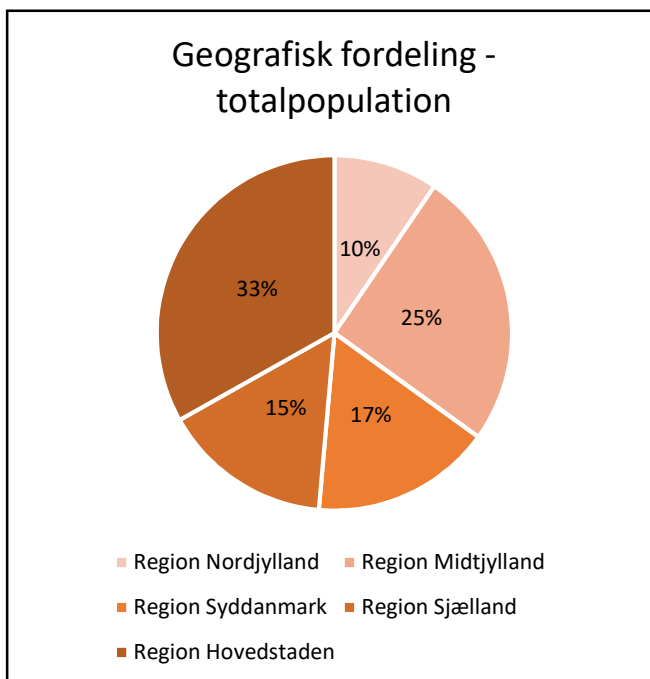
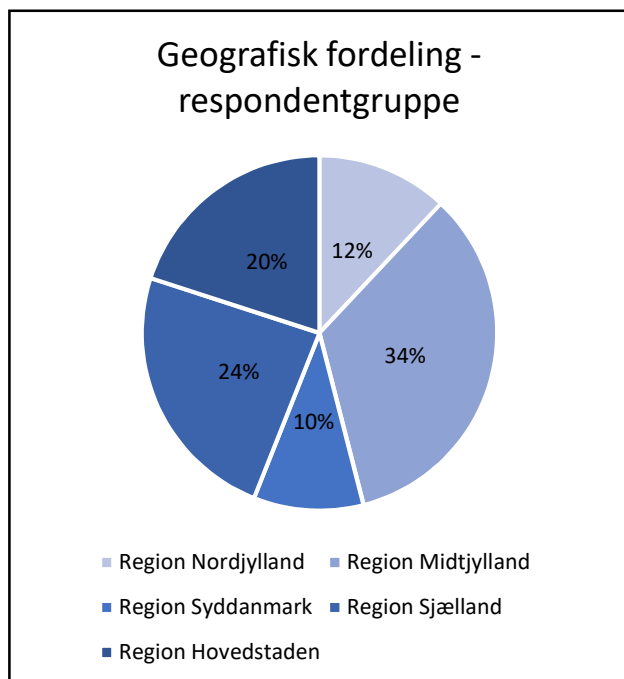
Jeg havde også forventet aldersgruppen på 40-49 år ville udgøre en større del af respondentgruppen.

Procentdelen af de 30-39 årige og 60+ gruppen svarer til mine forventninger.

Da totalpopulationens reelle alderssammensætning ikke kendes, kan repræsentativiteten ikke vurderes.

7.2.3 Geografisk fordeling

Respondenternes samt totalpopulationens geografiske fordeling er illustreret i følgende diagrammer:

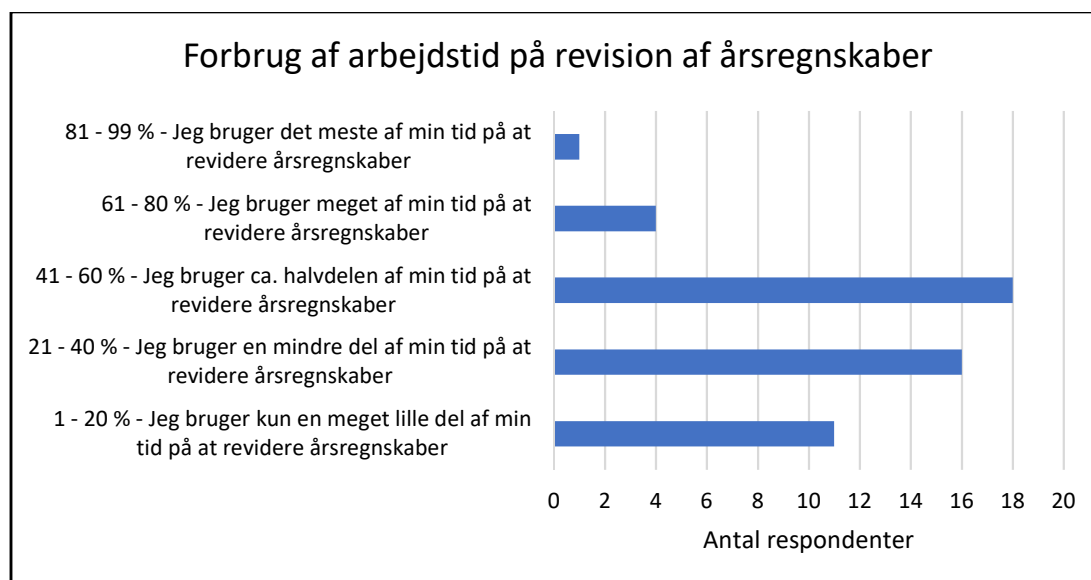

Sammenlignes respondentgruppens geografiske fordeling med totalpopulationens, fremkommer det, at der uoverensstemmelser blandt disse. Netop den geografiske fordeling var noget jeg i udvælgelsesprocessen lagde meget vægt på, da jeg foretog systematisk udvælgelse af respondenterne efter postnummer. Dermed vil den geografiske fordeling blandt de udvalgte respondenter, svare til totalpopulation. Heraf kan det konkluderes, at de udvalgte revisorer i Region Midtjylland og Region Sjælland, har haft en responsrate der ligger over gennemsnittet, mens de udvalgte revisorer i Region Syddanmark og Region Hovedstaden har haft en responsrate der ligger under gennemsnittet. Region Nordjyllands responsrate ligger tæt på gennemsnittet, med blot 2 % til forskel.

7.2.4 Statsautoriseret eller registreret revisor

26 respondenter har angivet at de er statsautoriseret revisorer, mod 24 respondenter der har angivet de er registrerede revisorer. Dette svarer til en fordeling på 52 % statsautoriserede og 48 % registrerede revisorer, altså en næsten ligelig fordeling blandt de 2 grupper. Da procentfordelingen i min respondentudvælgelse var 57 % statsautoriserede mod 43 % registrerede revisorer, må det heraf konkluderes at de registrerede revisorer har været mere villige til at besvare spørgeskemaet. Besvarelsesprocenten blandt de statsautoriserede revisorer var 22,8 % mod 27,9 % blandt de registrerede revisorer.

7.2.5 Forbrug af arbejdstid på revision af årsregnskaber

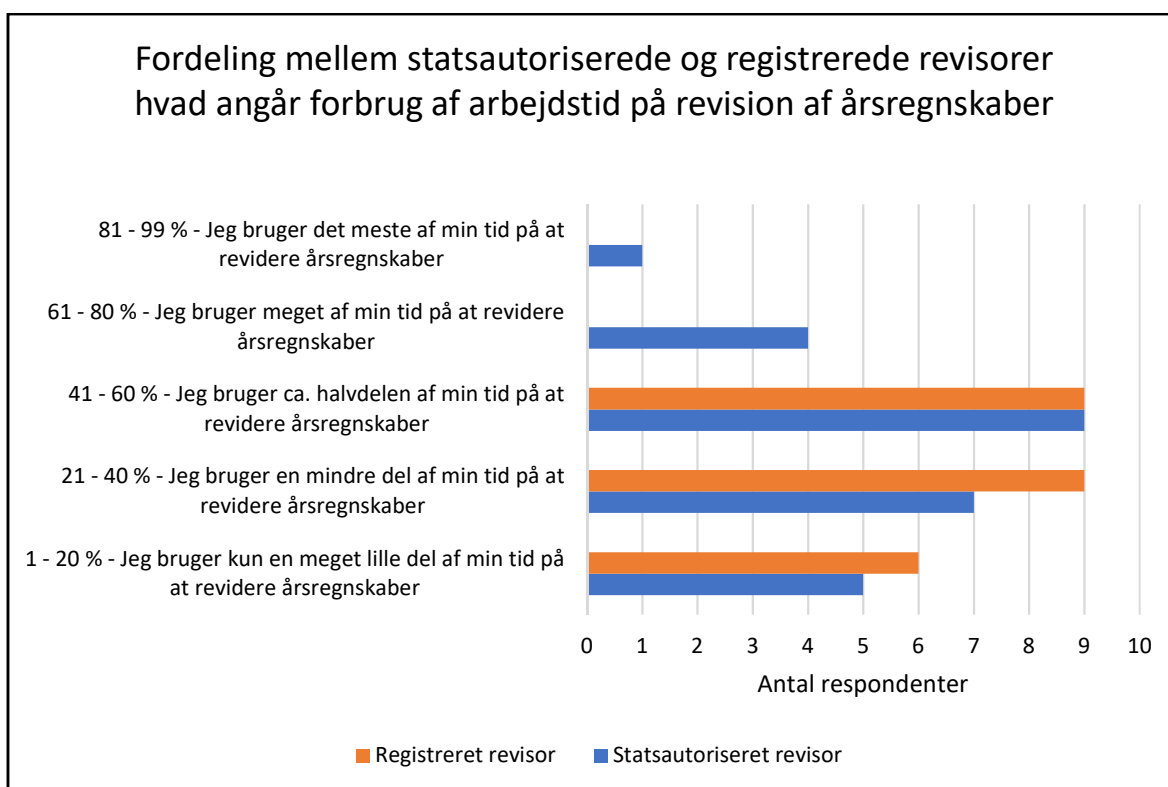
Som før nævnt er respondenterne der har besvaret ”Jeg reviderer aldrig regnskaber” fravalgt i denne analyse, og fremgår dermed ikke af ovenstående diagram. Bemærk at der ikke er nogle respondenter

der har angivet de bruger al deres tid på at revidere årsregnskabet, og kun 1 respondent har angivet at denne bruger det meste af tiden på at revidere årsregnskaber.

I alt 68 % af den samlede respondentgruppe har angivet, at de bruger mellem 21% - 60% af deres tid på at revidere regnskaber. Dermed er revision af regnskaber noget der fylder i de fleste revisorers hverdag. Revisorerne bør derfor være både kvalificerede, men også have en erfaringsmæssig balast, der gør dem egnede til at vurdere væsentlighedsniveauet i spørgsmål 6.

7.2.5.1 Fordeling mellem registrerede og statsautoriserede revisorer

Ser man på fordelingen mellem statsautoriserede og registrerede revisorer, hvad angår deres tidsforbrug på revision af årsregnskaber, fremkommer følgende:

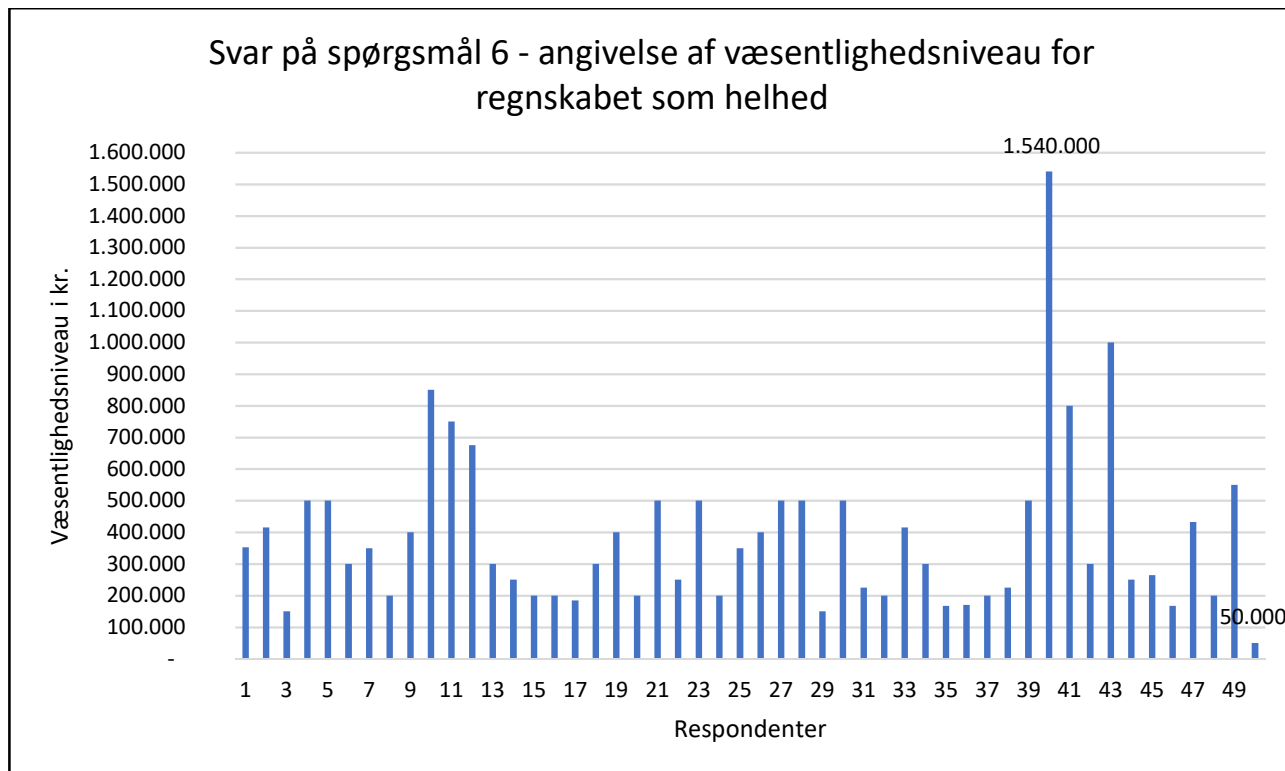

Af ovenstående diagram fremgår det, at statsautoriserede revisorer brugere en større del af deres arbejdstid på at revidere årsregnskaber end de registrerede revisorer gør. Omregnet til en gennemsnitsbetragtning, bruger de statsautoriserede revisorer 41,5 % af tiden på at revidere årsregnskaber, mens de registrerede revisorer blot bruger 32,5 % af tiden herpå.

Dermed må de statsautoriserede revisorer alt andet lige have mere erfaring med revision af årsregnskaber, og dermed med fastsættelse af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed, som undersøges på spørgeskemaets side 2.

7.3 Vurdering af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed

Spørgeskemaets side 2 indeholder det mest centrale spørgsmål set i relation til besvarelsen af min primære problemstilling. Respondenternes svar er angivet i nedenstående graf.

Som det fremgår af grafen har respondenterne angivet væsentlighedsniveauet til beløb mellem kr. 50.000 og kr. 1.540.000.

Gennemsnittet af besvarelserne resulterer i et væsentlighedsbeløb på kr. 385.700.

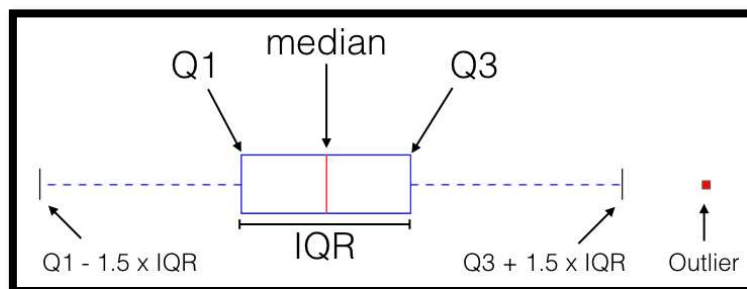
Set i forhold til mine forventninger til revisorernes beregnede væsentlighedsniveau, som jeg på baggrund af tilgængelige teori omkring emnet fastsatte til mellem kr. 60.000 og kr. 500.000, fremgår det af grafen, at de fleste af beløbene ligger inden for dette beløbsinterval. Dette gælder for hele 86 % af besvarelserne. Respondent nr. 50 ligger som den eneste respondent under det forventede beløbsinterval, men respondent nr. 10, 11, 12, 40, 41 og 43 ligger over det forventede beløbsinterval.

7.3.1 Identificering af outliers

Når ovenstående graf analyseres, fremgår det at respondent nr. 40, der har angivet et væsentlighedsniveau på kr. 1.540.000, ligger langt over de øvrige respondents svar. Jeg mistænker

derfor respondentens svar som værende en outlier – altså en besvarelse der ligger væsentligt ved siden af de andre respondenters svar, og som derfor skal frasorteres i den videre analyse.

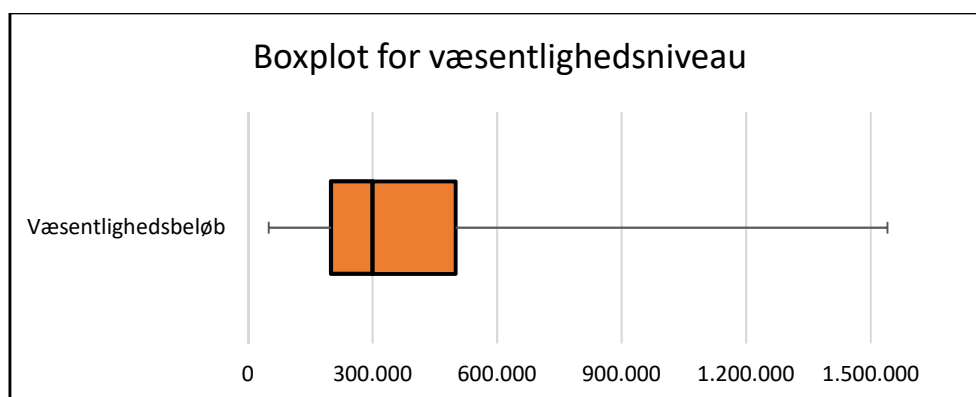
Måden hvorpå det bestemmes om besvarelsen kan identificeres som en outlier, er ved brug af Tukey's boxplot, hvor metoden for identificering af outliers kan illustreres som følgende:

Figur 3, Tukey's boxplot og identifikation af outliers⁸⁹

Outliers, er ifølge teorien, besvarelser der ligger halvdelen gange det interkvartile interval (IQR) under 1. kvartil (Q1) eller halvdelen gange det interkvartile interval over 3. kvartil (Q3).

Ud fra respondenternes besvarelse er der udarbejdet følgende boxplot.

Alle besvarelserne er indeholdt i linjen der fremgår af figuren. Den farvede boks starter ved 1. kvartil i kr. 200.000, har median (stregen inde i boksen) i kr. 300.000 og slutter ved 3. kvartil i kr. 500.000. Den farvede boks indeholder således 50 % af de samlede besvarelser. Boksen ligger langt til venstre for midten af linjen, hvilket angiver at de fleste besvarelser ligger meget lavere end gennemsnittet mellem respondenternes laveste og højeste svar, som er beregnet til kr. 745.000. Det fremgår også af boksen, at denne vægter mod venstre, da 25 % af svarene ligger mellem 1. kvartil og medianen i et

⁸⁹ https://sebastianraschka.com/Articles/2014_dixon_test.html

interval på kr. 100.000, mens de øvrige 25 % af svarene ligger mellem medianen og 3. kvartil i et interval der er dobbelt så stor på kr. 200.000.

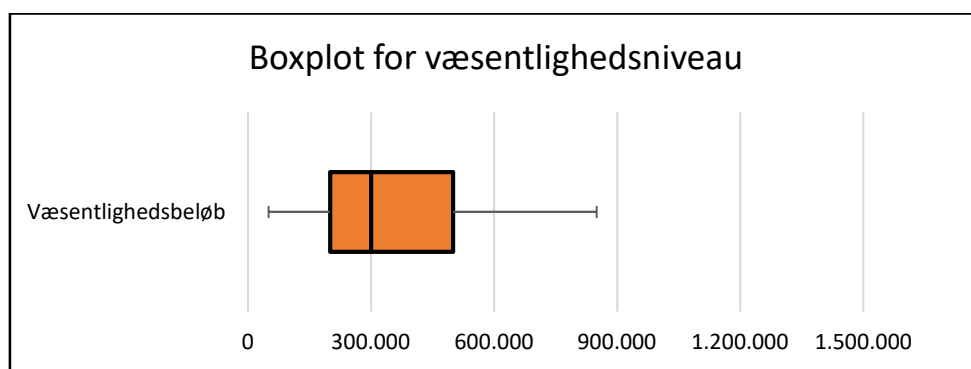
Q1 er identificeret som havende en værdi af kr. 200.000 og Q3 har en værdi af kr. 500.000. Det interkvartile interval ($IQR = Q3 - Q1$) er således $kr. 500.000 - kr. 200.000 = kr. 300.000$.

Outliers under 1. kvartil beregnes som $200.000 - 1,5 \times 300.000 = kr. -250.000$. Da den mindste værdi i besvarelsene er kr. 50.000, er der altså ingen værdier under 1. kvartil, der kan karakteriseres som outliers. Dette kan også ses af boxplottet, hvor den laveste værdi ligger forholdsvis tæt på medianen, konkret kr. 250.000 derfra.

Outliers over 3. kvartil beregnes som $500.000 + 1,5 \times 300.000 = kr. 950.000$. Dermed er respondent nr. 40 (kr. 1.540.000) og nr. 43 (kr. 1.000.000) ifølge metoden identificeret som outliers. Jeg vurderer at dette er hensigtsmæssigt, set ud fra besvarelsene som helhed, samt ud fra boxplottet klare tiltrækning mod venstre.

Respondent nr. 40 og 43 frasorteres den videre analyse, og det gennemsnitlige væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed er herefter beregnet til **kr. 348.854**.

Boxplottet efter frasorteringen ser således ud:

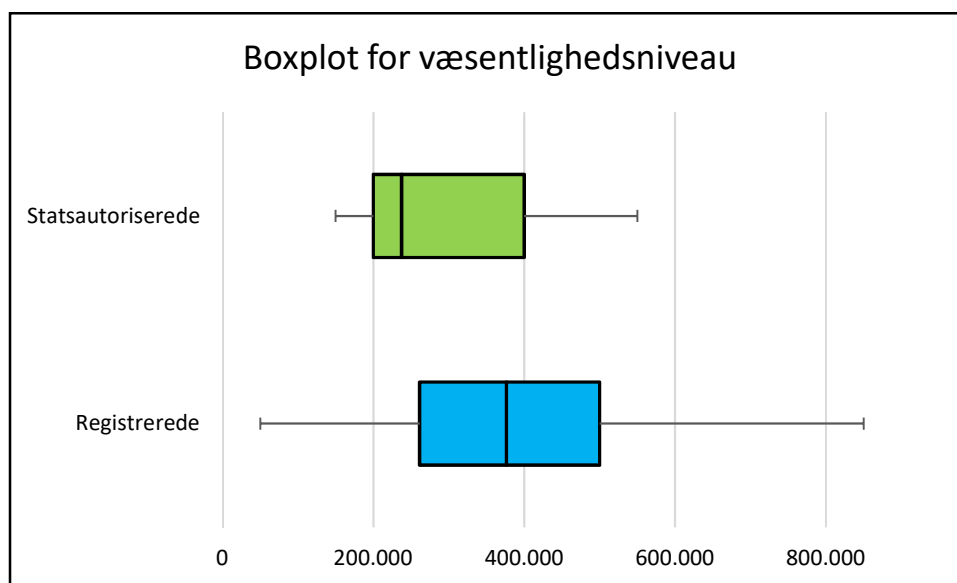
Boxplottet ser mere harmonisk ud efter frasorteringen af de to respondenter, da boksen ligger tættere på midten af linjen. Anvendes samme analyse for outliers for dette boxplot, resulterer dette ikke i at nogle respondenter skal frasorteres.

Respondent nr. 40 og 43 er begge statsautoriserede revisorer. Dermed er vi nu endt med en ligevægt mellem de statsautoriserede og registrerede revisorer, da der er 24 respondenter af hver type.

7.3.2 Undersøgelse af besvarelser fordelt på statsautoriserede og registrerede revisorer

I det følgende undersøges om statsautoriserede og registrerede revisorer har en indbyrdes forskellig vurdering af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.

Nedenstående diagram illustrerer boxplottene for de statsautoriserede og registrerede revisorer på baggrund af deres respons på spørgsmålet om væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.

Boksplottene viser tydeligt en forskel mellem de forskellige gruppers svar. De statsautoriserede revisorer har et mere snævert boksplot end de registrerede revisorer, og har således formået at angive væsentlighedsbeløb inden for et mere komprimeret interval. De statsautoriserede revisorer er således mere enige om i hvilket beløbsområde væsentlighedsbeløbet bør ligge inden for.

Det ses også at de registrerede revisorer har tendens til at vælge et væsentlighedsniveau der er noget større end de statsautoriserede revisorer. Dette ses, ud over boksenes beliggenhed, også bl.a. ud fra den første del af boksen for de statsautoriserede revisorer, som er meget snæver. 25 % af de statsautoriserede revisorers svar er således inden for intervallet kr. 200.000 (Q1) til kr. 237.500 (median). Ses der på det gennemsnitlige beregnede væsentlighedsniveau, er det for de registrerede revisorer kr. 406.875 og for de statsautoriserede revisorer kr. 290.833, hvilket svarer til en forskel på 28,5 %.

Begge boxplot er i øvrigt testet for outliers, og for begge er det gældende at alle data ligger inden for det tidligere angivne testinterval ($\pm 1,5 \times \text{IQR}$). Dermed er der ikke identificeret nogle outliers.

7.3.3 Anvendelse af benchmarks til beregning af væsentlighedsniveauet

I spørgeskemaundersøgelsens side 3, skal respondenterne angive hvorvidt de anvender benchmarks til deres beregning af væsentlighedsbeløbet.

Ud af de 48 tilbageværende respondenter, har 44 respondenter oplyst, at de har anvendt benchmarks til beregningen af væsentlighedsniveauet. Dette svarer til 91,67 % af respondentgruppen.

De 4 respondenter der ikke har anvendt benchmarks er fordelt på 3 registrerede og 1 statsautoriseret revisor. Disses gennemsnitlige væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed er beregnet til kr. 387.500, hvilket ligger ca. 10 % over det samlede beregnede gennemsnit på kr. 348.854.

7.3.3.1 Anvendte benchmarks

På spørgeskemaets side 4 blev respondenterne, såfremt de anvendte benchmarks, bedt om at angive hvilke benchmarks de anvendte ved beregningen, samt hvilket procentsats der var anvendt.

Respondenternes svar er angivet i følgende tabel.

Anvendte benchmark													
		0,50%	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	10+%
Omsætning (29)	3	12	8		4		1						1
Resultat før skat (40)		1				5		4	2			18	10
Egenkapital (31)	1	1	10	2	9	6						2	
Aktivsum (26)	5	6	6	3	2	2			1			1	
Bruttoresultat* (1)			1										

Tabel 1 - forekomster af anvendte benchmarks

*Benchmark angivet af respondenterne

Det ses bl.a. af tabellen, at 29 respondenter har angivet, at de anvender omsætningen som benchmark til beregningen af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Heraf har 12 respondenter angivet, at de anvender 1 % af omsætningen i deres beregning, 8 respondenter har angivet de anvender 2 % i deres beregning osv.

Ud fra respondenternes besvarelser har jeg afledt nedenstående tabel.

Benchmark	Anvendelse i %	Oftest i intervallet	Gennemsnit
Omsætning	66%	1% - 2%	1,84%*
Resultat før skat	91%	10% - 10+%	N/A**
Egenkapital	70%	2% - 5%	3,66%
Aktivsum	59%	0,5% - 3%	2,52%
Bruttoresultat	2%	2%	2%

Tabel 2 – benchmarks; anvendelsesprocent, intervaller og gennemsnit

*I beregningen af dette gennemsnit er der set bort fra det enlige svar på 10+%

**Gennemsnittet for dette benchmark kan ikke beregnes, da det ikke kan identificeres hvilken procentsats de 10 respondenter der har angivet svaret 10+% har anvendt.

Af ovenstående tabel fremgår, hvor mange procent af det samlede antal respondenter, der har anvendt de angivne benchmarks, i hvilket interval disse benchmarks oftest er anvendt, samt hvad den gennemsnitlige procentsats er for benchmarket.

Benchmarket ”bruttoresultat” vil grundet den lave anvendelsesprocent ikke blive behandlet yderligere i analysen.

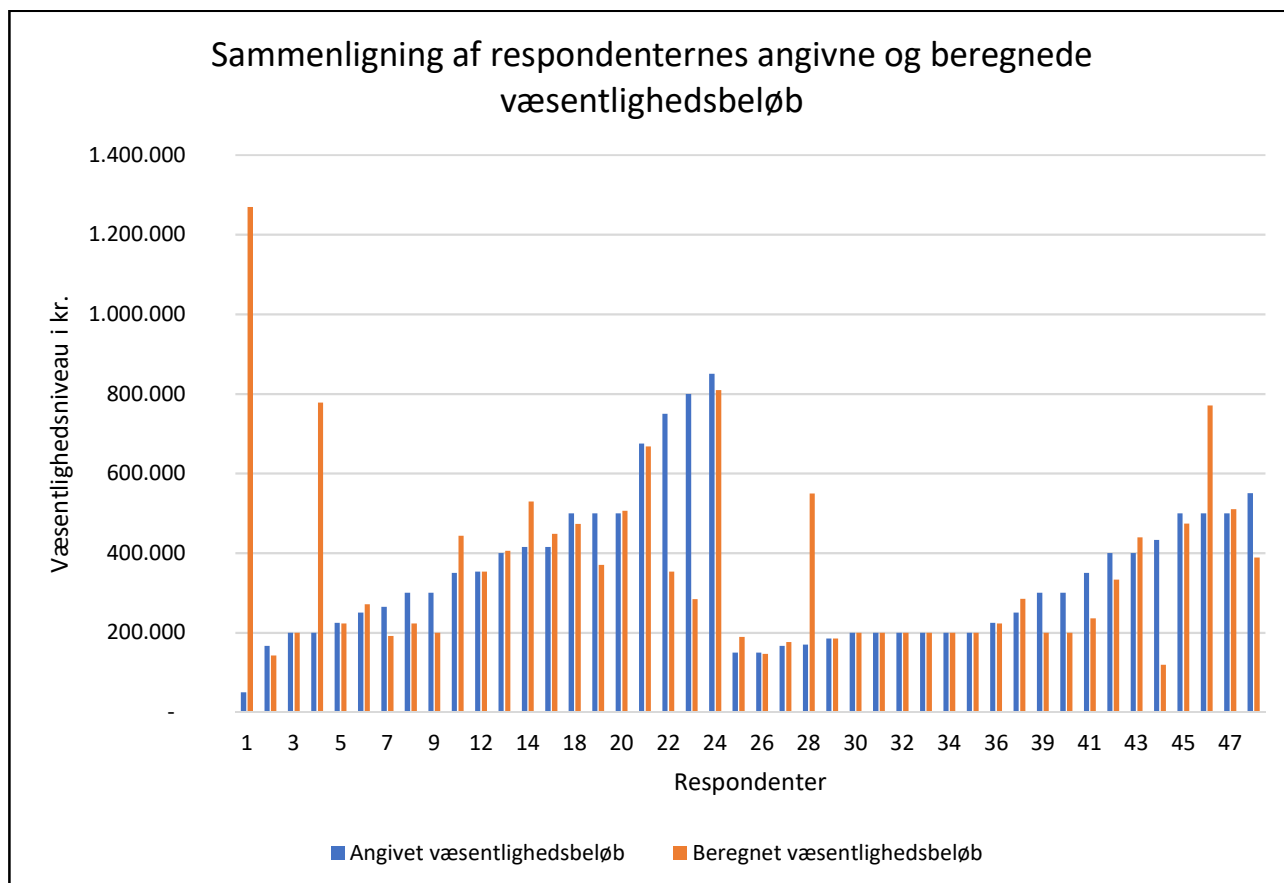
Respondenterne viser en tendens til, at være enige omkring hvilket interval procentsatserne skal ligge inden for, ved anvendelse ved de forskellige benchmarks. Der er dog lidt forskel på hvor mange benchmarks respondenterne anvender. 23 af respondenterne anvender alle 4 benchmarks, mens 10 respondenter kun anvender ét benchmark.

Min forventning om at udregningen af væsentlighedsbeløbet hovedsageligt ville blive baseret på benchmarks, har vist sig at holde stik, da knap 92 % af respondenterne anvendte benchmarks til deres beregning.

Jævnfør teorien beskrevet i afsnit 5.1.1., er procentsatserne for de valgte benchmarks typisk i omegnen af 3-10 % af resultat før skat eller 0,5-2 % af omsætning, aktivsum eller egenkapital. Det har generelt vist sig, at respondenterne har holdt sig til teorien, hvad angår fastsættelsen af procentsatserne. De ligger dog i den høje ende af – eller endda en smule over - det forventede. Dette kan skyldes specifikke forhold omkring de regnskabstal respondenterne blev præsenteret for, hvilket undersøges nærmere ved analysen af spørgeskemaets næste spørgsmål.

7.3.4 Kontrol af sammenhæng mellem besvarelser

Det næste jeg vil analysere på, er en sammenligning af det væsentlighedsniveau som respondenterne har angivet i spørgsmål 6, med det væsentlighedsniveau der kan beregnes ud fra respondenternes angivne benchmarks.

Baggrunden for at foretage denne sammenligning, er for at kontrollere, om der er sammenhæng mellem de svar som respondenterne har givet, hvilket giver en indikation af om respondenterne har forstået spørgsmålene korrekt. Der skulle gerne være sammenhæng mellem det angivne væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed i spørgsmål 6, og spørgsmål 8, hvor respondenterne angiver hvilke benchmarks førangivne væsentlighedsniveau er beregnet ud fra. Det skal dog bemærkes at benchmarks ikke står alene i vurderingen af væsentlighedsniveauet (hvilket fremgår af respondenternes senere svar), revisors subjektive vurdering omkring virksomheden mv. har også påvirkning på det angivne væsentlighedsniveau. Dog vil jeg forvente, at der er en form for sammenhæng mellem de to svar.

Ifølge ovenstående figur gør denne sammenhæng sig også gældende for de fleste respondenter. Der er dog nogle respondenter, der har væsentligt forskellige svar sammenholdt med benchmarkberegningen. Dette gør sig i sær gældende for respondent nr. 1, der har et beregnet væsentlighedsniveau der er 25 gange højere end svaret der er angivet i spørgsmål 6. Hvad der er årsagen til dette er uklart. Respondenten har ikke uddybet valget af benchmarks i spørgsmål 9 som er efterladt blankt. Det kan bygge på en fejlindtastning, sløsethed ved spørgeskemaudfyldelsen, eller også er det med udgangspunkt i revisorens professionelle vurdering. Det kan dermed ikke med sikkerhed konkluderes hvad årsagen er til forskellen. Dermed kan det diskuteres hvorvidt respondentens svar skal udelades fra analysen. Om denne respondents svar medtages eller ej, vil kun forøge det gennemsnitlige væsentlighedsniveau ca. kr. 6.000, og derfor vil det ikke få afgørende betydning for den videre undersøgelse. Som udgangspunkt vil jeg dog vurdere denne respondents svar som uegnet.

7.3.5 Andre faktorer der påvirkede vurderingen af væsentlighedsniveauet

Respondenterne fik mulighed for at angive, hvilke faktorer der, ud over benchmark beregningerne, påvirkede deres vurdering af væsentlighedsniveauet.

Overordnet set, er der mange der angiver noget i retningen af, der er tale om en *"Professionel vurdering af det beregnede væsentlighedsbeløb ud fra erfaring som revisor."* Hvilket stemmer overens med beskrivelsen heraf i afsnit 5.1.

Nogle respondenter efterspørger yderligere information om virksomheden, da det vurderes at kunne få betydning for væsentlighedsvurderingen. Dette fremkommer bl.a. af følgende udtalelser. *"... det kræver større kendskab til virksomheden. Andre faktorer kunne fx. være: historisk viden om tidligere fejl i årsregnskabet, ejerstruktur, komplekse regnskabsposter, nærmere kendskab til enkelte poster."* og *"Normalt vil der indgå en vurdering i forhold til tidligere år - udviklingsretning."* Dette ville i så fald kræve udarbejdelse af et længere og mere detaljeret spørgeskema.

Desuden angiver en respondent at *"Et væsentlighedsniveau FASTSÆTTES og beregnes ALDRIG. Men der anvendes benchmark til at spore sig ind på niveauet som så sammenholdes til regnskabet i øvrigt."* Hermed angives det, at benchmarks blot er en støtte for respondentens væsentligheds-vurdering. Dette er også i overensstemmelse med teorien.

7.3.6 Hvilke faktorer påvirkede vurderingen, hvis ikke benchmarks var anvendt

4 respondenter har angivet, at de ikke anvendte benchmarks, til deres beregning af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Respondenterne har gjort gældende at der er tale om *”en subjektiv vurdering af hvad der ville være væsentlig for regnskabslæseren”* og der er foretaget en *”vurdering af tallene som helhed”*. Disse respondenterne har dermed udelukkende gjort deres professionelle vurdering gældende, ud fra et professionelt skøn.

En af respondenterne angiver dog en dybdegående beskrivelse: *”På baggrund af min sædvanlige model ville væsentlighedsniveauet ligge på kr. 225.000 hvilket jeg i denne case er for lidt. Min bedste faglige vurdering er derfor sat til kr. 500.000 hvilket jeg vurderer er niveauet som 3. mand ville anse for skæringen for en væsentlig afvigelse. Dog mangler jeg et dybere kendskab til virksomheden for at kunne konkludere at kr. 500.000 er korrekt”*. Denne respondent har dermed taget udgangspunkt i en ”model”, hvilket må formodes at være en form for (benchmark) beregning, men har fundet at denne beregning, ikke stemmer overens med respondentens professionelle vurdering af væsentlighedsbeløbet. Desuden efterlyses også her et dybere kendskab til virksomheden.

7.4 Det fastsatte væsentlighedsniveau

Ud fra ovenstående analyse af spørgeskemabesvarelsenerne, skal der fastsættes et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed. Dette fastsatte væsentlighedsniveau skal indarbejdes i de spørgeskemaer der udarbejdes til regnskabsbrugerne, med henblik på at vurdere, hvorvidt regnskabsbrugerne vil ændre deres beslutningstagen, såfremt regnskabstallene bliver ændret med dette beløb.

Det vil være hensigtsmæssigt at væsentlighedsbeløbet var et lige tal, således ændringen i regnskabstallene er overskuelige for regnskabsbrugerne. Som det fremgår af svarerne fra revisorerne, er væsentlighedsniveauet ej heller en eksakt værdi, men bygges på en professionel vurdering.

Ud fra revisorerne svar, er der beregnet et gennemsnitligt væsentlighedsniveau på ca. kr. 355.000.

På baggrund af ovenstående betragtninger, fastsættes væsentlighedsniveauet der videregives til regnskabsbrugerne til **kr. 350.000**.

8 Udarbejdelse af spørgeskema til regnskabsbrugere

Formålet med at udsende spørgeskema ud til regnskabsbrugere, er via deres professionelle vurdering, at få fastlagt, om det væsentlighedsniveau som revisorerne har vurderet vil få betydning for regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger, også i praksis har betydning herfor.

Begrebet regnskabsbruger kan som nævnt i afsnit 4.1 dække over eksempelvis investorer, långiver og andre kreditorer, som efter IFRS er benævnt de primære regnskabsbrugere. Da begrebet andre kreditorer er meget bredt defineret, vil jeg tage udgangspunkt i regnskabsbrugerne ”investorer” og ”långiver” i min spørgeskemaundersøgelse.

I dette afsnit redegøres for hvorledes spørgeskemaet til regnskabsbrugerne er udarbejdet, samt hvilke forudsætninger og valg der lægger bag.

8.1 Population og stikprøveudvælgelse

Totalpopulationen i undersøgelsen er alle investorer i Danmark samt alle banker der låner penge ud til danske virksomheder. Det vurderes umuligt at fremkomme med en præcis totalpopulation, men det vurderes, at der er ca. 1 million investorer i Danmark⁹⁰ mens der var 69 danske pengeinstitutter i 2017⁹¹. Som repræsentant for pengeinstitutterne vælges disses ”Erhvervsrådgivere”, som til dagligt arbejder med virksomheders økonomiske forhold og långivning hertil.

Antallet af stikprøver af totalpopulationen som kan udgøre undersøgelsesgruppen for erhvervsrådgivere, er sat til 200. Det er uvist hvor stor en procentdel denne undersøgelsesgruppe udgør af totalpopulationen, og dermed kan der ikke udledes en konkret vurdering af den statistiske usikkerhed og repræsentativiteten. Det må dog formodes at den statistiske usikkerhed er stor og repræsentativiteten lille.

Spørgeskemaet udsendes til undersøgelsesgruppen via e-mail, som identificeres ved at søge på bankernes hjemmesider. De 200 respondenter er tilfældigt udvalgt blandt 4 af de 5 største banker i Danmark. Udvælgelsen har dog inkluderet overvejelser om geografisk repræsentativitet, hvilket har medført at respondenterne er udvalgt fra alle dele af landet, hvor bankerne har filialer.

Det har vist sig problematisk at finde tilgængelige lister med investorer, hvorfra e-mailadresser kan identificeres. Jeg forespurgte Dansk Aktionærforening om de ville assistere mig ved at sende mit

⁹⁰ <https://blog.june.dk/2017/11/10/de-fleste-danskere-investerer-forkert/>

⁹¹ <https://finansdanmark.dk/toerre-tal/institutter-filialer-ansatte/>

spørgeskema ud til deres medlemmer, men de afslog min anmodning. I stedet har jeg måttet ty til en mere usikker informationsindsamling, hvor jeg ikke på forhånd kan udvælge præcis hvilke personer der skal udgøre min undersøgelsesgruppe. Dette gøres ved at melde mig ind i relevante forums på internettet, herunder Facebook, hvor spørgeskemaet gøres frit tilgængelige for alle forum/gruppe medlemmerne. På den måde forsøges de mulige respondenter at indsnævres til aktionærer, men det kan jo ikke udelukkes at en ikke aktionær er medlem af en sådan gruppe eller forum. Derfor må der tages nogle sikkerhedsforanstaltninger i spørgeskemaudarbejdelsen.

Nu hvor undersøgelsesgrupperne er defineret kan spørgeskemaet udarbejdes.

8.2 Udarbejdelse af spørgeskema

Spørgeskemaerne (se bilag 2 og 3) er igen udarbejdet via “onlineundersogelse.dk”, med samme begrundelse som beskrevet i afsnit 6.2.

Hvad angår respondenternes evne til at svare på og forstå spørgeskemaet, så vil jeg ikke anvende ordet ”væsentlighedsbeløb”, da jeg ikke forventer respondenterne kan redegøre for dette begreb. I stedet vil jeg med udgangspunkt i en dagligdagssituation, flette betydningen af begrebet ind i en beslutningsproces, som er nærmere beskrevet i afsnit 8.2.1 og 8.2.2. Det tidsmæssige aspekt vurderes igen en betydende faktor. Spørgeskemaerne holdes derfor stadig korte, således længden ikke mindsker svarraten. Bortfaldet forventes endnu engang at være ca. 75 %.

Jeg har igen valgt at gøre spørgeskemabesvarelsenerne anonyme, så respondenterne ikke behøver bekymre sig om, hvorvidt deres besvarelser senere bliver offentliggjort. Desuden er det uvæsentligt for undersøgelsen hvorvidt respondenterne kan identificeres, da denne har et overordnet fokus.

Taget ovenstående i betragtning udarbejdes spørgeskemaet således.

8.2.1 Spørgeskema til investorer

De tre første spørgsmål er identiske med spørgeskemaet udarbejdet til revisorerne. Se afsnit 6.2.1 for begrundelse herfor. I Spørgsmål 4 skal respondenterne angive hvor mange aktiehandler denne foretager om året. Dette giver en indikation af hvor erfaren respondenterne er, og dermed hvor egnet denne er til at besvare spørgeskemaundersøgelsen.

Spørgsmål 5 angiver om respondenterne normalvis baserer sine aktieinvesteringer ud fra virksomhedernes regnskaber. I parentes står efter spørgsmålet ”fundamentalanalyse”, hvilket er betegnelsen for en metode hvorved investor regnskabsmæssigt analyserer en virksomheds potentiale

og herudfra beslutter om virksomheden er en investering værdi. Modsætningen til fundamental-analyse er teknisk analyse, hvilken er en metode hvor investorer analyserer på aktiekursers bevægelser og trends, og herudfra vurderer om der skal investeres eller ej. Dette Spørgsmål giver mig mulighed for at frasortere de respondenter der ikke kan anses som værende regnskabsbrugere, hvilket er angivet som de respondenter, der ikke lader regnskabstallene påvirke investeringsbeslutningen.

Det er således kun respondenter der har svaret ”ja” til spørgsmål 5, der kommer videre til spørgeskemaets side 2. Resten får beskeden ”tak for din deltagelse, men vi kan desværre ikke bruge dine svar i denne undersøgelse.”.

På spørgeskemaets side 2 opstilles en hverdagssituation for investoren. Respondenten skal forstille sig at denne har valgt at investere i en produktionsvirksomhed, og præsenteres herefter for samme resultatopgørelse og balancetal, som revisorerne blev præsenteret for ved beregningen af væsentlighedsbeløbet. Respondenten bliver herefter bedt om at tage stilling til, om en ændring af regnskabstallene ville påvirke investeringsbeslutningen (i.e. respondentens økonomiske beslutninger).

Dette bliver i spørgeskemaet konkretiseret ved, at respondenten i spørgeskemaet præsenteres for den forudsætning, at pågældende har valgt at investere i virksomheden til en aktiekurs på 100 kr. Desuden forudsættes at aktiekursen er svarende til selskabet reelle værdi. Dermed skal respondenten ikke ud fra regnskabstallene analysere, hvilken aktiekurs virksomheden reelt måtte have.

Respondenten bedes herefter tage stilling til hvorledes en nedgang i resultatet før skat på 350.000 kr. vil påvirke investeringsbeslutningen. For at sikre at respondenten er klar over hvad dette indebærer, er der i parentes nævnt konsekvenserne af resultatnedgangen på egenkapitalen og aktivsummen.

Respondenten har 4 svarmuligheder.

1. ***”Uændret, respondenten ville fortsat investere i virksomheden på samme vilkår.”*** Dette indikerer at ændringen i regnskabstallene ikke påvirker investorens beslutning omkring investeringen.
2. ***”Ændret, respondenten ville kun investere i virksomheden, såfremt aktiekursen var lavere.”*** Dette indikerer ændringen i regnskabstallene har en påvirkning på investorens investeringsbeslutning. For at undersøge i hvilket omfang dette gør sig gældende, vil respondenten ved angivelse af dette svar blive ledt videre til spørgeskemaets sidste spørgsmål,

hvor respondenterne bliver bedt om at vurdere, hvilken kursværdi der ville være acceptabel før investeringen i virksomheden ville blive aktuel.

3. ***"Ændret, respondenterne ville i så fald ikke investere i virksomheden"***, hvilket også indikerer at ændringen i regnskabstallene har en påvirkning på investorens investeringsbeslutning
4. ***"Kan ikke vurderes."*** Såfremt investoren ikke forstår spørgsmålet eller på anden måde ikke evner at svare herpå, er denne svarmulighed stillet til rådighed. Ved denne frasortering styrkes validiteten af undersøgelsen.

På denne måde tager respondenterne indirekte stilling til det udregnede væsentlighedsniveau, uden at blive præsenteret for selve væsentlighedsbegrebet.

Ud fra investorenes svar kan der analyseres på, hvorvidt ændringen af regnskabstallene vil få betydning for deres investeringsbeslutning.

8.2.2 Spørgeskema til långiver

Igen er de første tre spørgsmål identiske med spørgeskemaet udarbejdet til revisorerne. Dette gør det muligt senere at analysere på tværs af spørgeskemaerne. Som repræsentant for långiverne er som tidligere nævnt valgt pengeinstitutternes erhvervsrådgivere. Spørgsmål 4 angiver hvor stor erfaring erhvervsrådgiveren har. Såfremt respondenterne ikke er erhvervsrådgiver, er der i spørgsmål 4 indsat svarmuligheden "jeg er ikke erhvervsrådgiver", hvor respondenterne vil angivelse heraf, vil få besked: "Tak for din deltagelse, men dine svar kan desværre ikke bruges i denne undersøgelse." og dermed blive frasorteres den videre undersøgelse.

På spørgeskemaets side 2 opstilles en hverdagssituation for erhvervsrådgiveren. Respondenterne skal forestille sig at denne er valgt som bankforbindelse for en produktionsvirksomhed, som har ansøgt om et lån til et nyt produktionsanlæg, og præsenteres herefter for den samme resultatopgørelse og balancetal, som revisor blev det for beregningen af væsentlighedsbeløbet. Respondenterne bliver herefter bedt om at tage stilling til, om en ændring af regnskabstallene ville påvirke forholdene omkring långivningen (i.e. respondenterens økonomiske beslutninger).

Dette bliver i spørgeskemaet konkretiseret ved, at respondenterne i spørgeskemaet præsenteres for den forudsætning, at der kan ydes et lån på 5.000.000 kr. til en rente på 5 %. Desuden forudsættes at denne långivning stemmer overens med de interne retningslinjer der normalt er gældende for erhvervsrådgiverens långivning. Dermed skal respondenterne ikke ud fra regnskabstallene analysere hvilke vilkår denne normalt ville gøre gældende for långivningen.

Respondenten bedes herefter tage stilling til hvorledes en nedgang i resultatet før skat på 350.000 kr. vil påvirke långivningen. For at sikre at respondenterne er klar over hvad dette indebærer, er der i parentes nævnt konsekvenserne af resultatnedgangen på egenkapitalen og aktivsummen.

Respondenten har 4 svarmuligheder.

1. ***"Uændret, respondenterne ville fortsat yde lånet til virksomheden på samme vilkår."*** Dette indikerer at ændringen i regnskabstallene ikke påvirker erhvervsrådgiverens beslutning omkring långivningen.
2. ***"Ændret, respondenterne ville kun yde lånet til virksomheden, såfremt renten var højere."*** Dette indikerer ændringen i regnskabstallene har en påvirkning på erhvervsrådgiverens beslutning omkring långivningen. For at undersøge i hvilket omfang dette gør sig gældende, vil respondenterne ved angivelse af dette svar blive ledt videre til spørgeskemaets sidste spørgsmål, hvor respondenterne bliver bedt om at vurdere, hvilken rente lånet bør have før långivningen kan accepteres.
3. ***"Ændret, respondenterne ville i så fald ikke yde lånet til virksomheden"***, hvilket også indikerer at ændringen i regnskabstallene har en påvirkning på erhvervsrådgiverens beslutning omkring långivningen.
4. ***"Kan ikke vurderes."*** Såfremt erhvervsrådgiveren ikke forstår spørgsmålet eller på anden måde ikke evner at svare herpå, er denne svarmulighed stillet til rådighed. Ved denne frasortering styrkes validiteten af undersøgelsen.

På denne måde tager respondenterne igen indirekte stilling til det udregnede væsentlighedsniveau, uden at blive præsenteret for væsentlighedsbegrebet.

Ud fra erhvervsrådgiverens svar, kan der analyseres på hvorvidt ændringen af regnskabstallene vil få betydning for långivningen.

8.3 Forventninger til besvarelserne

Det er vanskeligt at komme med konkrete forventninger til besvarelserne, da forfatterens kendskab til investorers og erhvervsrådgiveres beslutningsproces ikke er særligt dybdegående.

Hvad angår anvendelsen dataindsamling via Facebook, så forudser jeg udfordringer med overrepræsentation af de yngre aldersgrupper, da disse ifølge Danmarks Statistik er mest aktive på

Facebook, og brugerandelen heraf er faldende med alderen⁹². Derudover forudser jeg en lavere seriøsitet med aktiehandlen, end den seriøsitet jeg ville vurdere, ville gælde for eksempelvis medlemmerne af Dansk Aktionærforening, som jeg ikke kunne opnå adgang til.

Når det kommer til væsentlighedsniveauets påvirkning, må det alt andet lige, ud fra teorien, forventes, at en ændring i regnskabstallene med en værdi svarende til det af revisorerne beregnede væsentlighedsniveau, vil have en betydning for regnskabsbrugers beslutningstagen. Dette er jo selve formålet med væsentlighedsbeløbet jævnfør afsnit definitionen i afsnit 3.5.

Hvorvidt teorien hænger sammen med praksis, undersøges ved analyse af resultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne.

⁹² <https://slks.dk/mediernes-udvikling-2017/kort-nyt/brug-af-sociale-medier-i-2017/>

9 Analyse af resultater fra spørgeskema udsendt til regnskabsbrugere

Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne vedrørende henholdsvis investorer og långivere behandles herunder.

9.1 Analyse af resultater fra investorers besvarelser

Jeg har modtaget resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen i perioden 26/10-2018 til 3/11-2018. Undersøgelseslinket har været aktivt fra d. 26/10-2018 til d. 5/11-2018.

Jeg har modtaget svar fra 47 respondenter. Jeg har ikke selv kunne kontrollere hvem jeg udsendte spørgeskemaet til, da jeg har lagt spørgeskemaet ud på forskellige forums. Helt konkret er anvendt debatforummet på Euroinvestors hjemmeside⁹³ samt to grupper på Facebook ved navn ”Aktier DK” med 1101 medlemmer og ”Aktieinvestering-bedst” med 403 medlemmer. Set ud fra antallet af mulige respondenter er responsraten lav, men dette er også forventeligt da spørgeskemaet ikke er udsendt personligt til individerne i undersøgelsesgruppen. Dog havde jeg forventet at antallet af respondenter var højere.

9.1.1 Frasortering af uegnede respondenter

Det gør sig endnu engang gældende, at der er nogle respondenter som ikke har færdiggjort spørgeskemaundersøgelsen. Dette er gældende for 6 respondenter. 3 af disse respondenter ville alligevel være blevet frasorteret jf. nedenfor, mens de sidste 3 respondenter ikke har udfyldt spørgsmål 6, hvor de skulle tage stilling til hvilken påvirkning en resultatnedgang på kr. 350.000 ville have på deres investeringsbeslutning. Dette kan skyldes at spørgsmålet har været uklart formuleret eller for indviklet at give et umiddelbart svar på, set fra disse respondents synspunkt. Dog burde man forvente at disse så ville anvende svarmuligheden ”Kan ikke vurderes”, men dette har ikke været tilfældet. En anden forklaring kan være, at de ved præsentationen af regnskabstallene er blevet for overvældet af alle tallene og derfor har valgt at afbryde undersøgelsen. Uagtet grunden hertil, frasorteres respondenterne i den videre analyse.

Grundet den manglende kontrol over hvilke individer der udfylder spørgeskemaet, har jeg indsat 2 kontroller af respondenternes egnethed til at deltage i undersøgelsen.

⁹³ <https://www.euroinvestor.dk/debat>

Den første parameter jeg har indsat, er antallet af aktiehandler som respondenterne foretager om året. Har respondenterne angivet ”ingen”, anser jeg ikke respondenterne som egnede til at vurdere spørgsmål 6. 1 respondenter har angivet dette svar og er dermed frasorteret den videre analyse.

Den anden parameter jeg har indsat, er om regnskabsanalyse normalvis indgår i respondenterens investeringsbeslutning. Såfremt respondenterne svarer ”nej” eller ”ved ikke”, kan respondenterne ikke anses som værende regnskabsbrugere og anses dermed ikke egnede til at besvare vurderingsspørgsmålet i spørgsmål 6. 20 respondenter har angivet enten ”nej” eller ”ved ikke” og er dermed frasorteret den videre analyse.

Dermed er der efter frasorteringen blot 20 respondenter tilbage, som både har færdiggjort spørgeskemaundersøgelsen og som vurderes at besidde de nødvendige forudsætninger, for at kunne bidrage til et kvalificeret svar herpå. Dette svarer til et frafald på 57 %, hvilket er højt, men nødvendigt, for at sikre undersøgelsens validitet.

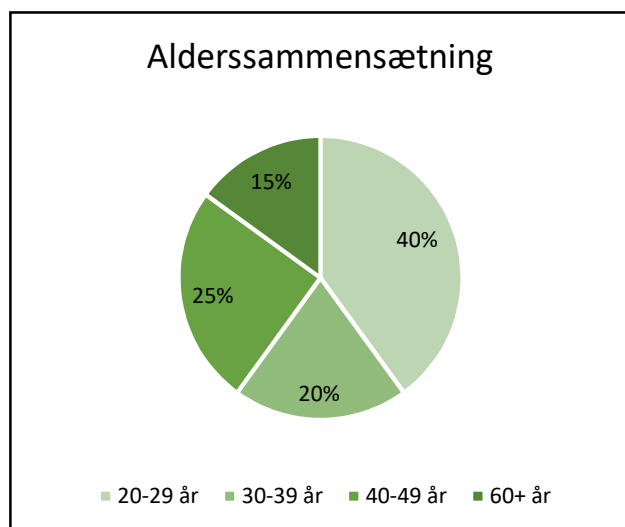
Analysen baseres på de 20 tilbageværende respondenteres besvarelser.

9.1.2 Kønsmæssig sammensætning

Ud af de tilbageværende 20 respondenter, er 18 mænd og 2 kvinder. Dermed er procentfordelingen 90 % mænd og 10 % kvinder. Om dette er repræsentativt for totalpopulationen vurderes uvist, da der ikke kan findes statistikker herpå. Dansk Aktionærforening har dog lavet en undersøgelse i 2017, hvor kvinderne udgjorde 193 ud af ca. 2200 respondenter, svarende til 9 % af respondentgruppen⁹⁴. Set i lyset af heraf vurderes den kønsmæssige fordeling acceptabel.

⁹⁴<https://www.shareholders.dk/pressemeddelelse/102785/ny-undersogelse-afliver-nogle-myter-om-danskernes-investeringer--og-bekraefter-andre>

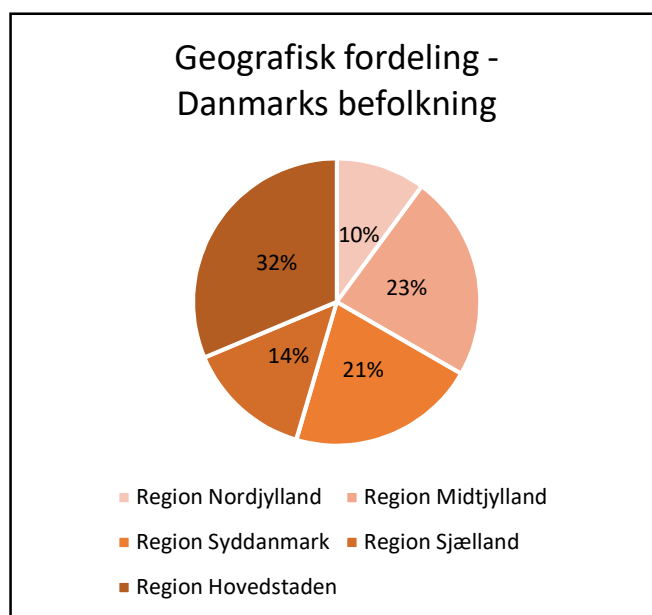
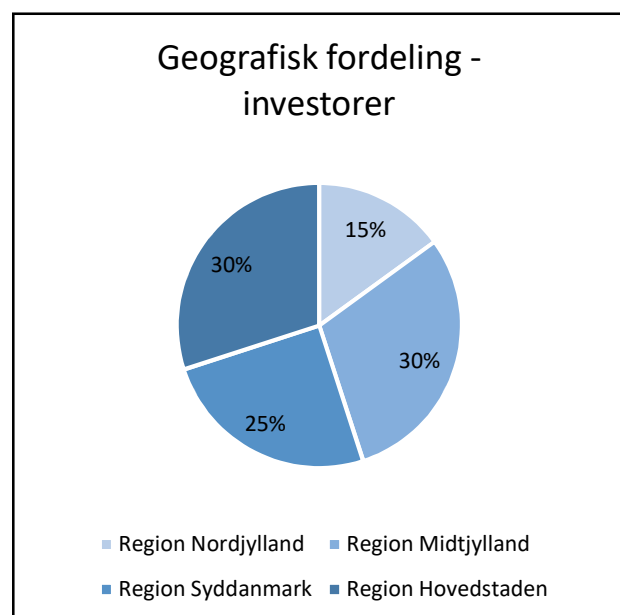
9.1.3 Alderssammensætning

Der er en overvægt af de unge respondenter. Dette kan skyldes det faktum, at spørgeskemaet har været gjort tilgængeligt via Facebook.

At aldersgruppen 50-59 år ikke er repræsenteret, kan ikke forklares. 7 respondenter fra denne aldersgruppe har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, men er blevet frasorteret i processen beskrevet i afsnit 9.1.1. Det vurderes dermed ikke at alderssammensætningen er repræsentativ.

9.1.4 Geografisk fordeling

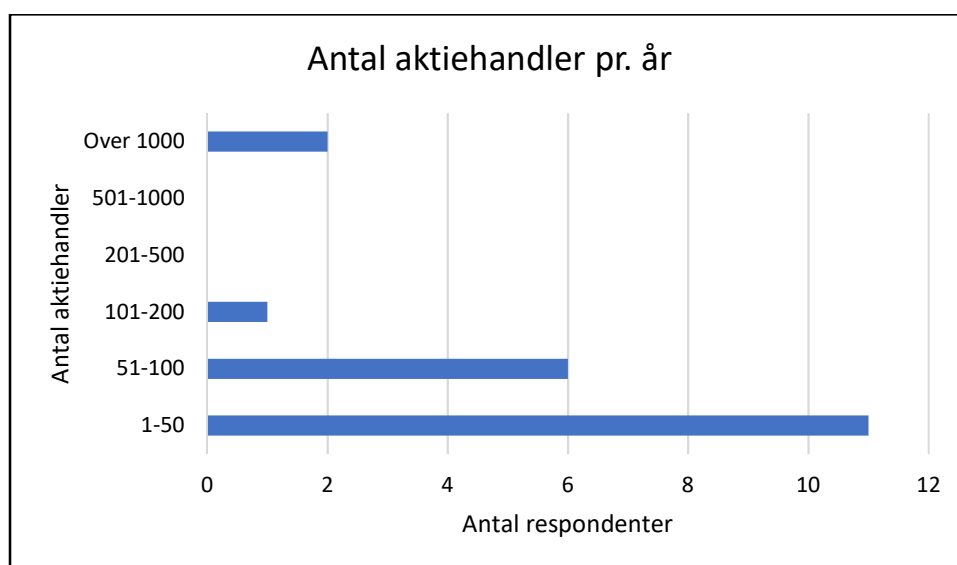
Set i forhold til den reelle fordeling af befolkningen i regionerne, som illustreret i ovenstående figur til højre⁹⁵, så ligger respondenternes geografiske fordeling noget ved siden af. Dette skyldes bl.a. at Region Sjælland er ikke repræsenteret. Der var indledningsvist 4 respondenter fra denne region, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, men alle er blevet frasorteret jf. processen beskrevet i afsnit 9.1.1.

⁹⁵ Baseret på tal fra Danmarks statistik; <https://www.dst.dk/pukora/epub/upload/22259/headword/dk/6.pdf>

Jeg ser ingen logisk årsag til den geografiske skævvridning, da spørgeskemaerne har været lige tilgængelige for alle medlemmer i de udvalgte forums, som er lige tilgængelige for alle investorer i Danmark.

9.1.5 Antallet af aktiehandler foretaget om året

Spørgsmål 4 i spørgeskemaet giver et indtryk af, hvor stor erfaring respondenterne har med aktiehandel. Svarene er angivet i nedenstående graf:

De fleste af respondenterne (55 %), har angivet de foretager mellem 1 og 50 aktiehandler om året. 35 % af respondenterne foretager mellem 51 og 200 aktiehandler om året. Kun 2 respondenter (10 %), har angivet, at de foretager over 1000 aktiehandler om året.

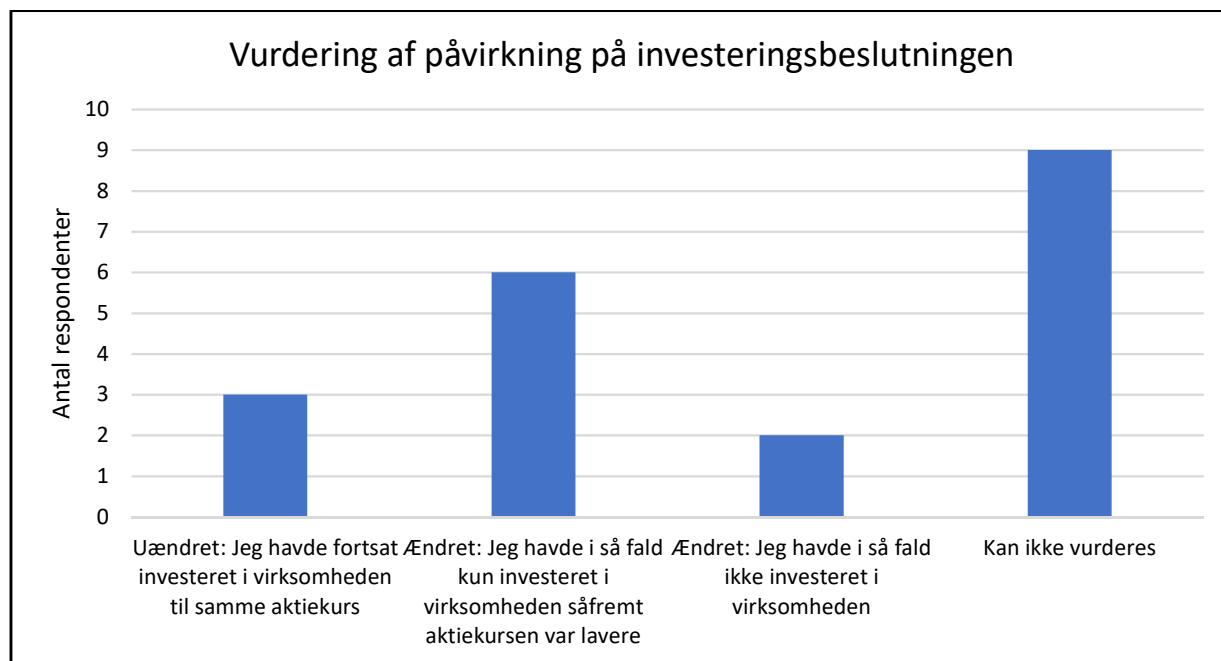
For at få et forhold til disse aktiehandelsrater, foretages en sammenligning med Nordnets kurtageklasser⁹⁶. Her afhænger kundernes kurtagegebyr af deres aktiehandelsfrekvens. Kunderne inddeles i ”standard” ved op til 19 handler pr. måned (228 handler pr. år), ”bonus” ved mellem 20-39 handler pr. måned (240-468 handler pr. år) og ”pro” ved mindst 40 handler pr. måned (mindst 480 handler pr. år.). Dermed er der kun 2 respondenter, der via Nordnets aktiehandelsintervaller, kan betegnes som værende ”pro” investorer.

Jeg havde forventet at opnå en mere ligelig fordeling af respondenterne blandt de forskellige aktiehandelsintervaller. Desværre havde jeg forudset, at dette kunne blive resultatet af at anvende forums på Facebook til respondentudvælgelsen.

⁹⁶ <https://www.nordnet.dk/produkter/kontotyper/Aktiedepot.html>

9.1.6 Vurdering af påvirkning på investeringsbeslutningen

Det centrale spørgsmål der ønskes besvaret i relation til opgaven, er spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 6, hvor respondenterne skal tage stilling til hvorledes deres investerings beslutning ville blive påvirket, såfremt resultatet før skat var kr. 350.000 mindre end angivet i regnskabstallene.

Her svarer 3 respondenter (15 %), at de fortsat ville have investeret i virksomheden til samme aktiekurs. Ændringen af regnskabstallene har dermed ingen betydning for disse respondenter, hvilket indikerer at væsentlighedsniveauet dermed er sat for lavt.

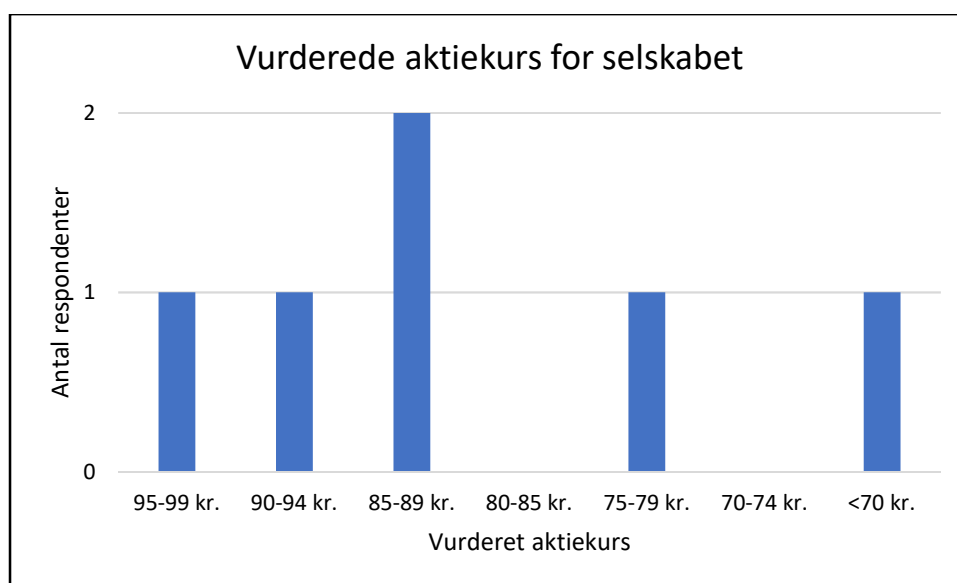
Derimod har 8 respondenter (40 %) svaret at resultatændringen vil have en betydning for deres investerings beslutning. 6 af respondenterne ville kun have investeret i virksomheden såfremt aktiekursen var lavere, imens 2 respondenter i så fald ikke ville have investeret i virksomheden. Væsentlighedsniveauet har dermed været mindst tilstrækkeligt højt til, at påvirke disse regnskabsbrugeres beslutninger. Hvilken grad af påvirkning ændringen af resultatet har haft, undersøges i afsnit 9.1.7.

9 af respondenterne (45 %) har angivet, at spørgsmålet ikke kan vurderes. Det er en forholdsvis stor andel af respondenterne der mener, at de ikke kan vurdere svaret, hvilket ikke er tilfredsstillende set i forhold til min undersøgelse. Jeg har modtaget nogle tilbagemeldinger på Facebook, der giver en forklaring på hvorfor svaret ikke kunne vurderes. En skriver det kræver kendskab til selskabet, herunder selskabets historik og fremtidsplaner før spørgsmålet kan vurderes. En anden skriver det

kræver oplysninger om udviklingen i selskabets nøgletal samt cashflow, og spørgsmålet dermed ikke kan besvares udelukkende på baggrund af ét års regnskabstal. Jeg har forsøgt at udforme spørgeskemaet således respondenterne skulle vurdere spørgsmålet isoleret set på ændringen i regnskabstallene. Disse respondenternes tilbagemeldinger har imidlertid henledt min opmærksomhed på, at en fyldestgørende besvarelse af spørgsmålet, for nogle af respondenterne, ville kræve flere tilgængelige data.

9.1.7 Graden af påvirkningen på investeringsbeslutningen

For at opnå forståelse for hvilken grad af påvirkning ændringen af resultatet har på respondenternes investeringsbeslutning, er der i spørgeskemaundersøgelsens sidste spørgsmål indsat et spørgsmål, hvor respondenterne bedes vurdere selskabets aktiekurs. Dette spørgsmål er kun muligt at besvare for de respondenter der i spørgsmål 6 har angivet, at de kun ville investere i selskabet såfremt aktiekursen var mindre. Ved at respondenterne angiver hvilken aktiekurs de vurderer passende for selskabet, vil dette give et indtryk af, hvor stor en betydning resultataendringen, og dermed væsentlighedsniveauet, har på deres helhedsindtryk af selskabet.

Der er 6 respondenter som har svaret sig vej til dette sidste spørgsmål. Heraf har 2 respondenter svaret i intervallet kr. 90-99, hvilket antyder, at disse respondenter vurderer påvirkningen som værende mindre betydende for deres investeringsbeslutning. 2 respondenter har angivet svar i intervallet kr. 85-89. Påvirkningen af resultataendringen er dermed lidt højere for disse respondenter. Slutteligt har 1 respondent angivet aktiekursen i intervallet kr. 75-79, imens 1 respondent mener aktiekursen er under kr. 70. Dermed vurderer disse 2 respondenter at påvirkningen af resultatnedgangen har meget

stor betydning for deres investerings beslutning. Man kan forestille sig disse respondenter ville have angivet en højere aktiekurs ved en mindre resultatændring. Der er dermed risiko for at det vurderede væsentlighedsniveau set fra disse respondenter synspunkt, er sat for højt.

9.2 Analyse af resultater fra långiveres besvarelser

Resultaterne fra de deltagende långivere er modtaget i perioden 26/10-2018 til 2/11-2018.

Jeg har modtaget svar fra 47 respondenter, hvilket svarer til en svarprocent på 23,5 %, hvilket blot er 1,5 % under den forventede responsrate. Ud over de respondenter der har besvaret spørgeskemaet, har jeg fået nogle tilbagemeldinger via mail, med forklaringer på hvorfor de ikke vil/kan deltage i undersøgelsen. En skriver at det ikke er tilladt for dem at åbne ukendte links (linket i mailen henviste til mit spørgeskema), hvilket jeg ikke havde forudset kunne være et problem. En anden skriver pågældende ikke har forudsætningerne for at besvare spørgeskemaet, da denne ikke sidder med kreditvurdering af erhvervskunder. En tredje ønsker ikke at deltage og angiver ikke hvorfor. En fjerde var gået på pension (mailen blev besvaret af en kollega) og en femte mente ikke pågældende kunne bidrage til undersøgelsen.

9.2.1 Frasortering af uegnede respondenter

Ikke alle deltagende respondenterne har færdiggjort spørgeskemaet. 6 ud af de 47 respondenter har ikke givet en vurdering af hvorledes långivningen ville blive påvirket såfremt resultatet for forringet med kr. 350.000, men har i stedet afbrudt spørgeskemaundersøgelsen. Dette kan igen skyldes, at spørgsmålet har været uklart formuleret eller for indviklet at give et umiddelbart svar på set fra disse respondenter synspunkt. Dog burde man forvente at disse så ville anvende svarmuligheden ”Kan ikke vurderes”, men dette har ikke været tilfældet. En anden forklaring kan være, at de ved præsentationen af regnskabstallene er blevet for overvældet af alle tallene og derfor har valgt at afbryde undersøgelsen. Uagtet grunden hertil, er disse 6 respondenter frasorteres i den videre analyse. Da spørgeskemaet er anonymiseret, kan jeg ikke se om nogle af disse respondenter eventuelt skulle være nogle af dem der har givet mig en tilbagemelding via mail som beskrevet i ovenstående afsnit.

I spørgeskemaets spørgsmål 4 er der indsat en mulighed for frasortering af de respondenter, jeg ikke finder egnet til at deltage i undersøgelsen. Her spørges til deres erfaring som erhvervsrådgiver, hvor der herudover er indsat en mulighed for respondenteren at angive såfremt denne ikke er erhvervsrådgiver. Der er 5 respondenter der har angivet de ikke er erhvervsrådgivere. Dette stemmer ikke overens med mine forventninger, da jeg netop har udvalgt respondenterne ud fra informationer

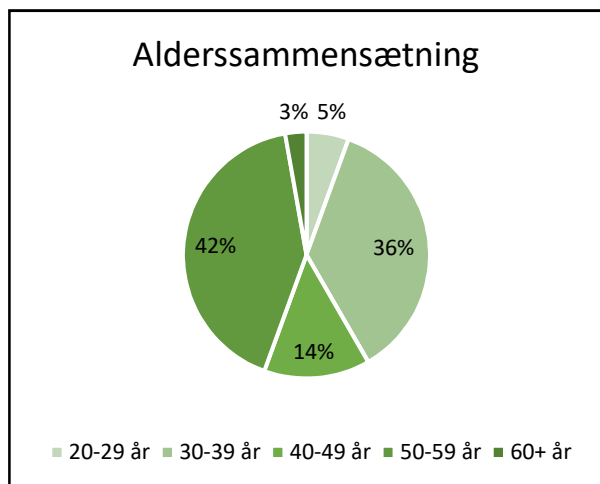
fra deres arbejdsgiveres hjemmesider, hvor det fremgår af deres titel, at de er erhvervsrådgivere. Disse 5 respondenter frasorteres automatisk den videre undersøgelse.

Dermed er der efter frasorteringen 36 respondenter tilbage, som både har færdiggjort spørgeskemaundersøgelsen, og som vurderes at have tilstrækkelig viden/uddannelse til at give et kvalificeret svar herpå. Analysen baseres på disse besvarelser.

9.2.2 Kønsræssig sammensætning:

Ud af de 36 respondenter har 28 angivet at de er mænd. Dermed er 78 % af respondenterne mænd og 22 % af respondenterne kvinder. Det kan ikke vurderes om dette er repræsentativt i forhold til den reelle kønsræssig sammensætning blandt erhvervsrådgivere.

9.2.3 Aldersræssig sammensætning

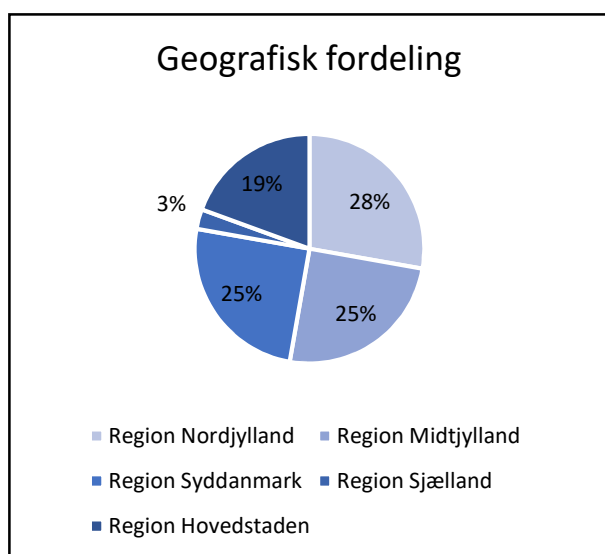

De to største aldersgrupper er de 30-39 årige og de 50-59 årige, der udgør henholdsvis 36 % og 42 % af besvarelserne.

De 40-49 årige udgør blot 14 % af respondentgruppen, jeg havde forventet de ville udgøre omtrent lige så stor en andel som 30-39 og 50-59 årige.

Derudover vurderes aldersræssig sammensætningen som værende fornuftig.

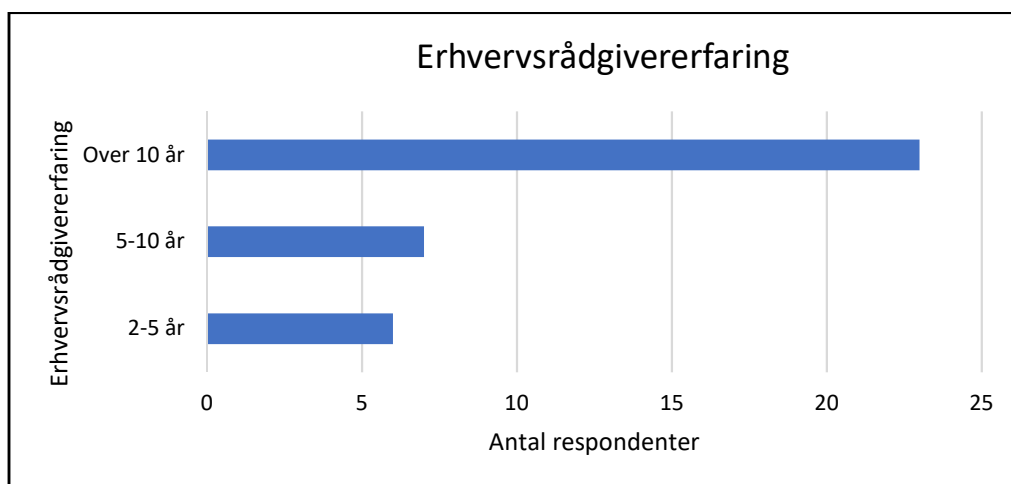
9.2.4 Geografisk fordeling

Der er en geografisk skævvridning blandt respondenterne, da Region Sjælland blot udgør 3 % af heraf. Dette kan skyldes min respondentudvælgelse, der er foregået manuelt via bankernes hjemmesider. Jeg kan i denne forbindelse ubevidst have fravalgt filialer i Region Sjælland.

Det kan ikke vurderes om den geografiske fordeling er repræsentativ, men dette forventes ikke at være tilfældet.

9.2.5 Erfaring som erhvervsrådgiver

23 respondenter, svarene til 64 % har angivet de har over 10 års erfaring som erhvervsrådgiver. Hovedparten af respondenterne har dermed stor erhvervsmæssig erfaring, hvilket alt andet lige må betyde, at de besidder de nødvendige forudsætningerne for at besvare spørgeskemaet, samt at give nogle kvalificerede svar herpå.

Jeg havde ikke forventet, at der i så høj grad ville være en overrepræsentation af respondenter med 10+ års erfaring, men dette er blot positivt, og med til at styrke resultaternes troværdighed.

9.2.6 Vurdering af påvirkning på långivning

Det centrale spørgsmål der ønskes besvaret i relation til opgaven, er spørgeskemaundersøgelsens spørgsmål 5, hvor respondenterne skal tage stilling til hvorledes deres långivning ville blive påvirket, såfremt resultatet før skat var kr. 350.000 mindre end angivet i regnskabstallene.

Her har hele 94 % af respondenterne angivet, at ændringen af regnskabstallene ikke vil få nogen betydning for långivningen. De vil dermed fortsat yde lånet til virksomheden på de samme vilkår på trods af resultatnedgangen. De sidste 6 % af respondenterne har angivet at dette ikke kan vurderes.

Dette indikerer, at væsentlighedsniveauet fastsat af revisorerne må betegnes som værende for lavt for denne gruppe af regnskabsbrugere.

Jeg havde ikke forventet at der ville være en så klar og ensartet holdning til spørgsmålet.

Spørgeskemaundersøgelsens sidste spørgsmål vedrørende renteændringen, såfremt respondenterne kun ville yde lånet til selskabet til en højere rente, bortfalder hermed, da ingen af respondenter fandt frem til dette spørgsmål.

Hermed afsluttes min analyse af spørgeskemaundersøgelserne.

10 Vurdering af resultater fra analyse

I følgende afsnit vil jeg foretage en vurdering af, hvilke svar spørgeskemaundersøgelserne har givet mig. Afsnittet vil først, ud fra spørgeskemabesvareelserne, indeholde en vurdering af hvorvidt revisorernes beregnede væsentlighedsniveau, stemmer overens med regnskabsbrugernes forventning herom, hvilket bliver besvarelsen af opgavens primære problemstilling. Herefter vil afsnittet indeholde en vurdering af undersøgelseernes validitet og reliabilitet

10.1 Stemmer revisorernes beregnede væsentlighedsniveau med regnskabsbrugernes forventninger herom

I afsnit 7 blev der på baggrund af analysen af spørgeskemaundersøgelsen udsendt til revisorerne, fastsat et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed på kr. 350.000.

Ud fra analysen af spørgeskemaundersøgelserne udsendt til investorer og långivere i afsnit 8, vurderes det om regnskabsbrugerne er enige i revisors vurdering af væsentlighedsniveauet.

10.1.1 Investorernes vurdering

Investorerne har ikke været enige i deres vurderinger af væsentlighedsbeløbets betydning for deres investeringsbeslutning.

Dette kommer til udtryk via respondenternes besvarelse af undersøgelsens spørgsmål 6, hvor 15 % af respondenterne angav, at en nedgang i resultat før skat på kr. 350.000, ikke ville få betydning for deres investeringsbeslutning. Væsentlighedsniveauet fastsat af revisorerne var dermed ikke tilstrækkeligt højt for denne delgruppe af regnskabsbrugerne.

Derimod svarede i alt 40 %, at de på baggrund af resultatændringen, ville ændre deres investeringsbeslutning. Dermed var væsentlighedsniveau sat tilstrækkeligt højt for denne delgruppe af regnskabsbrugerne. Det skal dog bemærkes der var forskel på, i hvilken grad disse respondenter ville ændre deres investeringsbeslutning. Ud af de 40 % der ville ændre investeringsbeslutningen på baggrund af resultatændringen, ville 25 % heraf ikke have investeret i selskabet, mens de resterende 75 % ville have investeret i virksomheden såfremt aktiekursen var lavere. Dette må betyde at de 25 % har oplevet resultatændringen mere voldsom end de 75 %, hvilket indikerer disse respondenter er mere påvirkelige overfor resultatændringen. Dermed er det også en indikation af, at væsentlighedsniveauet set fra disse respondenters synspunkt, har været vurderet for højt.

De respondenter som på baggrund af resultatændringen, kun ville investere i selskabet såfremt aktiekursen var lavere, har vurderet hvilken kurs de finder passende for selskabet. Her vurderes en ligelig fordeling mellem svarerne, da 33 % vurderer kursen som værende maksimalt 10 % fra den oprindelige aktiekurs, 33 % vurderer kursen som maksimalt 15 % fra den oprindelige aktiekurs, og 33 % vurderer kursen over 20 % fra den oprindelige aktiekurs⁹⁷. Dermed har resultatændringen, og dermed væsentlighedsniveauet bestemt af revisorerne, haft forskellig grad af betydning for denne gruppe af respondenter.

Det er klart, at revisor på ingen måde ville kunne angive et væsentlighedsbeløb, der vil stemme med alle investorers forventninger. Dette med udgangspunkt i ovenstående observering, at investorerne har forskellige opfattelser af hvornår en beløbsændring af væsentlig. Revisor må netop ramme et sådant niveau for væsentlighed, at nogle af investorerne får den opfattelse, at væsentlighedsniveauet er for lavt, mens andre investorer får den opfattelse, at væsentlighedsniveauet er for højt.

Fejlinformation vurderes jævnfør afsnit 3.5 væsentlig, når det forventes at påvirke regnskabsbrugernes beslutningstagen. Hvad angår investorerne, så må den samlede vurdering ud fra investorernes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen være, at det af revisorerne fastsatte væsentlighedsniveau, må forventes at påvirke de økonomiske beslutninger som investorerne træffer på baggrund af regnskabet.

Set i lyset heraf vil jeg vurdere, at det af revisorerne angivne væsentlighedsniveau, er beregnet korrekt, men grundet investorernes forskellige vurderinger, stemmer væsentlighedsniveauet ikke overens med samtlige investorernes forventninger hertil.

10.1.2 Långivernes vurdering

Långiverne har modsat investorerne, været meget enige omkring væsentlighedsbeløbet betydning for deres långivning.

Dette kommer til udtryk ved, at hele 94 % af respondenterne vurderede, at en nedgang i resultat før skat på kr. 350.000, ikke ville få betydning for vilkårene i långivningen. De resterende 6 % kunne ikke vurdere spørgsmålet. Dette indikerer at væsentlighedsniveauet, set fra långivernes synspunkt, er sat for lavt.

⁹⁷ Jævnfør grafen i afsnit 9.1.7

Ingen af respondenter havde angivet, at de kun ville yde långivningen såfremt renten blev forøget. Derfor er der ingen data, der kan afdække i hvilken grad, respondenterne har været på virket af resultatændringen.

Dermed er konklusionen helt klar. Det af revisorerne angivne væsentlighedsniveau, stemmer ikke overens med långivernes forventning hertil. Revisor burde ifølge långiverne hæve væsentlighedsniveauet. Dermed mener långiver at revisor overreviderer regnskabet.

10.2 Vurdering af validitet og reliabilitet

Det er vigtigt at vurdere opgavens validitet og reliabilitet, da undersøgelsernes troværdighed afhænger heraf. Validitet betyder gyldighed, og angiver hvor sikkert man måler det, der skal måles. Reliabilitet betyder pålidelighed, og angiver hvor pålideligt man måler det, der faktisk måles⁹⁸.

I relation til afhandlingens spørgeskemaundersøgelser, vurderes validiteten og reliabiliteten for disse, at have forskelligt omfang og dybde, hvorfor validiteten og reliabiliteten vurderes særskilt for hver undersøgelse.

10.2.1 Revisorernes spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen udsendt til revisorerne, vil jeg vurdere som værende opgavens mest troværdige undersøgelse. Både validiteten og reliabiliteten er sikret i undersøgelsen. Jeg har haft det fulde overblik over totalpopulationen, og har på baggrund heraf udvalgt respondenterne via systematisk udvælgelse. Jeg har via min erfaring som revisor et godt kendskab til branchen, og har kunnet udforme spørgeskemaet således det er forståeligt og let tilgængeligt for respondenterne. Jeg er derfor overbevist om undersøgelsen, og den efterfølgende analyse, har givet en korrekt vurdering af væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed. Jeg er også overbevist om, at jeg ved gentagelse af undersøgelsen, ville opnå et resultat der ikke afviger væsentligt fra det der er opnået i denne opgave.

10.2.2 Investorernes spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen udsendt til investorerne, vil jeg vurdere som værende opgavens mindst troværdige undersøgelse. Jeg har ikke på nogen måde kunne danne mig overblikket over totalpopulationen, og respondentudvælgelsen er i mangel af bedre foregået via bl.a. Facebook, hvor jeg ikke har kunne kontrollere hvilken type investorer der besvarede spørgeskemaet. Dette har resulteret i en frasorteringsrate på knap 43 %. Jeg har forsøgt at skabe en hverdagssituation for

⁹⁸ Thisted, Jens; Forskningsmetode i praksis, s. 141

investorerne, men har måtte konstatere at hele 45 % af de godkendte respondenter, ikke har kunne besvare spørgeskemaet grundet manglende informationer om selskabets udvikling i nøgletal mv. Det er således kun 23 % af besvarelsene jeg har kunne anvende i min undersøgelse, hvilket ikke er tilfredsstillende.

Jeg vurderer at validiteten af undersøgelsen som værende tvivlsom, da der investorerne mangler yderligere oplysninger for at kunne foretage en korrekt vurdering. Reliabiliteten vurderes som værende lav, da jeg ikke forventer at kunne genskabe resultaterne ved en gentagelse af undersøgelsen. Dette må beklageligvis betyde, at der kan stilles spørgsmålstejn ved undersøgelsens konklusion.

10.2.3 Långivernes spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen udsendt til långiverne, vil jeg vurdere som værende af middel troværdighed. Jeg har ikke haft et fuldkomment overblik over totalpopulationen, men har til gengæld selv udvalgt respondenterne. Jeg har igen forsøgt at skabe en hverdagssituation for respondenterne, og ud fra analyse af frafaldsprocenten, er dette gået væsentligt bedre end hvad tilfældet var for investorerne. Undersøgelsen gav et klart svar, hvilket giver mig anledning til at vurdere, at undersøgelsen ville give det samme svar, såfremt denne blev gentaget. Jeg vurderer derfor validiteten og reliabiliteten for undersøgelsen som værende tilfredsstillende.

10.3 Samlet vurdering af undersøgelsen

Som det fremgår af ovenstående afsnit, er resultaterne af de udførte undersøgelser af forskellig troværdighed. Det kan derfor ikke med sikkerhed konkluderes, at det af revisorerne fastsatte væsentlighedsniveau, er passende vurderet i forhold til investorerne, selvom det er det undersøgelsens resultat indikerer. Jeg vurderer det vil kræve en større undersøgelse og et mere detaljeret spørgeskema, før et troværdigt resultat kan opnås. Derimod kan det med stor sandsynlighed konkluderes, at långiverne ikke er enige i revisors vurdering af væsentlighedsniveauet.

Der er dermed konstateret en forskel mellem långivernes og revisorerne vurdering af væsentlighedsniveauet. Det bemærkes at dette ikke er i tråd med den klassiske teori om forventningskløften som beskrevet i afsnit 4.3. I denne teori har regnskabsbrugerne en forventning om, at revisor udfører flere revisionshandlinger end det er tilfældet i praksis. Resultatet af undersøgelsen med långiverne viser det modsatte, nemlig at långiver forventer at revisor udfører revisionen med mindre sikkerhed end det har været tilfældet.

Det er muligt at långiverne, såfremt de ville være blevet præsenteret for nogle regnskabstal, der ikke viste så stor soliditetsgrad, som det var tilfældet, ville have været mere påvirkelige over for resultatændringen. Dette burde dog også have påvirket revisors vurdering af væsentlighedsniveauet.

Det er også muligt at långiverne, såfremt de var blevet spurgt direkte til, hvilke beløbsstørrelser de forventede blev rettet af revisor, ville give en anden vurdering af revisors væsentlighedsniveau. Her er det dog ifølge væsentlighedsdefinitionen i afsnit 3.5, den forventede påvirkning på de *økonomiske beslutninger*, der træffes på baggrund af regnskabet, der gør sig gældende. Dermed er undersøgelsen heraf udarbejdet i sammenhæng med teorien.

I opgavens næste afsnit undersøges hvilke muligheder der er, for at mindske forventningernes asymmetri.

11 Reaktionsmuligheder

Ud fra konklusionerne draget i afsnit 10, er der observeret en forventningskløft blandt regnskabsbrugernes forventninger til væsentlighedsniveauet og det af revisorerne faktisk beregnede væsentlighedsniveau. I denne undersøgelse er forventningskløften hovedsageligt identificeret ved analyse af långivernes forventninger til det fastsatte væsentlighedsniveau⁹⁹.

Dette afsnit vil omhandle hvilke reaktionsmuligheder jeg vurderer, er muligt at implementere, for at formindske forventningskløften mellem regnskabsbruger og revisor, set i relation til vurderingerne af væsentlighedsniveauet.

11.1 Øge kommunikationen

Det er min opfattelse, at der ikke eksisterer tilstrækkelig kommunikation mellem revisor og regnskabsbruger, hvad angår fastsættelsen af væsentlighedsniveauet.

På den ene side bliver regnskabsbruger normalvis ikke informeret om revisors forudsætninger angående væsentlighedsberegningen, herunder de kvalitative og kvantitative overvejelser revisor gør sig, samt hvilke benchmarks der eventuelt anvendes.

På den anden side kan der stilles spørgsmålstejn ved, om revisor er tilstrækkeligt informeret om regnskabsbrugernes forudsætninger for vurderingen heraf. I min optik ligger der et latent problem i det faktum, at revisorer på vegne af regnskabsbrugerne, skal vurdere hvad disse ville finde påvirkende på deres økonomiske beslutninger, når revisorer og regnskabsbrugere ikke er i løbende dialog omkring emnet.

Revisorer og regnskabsbrugere bør derfor øge dialogen, da dette vil kunne mindske forventningskløften.

Dette kunne i praksis gøres ved, at væsentlighedsniveauet blev offentliggjort i revisors revisionspåtegning. Dermed ville revisor informere samtlige regnskabsbrugere om forholdet, og regnskabsbrugerne ville derudfra selv kunne vurdere, om den angivne væsentlighedsbetragtning stemmer overens med deres egen vurdering.

Dette har tidligere været diskuteret i forslaget til den EU-forordning der blev implementeret i 2016. Her blev der ved forslagets fremlæggelse i 2011, foreslået en udvidelse af den offentliggjorte

⁹⁹ Selvom det igen skal bemærkes, at dette ikke stemmer overens med den klassiske definition af forventningskløften.

revisionspåtegning, herunder angivelse af den anvendte ”væsentlighedstærskel” i revisionen¹⁰⁰. Forslaget hertil blev dog ikke vedtaget, dels grundet den opfattelse, at en sådan oplysning ville gøre påtegningen mere kompleks¹⁰¹. Formålet med forordningen var netop at skabe større gennemsigtighed for regnskabsbrugerne.

Da forordningen fra EU¹⁰² blev implementeret i 2016, blev det dog gjort gældende, at revisor ved revision af PIE virksomheder¹⁰³, skal forelægge revisionsudvalget i disse virksomheder et revisionsprotokollat¹⁰⁴. Dette revisionsprotokollat skal indeholde oplysninger om det kvantitative væsentlighedsniveau, der er anvendt ved revisionen af årsrapporten, samt de kvalitative faktorer, der i øvrigt tages hensyn til¹⁰⁵. Bemærk det blot er revisionsudvalget der bliver præsenteret for væsentlighedsniveauet, og at revisionsprotokollatet ikke bliver offentliggjort. Dermed har det reelt ingen betydning for størstedelen af regnskabsbrugerne.

Også IAASB har diskuteret værdien af, at lade væsentlighedsniveauet indgå i ISA’erne. Det blev dog også her vurderet, at offentliggørelse af disse informationer kunne være problematiske, og kunne skabe yderligere forvirring for regnskabsbrugerne. De uddyber det kunne skabe spørgsmål omkring regnskabet og revisionsprocessen, såfremt væsentlighedsniveauet blev angivet, uden en forklaring af de bagvedliggende anvendte kvantitative og kvalitative faktorer¹⁰⁶.

Dermed er det, indtil videre, blevet besluttet, at væsentlighedsniveauet ikke skal indgå i revisors revisionspåtegning.

Dette er dog ikke tilfældet i England, hvor det ifølge ISA 701 (UK) ved revision af PIE virksomheder, er gældende, at revisors erklæring skal indeholde oplysninger om væsentlighedsbetragtningen under planlægningen og udførelsen af revisionen, herunder en specifikation af væsentlighedsbeløbet¹⁰⁷. De engelske standardudstedere, har dermed truffet en anden konklusion end IAASB og EU-parlamentet.

En anden måde at øge dialogen på, ville være at revisor foretog en undersøgelse af, hvilke væsentlighedsbetragtninger regnskabsbrugerne lagde til grund for deres vurderinger heraf. Deraf ville

¹⁰⁰ Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning 2011/0359 (COD), s. 7

¹⁰¹ RR.5.2017.68

¹⁰² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014

¹⁰³ Virksomheder af interesse for offentligheden

¹⁰⁴ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014, artikel 11, punkt 1

¹⁰⁵ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014, artikel 11, punkt 2, h)

¹⁰⁶ Exploring Option for Change, maj 2011, s. 17-18

¹⁰⁷ ISA 701 (UK), 16-1, (a)

revisor opnå større forståelse for regnskabsbrugernes forventninger til revisor, hvilket kunne bidrage til formindskelse af forventningskløften.

11.2 Mindske usikkerheden

Et andet element jeg vurderer påvirker forventningskløften, er den usikkerhed der indhyller metoden for væsentlighedsniveauets beregning, samt usikkerheden omkring, hvor store konstaterede fejl der potentielt kan være i en revideret årsrapport, selvom denne har en blank¹⁰⁸ påtegning. Begge elementer er ukendte for regnskabsbrugerne.

Som det fremgår af teoriredegørelsen af revisors væsentlighedsniveau i afsnit 5, er der ingen konkrete eller lovbestemte metoder for hvorledes et væsentlighedsniveau skal beregnes. Dette bestemmes som udgangspunkt ud fra revisors faglige vurdering, og er dermed et subjektivt, om end professionelt, skøn. Som det ses af analysen af spørgeskemaundersøgelsen udsendt til revisorerne i afsnit 7, er det fundet, at væsentlighedsniveauet er vurderet til væsentligt forskellige værdier. Dette på trods af, at tallene er beregnet ud fra et forholdsvist simpelt regnskab. De fleste revisorer har tilmed anvendt benchmarks til deres beregning, hvor der har været en nogenlunde enighed om, hvilken procentsats der skal anvendes på de udvalgte benchmarks. Alligevel er de vurderede væsentlighedsniveauer ikke tilstrækkeligt ens, hvilket øger usikkerheden hos regnskabsbrugerne.

Man kan derfor diskutere hvorvidt der burde blive udarbejdet et mere detaljeret regel- eller normsæt, der kunne danne rammer for nogle mere faste procedure for væsentlighedsbetragtningen. Det er klart at revisors faglige vurdering fortsat skal være gældende, da der altid vil være nogle virksomhedsspecifikke forhold der skal tages højde for. Det burde dog være muligt at udarbejde nogle procedurer, der kunne gælde i bestemte situationer, for bestemte typer selskaber, og få dette visualiseret i nogle eksempler. Dette ville ensarte revisors beregningsmetoder, og dermed bevirke, at revisorernes væsentlighedsbetragtninger, bliver harmoniseret.

Når nu de fleste revisorer, ifølge undersøgelsen, allerede anvender benchmarks til deres beregning, vil jeg vurdere det passende, at disse bliver en fast del af proceduren herfor.

Såfremt der blev skabt sådanne normsæt for revisorernes beregning af væsentlighedsniveauet, ville det også være nemmere at kommunikere ud til regnskabsbrugerne, hvilke kriterier revisor fokuserer

¹⁰⁸ Med blank påtegning menes en påtegning uden forbehold eller fremhævelse af forhold.

på, uden at dette fremgår af revisionspåtegningen. Dette ville give regnskabsbruger en større forståelse, samt mindske usikkerheden omkring væsentlighedsbegrebet.

Set i relation til ovenstående, vil regnskabsbrugernes kendskab til retningslinjerne for væsentlighedsniveauets beregning, også være med til at mindske usikkerheden omkring beløbsstørrelsen af de ikke rettede fejl, der potentielt kunne befinde sig i regnskabet.

Det løser dog ikke det forhold, at regnskabsbruger fortsat vil være usikker på, hvorvidt regnskabet indeholde ikke korrigerede fejl, som kunne anses som værende væsentlig for den individuelle regnskabsbruger.

Denne usikkerhed kunne formindskes ved, at revisor rettede alle fundne fejl i regnskabet, selvom disse er vurderet uvæsentlige for regnskabet som helhed. Dette ville også mindske revisors risiko for, at regnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler (i.e. revisionsrisikoen).

Det vurderes ikke nødvendigt at rette de helt bagatelagte forhold. Derfor foreslås at der blot rettes de fejl, der overstiger niveauet for ubetydelighed, som beskrevet i afsnit 5.1.4. Der skulle i samme ombæring fastsættes et konkret niveau for ubetydelighed, som skulle gælde i de fleste tilfælde. Igen for at gøre revisorernes procedure ens og mindske usikkerheden omkring revisors arbejdsmetoder.

Dermed vil jeg vurdere der findes muligheder for at formindske forventningskløften mellem revisor og regnskabsbruger, i relation til væsentlighedsbeløbet. Jeg forventer dog ikke at sådanne regler- eller procedurer vil blive indsat i lovgivningen. Eksempelvis grundet det faktum, at det allerede er blevet diskuteret hvorvidt væsentlighedsbeløbet burde fremgå af revisionspåtegningen. Det ville i så fald kræve, at der opnås rigtig gode erfaringer med implementeringen af reglerne om offentliggørelse heraf i England (UK), hvilket kunne skabe en udbredende effekt på resten af Europa.

12 Konklusion

Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, hvis samfundsmæssige berettigelse kan forklares via principal-agent teorien. Revisors mål for revisionen er, at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Fejlinformation er defineret som besvigelser eller fejl, der resulterer i beløbsmæssige forskelle eller afvigelser, mellem det der er præsenteret i regnskabet, og det der kræves præsenteret jævnfør den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Revisor skal udtrykke en konklusion om revisionen, hvilket fremgår af revisors revisionspåtegning.

Væsentlighedsbegrebet omhandler fejlinformation i årsregnskabet. Fejlinformation defineres som væsentlig, såfremt det med rimelig kan forventes, at den samlede fejlinformation vil påvirke de økonomiske beslutninger, som de primære regnskabsbrugere træffer på baggrund af regnskabet. Væsentlighedsbegrebet er både defineret jævnfør IFRS og IAASB, hvor der er fundet at disses væsentlighedsbegreber har samme materielle indhold.

Begrebet regnskabsbruger er meget bredt defineret i Årsregnskabsloven, da dette er defineret som en hvilken som helt entitet, der normalt må forventes at lade pågældendes økonomiske beslutninger, blive påvirket af en årsrapport. Begrebet er mere snævert defineret jævnfør IFRS, da der her arbejdes med begrebet ”primære regnskabsbruger”, der er betegnet som investorer, långivere og andre kreditorer. Regnskabsbrugerne har tillid til revisor, men har også høje forventninger til det af revisor udførte arbejde, hvilken visualiseres via forventningskløften. Omvendt har revisor også nogle forventninger til regnskabsbruger, herunder forudsætningen om rimelig viden om regnskabsvæsen.

Revisor fastlægger væsentlighedsniveauet for regnskabet ud fra revisors faglige vurdering, med udgangspunkt i revisors opfattelse af regnskabsbrugerens behov for finansielle oplysninger. Revisor fastsætter et væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed, hvilken kan baseres på benchmark beregninger, der er baseret på tal fra regnskabet, som eksempelvis omsætning, resultat før skat, egenkapital eller aktivsum. Procentsatsen der findes anvendt på de valgte benchmarks, kan afhænge af ejerforhold, gældsforhold, virksomhedens omgivelser samt andre relevante forhold. Herudover fastlægger revisor et væsentlighedsniveau for bestemte grupper af transaktioner, balanceposter og oplysninger, et væsentlighedsniveau for udførelsen samt et niveau for ubetydelighed. Det er revisors ansvar at dokumentere overvejelserne herfor.

Med udgangspunkt i opgavens primære problemstilling, blev der udarbejdet et spørgeskema som blev udsendt til godkendte revisorer, med det formål at få fastlagt et væsentlighedsniveau for regnskabet

som helhed, ud fra nogle fiktive regnskabstal. Ud over angivelse af væsentlighedsniveauet, søgte spørgeskemaet også afdækket om respondenterne anvendte benchmarks til beregning af væsentlighedsbeløbet, samt om øvrige faktorer gjorde sig gældende for væsentlighedsberegningen.

Efter frasortering af uegnede besvarelser og outliers, blev det gennemsnitlige væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed beregnet til kr. 350.000. Det viste sig at knap 92 % af respondenterne anvendte benchmarks til beregning af væsentlighedsniveauet. Det mest anvendte benchmark var resultat før skat, der blev anvendt af 91 % af disse respondenter, hovedsageligt med en anvendelse på 10 procent. Herudover gjorde respondenterne det gældende, at der normalvis lægges yderligere betragtninger til grund for væsentlighedsvurderingen, herunder yderligere kendskab til de kvalitative faktorer.

Det beregnede væsentlighedsniveau blev herefter præsenteret for 2 grupper af regnskabsbrugere, navnlig investorer og långivere (erhvervsrådgivere). Det blev vurderet, at regnskabsbrugerne ikke ville have en tilstrækkelig forståelse for væsentlighedsbegrebet, og derfor blev disse bedt om at tage indirekte stilling hertil. Dette foregik igen via spørgeskemaundersøgelser, hvor regnskabsbrugerne blev præsenteret for en hverdagssituation, med udgangspunkt i samme regnskabstal, som revisorerne foretog væsentlighedsberegningen ud fra. Regnskabsbrugerne blev bedt om at vurdere, hvorvidt en nedgang i resultat før skat, svarende til det er revisorerne beregnede væsentlighedsbeløb, ville få betydning for deres økonomiske beslutningstagen.

Resultatet af spørgeskemaundersøgelserne viste, at investorerne var meget uenige i hvilken grad af påvirkning, resultatnedgang ville få på deres investeringsbeslutning. Långiverne var modsætningsvist meget enige i deres vurderinger, hvilket viste, at resultatnedgangen ikke ville få betydning for den tilbudte långivning.

Ud fra resultaterne kan det konkluderes, at revisors beregnede væsentlighedsniveau stemte overens med nogle af investorernes forventninger. Det vil være umuligt for revisor at opfylde alle investorers forventninger, da forventninger ikke investorerne imellem ikke er ens. Der var både investorer der mente, at resultatpåvirkningen ikke ville få nogen betydning og nogle der mente den ville få betydning (herunder forskellig grader af betydning), og dermed må revisors væsentlighedsniveau ligge inden for et acceptabelt niveau.

Derudover konkluderes det, at långiverne vurderede revisors væsentlighedsniveau som sat for lavt.

Revisors væsentlighedsniveau stemmer altså ikke overens med regnskabsbrugernes forventninger.

Undersøgelsens troværdighed blev vurderet. Her blev validiteten og reliabiliteten af undersøgelsen vedrørende investorerne fundet utilfredsstillende. Dette skyldes bl.a. begrænsninger i de tilgængelige oplysninger i spørgeskemaet, hvor investorerne efterspurgte udvikling i nøgletal mv. for at den rette vurdering kunne foretages, samt respondentgruppens sammensætning der resulterede i for høj frasorteringsrate. For undersøgelsen vedrørende långivere, og især for undersøgelsen vedrørende revisorerne, blev det vurderet, at disse var troværdige.

På baggrund af undersøgelseskonsklusionerne, blev der konstateret asymmetri mellem regnskabsbrugernes forventning til væsentlighedsniveauet og det af revisor faktisk beregnede væsentlighedsniveau.

Dette blev foreslået løst via forøgelse af kommunikationen revisor og regnskabsbruger imellem. Dette kunne i praksis ske ved, at væsentlighedsniveauet blev en del af revisors erklæring, hvorved det ville blive offentliggjort sammen med årsrapporten. Dette fandtes dog diskuteret både af EU og ved IAASB, hvor det for begge blev besluttet, at det ville skabe mere forvirring end det ville gavne regnskabsbrugerne.

Asymmetrien blev også foreslået løst ved at formindske den usikkerhed, der er forbundet med revisorernes beregning af væsentlighedsniveauet. Det er i undersøgelsen fundet, at disse beregninger kan afvige væsentligt fra hinanden, hvilket kan skabe usikkerhed for regnskabsbrugerne. Implementering af et ensartet regel- eller normsæt, der kunne danne rammer for faste procedurer omkring væsentlighedsberegningen, samt kommunikation heraf til regnskabsbrugerne, ville skabe større forståelse for væsentlighedsbegrebet samt mindske usikkerheden.

Slutligt blev det fundet, at regnskabsbrugerens usikkerhed for hvilke potentielle ikke rettede fejl der kunne være indeholdt i årsrapporten, kunne fjernes ved, at alle af revisor fundne fejl i årsregnskabet blev krævet rettet.

Der er dermed fundet tiltag, der kan være med til at formindske forventningskløften. Det er herefter op til lovgiverne, standardudstederne og revisorerne, hvorvidt tiltagene skal implementeres.

13 Litteraturliste

Fuchsel, Gath, Langsted & Skovby: "Revisor – regulering og rapportering", 3. udgave, Karnov, 2015

Langsted, Andersen & Kiertzner: "Revisoransvar", 8. udgave, Karnov Group, 2013

Messier, Glover & Prawitt: "Auditing & Assurance Services", 9th edition, McGrawhill, 2014

Thisted, Jens: "Forskningsmetode i praksis", 1. udgave, Munksgaard Danmark, 2010

Gath & Lauritzen: "Væsentlighed og fejlinformation", RR.2.2010.10

Johanson & Mogensen: "Empirisk analyse af væsentlighed", RR.5.2017.68

ISA 200, ISA 240, ISA 320, ISA 700, ISA 705, ISA 706, ISA 701 (UK)

IAS 1

www.cvr.dk

www.onlineundersogelse.dk

IFRS: "Practice Statement 2, Making materiality judgements", september 2017

IFRS: "Exposure draft ED/2017/6, Definition of Material", september 2017

Fondbrådet: "Fondbrådets generelle overvejelser og afvejninger ved vurdering af væsentlighed i forbindelse med regnskabskontrol", 17. december 2008, J.nr. 0059-0001

Revisorloven

Årsregnskabsloven

Årsregnskabsloven med kommentarer, via www.karnov.dk

EY: "Indsigt i årsregnskabsloven 2017-18", [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_Indsigt_i_aarsregnskabsloven_2017-18/\\$FILE/EY-indsigt-i-aarsregnskabsloven-2017-18.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_-_Indsigt_i_aarsregnskabsloven_2017-18/$FILE/EY-indsigt-i-aarsregnskabsloven-2017-18.pdf)

Erklæringsbekendtgørelsen

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 537/2014 af 16. april 2014

IFAC: "Exploring Option for Change", maj 2011

14 Abstract

This study investigates, whether the auditor's professional assessment of materiality, matches the assessment made by the users of the financial statement. Information is by IFRS defined as material, is omitting, misstating or obscuring it could reasonably be expected to influence decisions that the primary users of financial statement make on the basis of those financial statements, which provide financial information about a specific reporting entity.

This was done by conducting a series of questionnaire surveys. The first survey was send to a list of auditors, with the goal of having them assess the materiality level of a specific financial statement. This assessment was then tested on 2 groups of users of the financial statement, specifically investors and lenders. These tests also consisted of surveys, where the investors and lenders made an indirect assessment of the materiality level, given by the auditors.

The results from the surveys concluded, that the assessment regarding the materiality level made by the users of the financial statement, did not match the assessment made by the auditors. Hence the existence of an expectation gap was revealed.

The study ends with a discussion of different ways to close the expectation gap. Two factors were identified as being the main reasons the expectation gap exists.

The first reason is lack of communication between the auditor and the users of the financial statement. A proposed solution to resolve this, is to increase the communication by incorporating the auditor's materiality level in the auditors accounting statement, thereby making the materiality assessment available to all users of the financial report.

The second reason is the uncertainty surrounding the method of the auditor's assessment of materiality, which is based on an individual, professional estimate, that can cause it to be vastly different from auditor to auditor. Thereby creating uncertainty for the users of the financial statement. This can be solved by implementing standardized methods for the auditor's materiality assessment. The other facet of uncertainty lies in the fact, that the users of the financial report doesn't know if the financial statement includes uncorrected errors. Errors which may be immaterial to the auditor but could be material the user of the financial statement. This is proposed solved by demanding that all errors identified by the auditor, must be corrected.

Bilag 1

Væsentlighed ved revision af årsrapporten

Side 1

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen.

Indledningsvis vil jeg bede dig udfylde 5 spørgsmål om dig selv.

Din besvarelse er anonymiseret.

Hvad er dit køn *

☐ Mand

☐ Kvinde

Hvor gammel er du? *

☐ 20-29 år

☐ 30-39 år

☐ 40-49 år

☐ 50-59 år

☐ 60+ år

Hvilken region er du bosat i? *

☐ Region Nordjylland

☐ Region Midtjylland

☐ Region Syddanmark

☐ Region Sjælland

☐ Region Hovedstaden

Er du statsautoriseret eller registreret revisor? *

☐ Statsautoriseret revisor

☐ Registreret revisor

☐ Ingen af delene

Hvor stor en del af din arbejdstid bruger du på at revidere årsregnskaber? *

- ☐ 100 % - Jeg bruger al min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 81 - 99 % - Jeg bruger det meste af min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 61 - 80 % - Jeg bruger meget af min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 41 - 60 % - Jeg bruger ca. halvdelen af min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 21 - 40 % - Jeg bruger en mindre del af min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 1 - 20 % - Jeg bruger kun en meget lille del af min tid på at revidere årsregnskaber
- ☐ 0 % - Jeg reviderer aldrig årsregnskaber

Side 2

Forestil dig du er valgt som revisor for en produktionsvirksomhed, og skal til at planlægge revisionen af dennes regnskab.

Nedenfor er resultatopgørelse og balancetal som modtaget af virksomheden.

Du bedes på baggrund af disse tal angive væsentlighedsniveauet for regnskabet som helhed.

Resultatopgørelse

	kr.
Omsætning	17.000.000
Vareforbrug	<u>-6.500.000</u>
BRUTTORESULTAT, 61,8%	10.500.000
Løn- og personaleomkostninger	<u>-5.000.000</u>
DÆKNINGSBIDRAG, 32,4%	5.500.000
Salgsfremmende omkostninger	-100.000
Lokaleomkostninger	-1.300.000
Administrationsomkostninger	-220.000
Øvrige kapacitetsomkostninger	<u>-190.000</u>
INDTJENINGSBIDRAG	3.690.000
Af- og nedskrivninger	<u>-1.600.000</u>
RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER	2.090.000
Finansielle indtægter	10.000
Finansielle omkostninger	<u>-100.000</u>
ÅRETS RESULTAT FØR SKAT	2.000.000
Skat af årets resultat	<u>-440.000</u>
ÅRETS RESULTAT	<u>1.560.000</u>
Forslag til resultatdisponering:	
Overført resultat	<u>1.560.000</u>
Disponeret ialt	<u>1.560.000</u>

Balance**AKTIVER**

	kr.
Indretning lejede lokaler	3.300.000
Produktionsanlæg og maskiner	15.000.000
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	300.000
Materielle anlægsaktiver	<u>18.600.000</u>
Deposita	250.000
Finansielle anlægsaktiver	<u>250.000</u>
ANLÆGSAKTIVER	<u>18.850.000</u>
Varebeholdninger	<u>1.650.000</u>
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	3.300.000
Andre tilgodehavender	100.000
Tilgodehavender	<u>3.400.000</u>
Likvide beholdninger	<u>1.100.000</u>
OMSÆTNINGSAKTIVER	<u>6.150.000</u>
AKTIVER	<u>25.000.000</u>

PASSIVER

	kr.
Aktiekapital	500.000
Overført resultat	13.060.000
EGENKAPITAL	<u>13.560.000</u>
Hensættelser til udskudt skat	3.000.000
HENSATTE FORPLIGTELSE	<u>3.000.000</u>
Gæld til kreditinstitutter i øvrigt	5.000.000
Langfristede gældsforpligtelser	<u>5.000.000</u>
Leverandører af varer og tjenesteydelser	1.700.000
Skyldig selskabsskat	440.000
Anden gæld	1.300.000
Kortfristede gældsforpligtelser	<u>3.440.000</u>
GÆLDSFORPLIGTELSE	<u>8.440.000</u>
PASSIVER	<u><u>25.000.000</u></u>

Hvad er efter din professionelle vurdering det korrekte væsentlighedsniveau for regnskabet som helhed?
(Benyt samme fremgangsmåde/beregningsmetode som du plejer at anvende) *

Angiv beløbet i kr.

Side 3

Anvendte du benchmarks til beregning af væsentlighedsniveauet? *

(en procentdel af eksempelvis omsætning, resultat før skat, egenkapital mv.)

☐ ja

☐ nej

Side 4

Hvilke benchmark og procentsatser anvendte du i din beregning?

	0,5%	1 %	2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %	9 %	10 %	10+%
Omsætning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Resultat før skat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Egenkapital	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aktivsum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Angiv selv anvendt benchmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilke andre faktorer påvirkede din vurdering af væsentlighedsniveauet?

Når du ikke anvendte benchmarks til din beregning, hvilke faktorer påvirkede så din vurdering af væsentlighedsbeløbet?

» [Redirection to final page of Online Undersøgelse \(ændr\)](#)

Bilag 2

Investor

Side 1

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen.

Indledningsvis vil jeg bede dig udfylde 4 spørgsmål om dig selv.

Din besvarelse er anonymiseret.

Hvad er dit køn? *

☐ Mand

☐ Kvinde

Hvor gammel er du? *

Angiv antal år

☐ 20-29 år

☐ 30-39 år

☐ 40-49 år

☐ 50-59 år

☐ 60+ år

Hvilken region er du bosat i? *

☐ Region Nordjylland

☐ Region Midtjylland

☐ Region Syddanmark

☐ Region Sjælland

☐ Region Hovedstaden

Hvor mange aktiehandler foretager du om året? *

- ☐ Ingen
- ☐ 1-50
- ☐ 51-100
- ☐ 101-200
- ☐ 201-500
- ☐ 501-1000
- ☐ Over 1000

Indgår regnskabsanalyse (fundamentalanalyse) normalvis i din investeringsbeslutning? *

- ☐ Ja - regnskabsanalyse påvirker normalt min investeringsbeslutning
- ☐ Nej - regnskabsanalyse påvirker normalt ikke min investeringsbeslutning
- ☐ Ved ikke

Side 2

Forestil dig, at du som investor overvejer at investere i en produktionsvirksomhed.
Nedenfor er resultatopgørelse og balancetal fra virksomhedens seneste årsregnskab.

Resultatopgørelse

	kr.
Omsætning	17.000.000
Vareforbrug	<u>-6.500.000</u>
BRUTTORESULTAT, 61,8%	10.500.000
Løn- og personaleomkostninger	<u>-5.000.000</u>
DÆKNINGSBIDRAG, 32,4%	5.500.000
Salgsfremmende omkostninger	-100.000
Lokaleomkostninger	-1.300.000
Administrationsomkostninger	-220.000
Øvrige kapacitetsomkostninger	<u>-190.000</u>
INDTJENINGSBIDRAG	3.690.000
Af- og nedskrivninger	<u>-1.600.000</u>
RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER	2.090.000
Finansielle indtægter	10.000
Finansielle omkostninger	<u>-100.000</u>
ÅRETS RESULTAT FØR SKAT	2.000.000
Skat af årets resultat	<u>-440.000</u>
ÅRETS RESULTAT	<u>1.560.000</u>
Forslag til resultatdisponering:	
Overført resultat	<u>1.560.000</u>
Disponeret ialt	<u>1.560.000</u>

Balance**AKTIVER**

	kr.
Indretning lejede lokaler	3.300.000
Produktionsanlæg og maskiner	15.000.000
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	300.000
Materielle anlægsaktiver	<u>18.600.000</u>
Deposita	250.000
Finansielle anlægsaktiver	<u>250.000</u>
ANLÆGSAKTIVER	<u>18.850.000</u>
Varebeholdninger	<u>1.650.000</u>
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	3.300.000
Andre tilgodehavender	100.000
Tilgodehavender	<u>3.400.000</u>
Likvide beholdninger	<u>1.100.000</u>
OMSÆTNINGSAKTIVER	<u>6.150.000</u>
AKTIVER	<u>25.000.000</u>

PASSIVER

	kr.
Aktiekapital	500.000
Overført resultat	13.060.000
EGENKAPITAL	13.560.000
Hensættelser til udskudt skat	3.000.000
HENSATTE FORPLIGTELSE	3.000.000
Gæld til kreditinstitutter i øvrigt	5.000.000
Langfristede gældsforpligtelser	5.000.000
Leverandører af varer og tjenesteydelser	1.700.000
Skyldig selskabsskat	440.000
Anden gæld	1.300.000
Kortfristede gældsforpligtelser	3.440.000
GÆLDSFORPLIGTELSE	8.440.000
PASSIVER	25.000.000

Forudsæt du har valgt at investere i virksomheden ud fra ovenstående regnskabstal, til en aktiekurs på 100 kr.
Forudsæt denne aktiekurs er svarende til selskabets reelle værdi.

Hvorledes vil du vurdere påvirkningen på din investeringsbeslutning, såfremt resultatet før skat havde været nedbragt med 350.000 kr.? *

(Resultatet før skat vil dermed blive ændret fra 2.000.000 kr. til 1.650.000 kr., egenkapitalen vil som følge heraf blive ændret fra 13.560.000 kr. til 13.287.000 kr. og aktivsummen ændret fra 25.000.000 kr. til 24.650.000 kr.)

	Uændret:	Ændret:	Ændret:	
	Jeg havde fortsat investeret i virksomheden til samme aktiekurs	Jeg havde i så fald kun investeret i virksomheden såfremt aktiekursen var lavere	Jeg havde i så fald ikke investeret i virksomheden	Kan ikke vurderes
Jeg vurderer påvirkningen på min investeringsbeslutning som værende:	☐	☐	☐	☐

Side 3

Ved hvilken aktiekurs ville du have investeret i virksomheden, såfremt resultatet før skat var nedbragt med 350.000 kr.? *

	100 kr. (uændret)	95-99 kr.	90-94 kr.	85-89 kr.	80-85 kr.	75-79 kr.	70-74 kr.	< 70 kr.	Ved ikke
Jeg ville have investeret til en aktiekurs på:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

Tak for din deltagelse, men vi kan desværre ikke bruge dine svar i denne undersøgelse.
Du ønskes en fortsat god dag.

Tak for din deltagelse, men vi kan desværre ikke bruge dine svar i denne undersøgelse.
Du ønskes en fortsat god dag.

» **Redirection to final page of Online Undersøgelse** ([ændr](#))

Bilag 3

Långiver

Side 1

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen.
Indledningsvis vil jeg bede dig udfylde 4 spørgsmål om dig selv.
Besvarelsen er anonymiseret.

Hvad er dit køn? *

- ☐ Mand
- ☐ Kvinde

Hvor gammel er du? *

Angiv antal år

- ☐ 20-29 år
- ☐ 30-39 år
- ☐ 40-49 år
- ☐ 50-59 år
- ☐ 60+ år

Hvilken region er du bosat i? *

- ☐ Region Nordjylland
- ☐ Region Midtjylland
- ☐ Region Syddanmark
- ☐ Region Sjælland
- ☐ Region Hovedstaden

Hvor stor erfaring har du som erhvervsrådgiver? *

- ☐ 0-1 år
- ☐ 2-5 år
- ☐ 5-10 år
- ☐ Over 10 år
- ☐ Jeg er ikke erhvervsrådgiver

Side 2

Forestil dig, at du er valgt som bankforbindelse for en produktionsvirksomhed, som har ansøgt om et lån til et nyt produktionsanlæg. Nedenfor er resultatopgørelse og balancetal fra produktionsvirksomhedens seneste årsregnskab.

Resultatopgørelse

	kr.
Omsætning	17.000.000
Vareforbrug	<u>-6.500.000</u>
BRUTTORESULTAT, 61,8%	10.500.000
Løn- og personaleomkostninger	<u>-5.000.000</u>
DÆKNINGSBIDRAG, 32,4%	5.500.000
Salgsfremmende omkostninger	-100.000
Lokaleomkostninger	-1.300.000
Administrationsomkostninger	-220.000
Øvrige kapacitetsomkostninger	<u>-190.000</u>
INDTJENINGSBIDRAG	3.690.000
Af- og nedskrivninger	<u>-1.600.000</u>
RESULTAT FØR FINANSIELLE POSTER	2.090.000
Finansielle indtægter	10.000
Finansielle omkostninger	<u>-100.000</u>
ÅRETS RESULTAT FØR SKAT	2.000.000
Skat af årets resultat	<u>-440.000</u>
ÅRETS RESULTAT	<u>1.560.000</u>
Forslag til resultatdisponering:	
Overført resultat	<u>1.560.000</u>
Disponeret ialt	<u>1.560.000</u>

AKTIVER

	kr.
Indretning lejede lokaler	3.300.000
Produktionsanlæg og maskiner	15.000.000
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	300.000
Materielle anlægsaktiver	<u>18.600.000</u>
Deposita	250.000
Finansielle anlægsaktiver	<u>250.000</u>
ANLÆGSAKTIVER	<u>18.850.000</u>
Varebeholdninger	<u>1.650.000</u>
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	3.300.000
Andre tilgodehavender	100.000
Tilgodehavender	<u>3.400.000</u>
Likvide beholdninger	<u>1.100.000</u>
OMSÆTNINGSAKTIVER	<u>6.150.000</u>
AKTIVER	<u>25.000.000</u>

PASSIVER

	kr.
Aktiekapital	500.000
Overført resultat	13.060.000
EGENKAPITAL	13.560.000
Hensættelser til udskudt skat	3.000.000
HENSATTE FORPLIGTELSE	3.000.000
Gæld til kreditinstitutter i øvrigt	5.000.000
Langfristede gældsforpligtelser	5.000.000
Leverandører af varer og tjenesteydelser	1.700.000
Skyldig selskabsskat	440.000
Anden gæld	1.300.000
Kortfristede gældsforpligtelser	3.440.000
GÆLDSFORPLIGTELSE	8.440.000
PASSIVER	25.000.000

Forudsæt at du ud fra ovenstående regnskabstal kan tilbyde virksomheden et lån på 5.000.000 kr. til en rente på 5%.

Forudsæt desuden at denne långivning stemmer overens med jeres interne retningslinjer.

Hvorledes vil du vurdere påvirkningen på långivningen, såfremt resultatet før skat havde været nedbragt med 350.000 kr.? *

(Resultatet før skat vil dermed blive ændret fra 2.000.000 kr. til 1.650.000 kr., egenkapitalen vil som følge heraf blive ændret fra 13.560.000 kr. til 13.287.000 kr. og aktivsummen ændret fra 25.000.000 kr. til 24.650.000 kr.)

	Uændret:	Ændret:	Ændret:	
	Jeg havde fortsat ydet lånet til virksomheden på samme vilkår	Jeg havde i så fald kun ydet lånet til virksomheden til en højere rente	Jeg havde i så fald ikke ydet lånet til virksomheden	Kan ikke vurderes
Jeg vurderer påvirkningen på långivningen som værende:	☐	☐	☐	☐

Side 3

Hvorledes vil du vurdere renten på lånet på 5.000.000 kr., såfremt resultatet før skat havde været nedbragt med 350.000 kr.? *

	5,0 % (uændret)	5,1-5,5 %	5,6-6,0 %	6,1-6,5 %	6,6-7,0 %	>7,0 %	Ved ikke
Jeg ville vurdere renten til:	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒

Tak for din deltagelse, men dine svar kan desværre ikke bruges i denne undersøgelse.
Du ønskes en fortsat god dag.

» **Redirection to final page of Online Undersøgelse** ([ændr](#))